

63. Tiistaina 30 päivänä toukokuuta 1989

kello 14

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laiksi liikevaihtovero-
lain muuttamisesta annetun lain 3 a ja
18 a §:n muuttamisesta sekä laiksi ener-
giainvestointien liikevaihtoverovähen-
nyksistä annetun lain 2 ja 3 §:n muut-
tamisesta 1705

Hallituksen esitys n:o 49
Lakialoite n:o 107/1988 vp.
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
22
Suuren valiokunnan mietintö n:o 69

2) Ehdotus laiksi elintarviketuottei-
den valmisteverosta annetun lain muut-
tamisesta 1721

Hallituksen esitys n:o 24
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19
Suuren valiokunnan mietintö n:o 63

3) Ehdotus laiksi vientitakuulain
muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 52
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
20
Suuren valiokunnan mietintö n:o 64

4) Ehdotukset kemikaalilaiksi ja
laiksi torjunta-ainelain 4 §:n muuttami-
sesta ”

Hallituksen esitys n:o 93/1988 vp.
Toivomusaloitteet n:ot 277 ja 331/1987
vp.

Talousvaliokunnan mietintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 65

Siv. 5) Ehdotus laiksi kalatalouden kor-
kotukilainoista annetun lain 15 §:n
muuttamisesta 1727

Hallituksen esitys n:o 51
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mie-
tintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 66

6) Ehdotus laiksi työaikalain 3 §:n
muuttamisesta 1728

Hallituksen esitys n:o 45
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 11
Suuren valiokunnan mietintö n:o 68

7) Ehdotus laiksi evankelis-luterilai-
sen kirkon eläkelain muuttamisesta ... 1732

Hallituksen esitys n:o 43
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 10
Suuren valiokunnan mietintö n:o 67

8) Ehdotus laiksi valtion eläkelain 5
ja 7 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 48
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 13
Suuren valiokunnan mietintö n:o 70

9) Ehdotus laiksi rikoslain 1 luvun
3 §:n ja 21 luvun 5 §:n muuttamisesta 1735

Hallituksen esitys n:o 36
Lakivaliokunnan mietintö n:o 8
Suuren valiokunnan mietintö n:o 71

Ensimmäinen käsittely:

10) Ehdotukset laiksi Posti- ja tele-
laitoksesta ”

	Siv.		Siv.
Hallituksen esitys n:o 3		Pöydällepanoa varten esitellään:	
Lakialoite n:o 4			
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 29		19) Lakivaliokunnan mietintö n:o 7 hallituksen esityksen johdosta virkakoskainsäädännön uudistamisesta (HE n:o 58/1988 vp.)	1770
11) Ehdotus laiksi Valtionrautateistä	1741	20) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 32 hallituksen esityksen johdosta laiksi leimaverolain 4 ja 10 §:n muuttamisesta (HE n:o 66)	„
Hallituksen esitys n:o 60		21) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 20 hallituksen esityksestä kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE n:o 35)	„
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 30		22) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33 hallituksen esityksen johdosta laiksi investointivarauslain muuttamisesta (HE n:o 10)	„
12) Ehdotukset laiksi atomivastuulain muuttamisesta	1748	23) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 36 hallituksen esityksen johdosta laiksi rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain muuttamisesta (HE n:o 56)	„
Hallituksen esitys n:o 39		24) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksestä laiksi ilmansuojelulain muuttamisesta (HE n:o 33)	„
Lakialoite n:o 31		25) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksen johdosta laiksi kuvataideakatemiasta annetun lain muuttamisesta (HE n:o 74)	1771
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 27		26) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksen johdosta ammatillisia erityisoppilaitoksia koskevan lainsäädännön muuttamisesta (HE n:o 44)	„
13) Ehdotus laiksi Otaniemen sähkölaitoksen omaisuuden myymisestä Espoon Sähkö Oy -nimiselle osakeyhtiölle	1756	27) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksestä henkilöstörahastolaiksi sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE n:o 41)	„
Hallituksen esitys n:o 70			
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28			
14) Ehdotus laiksi eräiden asuinrakennusten luovuttamisesta Rautatieasunnot Oy, Järnvägsbostäder Ab -nimiselle osakeyhtiölle	1757		
Hallituksen esitys n:o 77			
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31			
15) Ehdotus laiksi harjoittelukoululain muuttamisesta	„		
Hallituksen esitys n:o 50			
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7			
Esitellään:			
16) Ed. Janssonin lakialoite n:o 47 laeiksi kansanedustajien palkkiosta sekä kansanedustajain eläkelain 5 §:n ja tulo- ja varallisuusverolain 52 ja 82 §:n muuttamisesta	„		
17) Ed. Gustafssonin ym. lakialoite n:o 48 laiksi leimaverolain muuttamisesta	1762		
18) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1988 (K n:o 4)	1770		
		Puhetta johtaa puhemies Sorsa.	

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Apukka, Astala, Björklund, Fred, Hautala, Ikonen, Jouppila, Juhantalo, Järvisalo-Kanerva, Kasurinen, Kauppinen, Korkia-Aho, Kääriäinen, Lapiolahti, Laurila, Mäkelä, Männistö, Paasilinna, Paavilainen, Pekkarinen, Pelttari, Puska, Saari, Savolainen, Siitonen, Tennilä ja Väyrynen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia edustajat Astala, Pekkarinen ja Pelttari, virkatehtävien vuoksi edustajat Björklund ja Kasurinen sekä yksityisasioiden takia edustajat Apukka, Juhantalo, Järvisalo-Kanerva, Kauppinen, Korkia-Aho, Kääriäinen, Lapiolahti, Männistö, Paavilainen, Puska, Saari, Savolainen ja Tennilä, ensi kesäkuun 2 päivään sairauden vuoksi ed. Siitonen sekä yksityisasioiden takia edustajat Ikonen, Laurila ja Mäkelä, 8 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. Paasilinna sekä 13 päivään yksityisasioiden takia ed. Väyrynen.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan toukokuun 26 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 82 ja 83, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 233, 243 ja 245. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvoston täydennys

Puhemies: Luetaan Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvoston täydennysvaalia koskeva eduskunnan valitsijamiesten kirjelmä.

Sihteeri lukee:

"Eduskunnan valitsijamiehet
30 päivänä toukokuuta 1989
N:o 2

Eduskunnalle

Eduskunnan valitsijamiehet kunnioittaen ilmoittavat, että he ovat tänään valinneet Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvoston jäseneksi jäljellä olevaksi toimikaudeksi valtiotieteen maisteri Jari Erholmin Oy Yleisradio Ab:n palvelukseen nimitetyn puoluesihteerin Aarno Kailan sijaan.

Valitsijamiesten puolesta:

Kimmo Sasi
Puheenjohtaja

Kari Kanerva
Sihteeri"

Puhemies: Eduskunta päättäneen saat-
taa vaalin tiedoksi liikenneministeriölle.

Hyväksytään.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Riihijärvi: Herra puhemies! Suuri valiokunta kokoontuu kesäkuun 1 päivänä, ensi torstaina, kello 13, käsiteltävänä 12 asiaa.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta annetun lain 3 a ja 18 a §:n muuttamisesta sekä laiksi energiainvestointien liikevaihtoverovähennyksistä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 49
Lakialoite n:o 107/1988 vp.
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22
Suuren valiokunnan mietintö n:o 69

Puhemies: Toisessa käsittelyssä pääte-
tyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Laaksonen: Herra puhemies! Nyt on siis kolmannessa käsittelyssä hallituksen

esitys liikevaihtoverolain muuttamisesta annetun lain 3 a ja 18 a §:ien muuttamisesta sekä laiksi energiainvestointien liikevaihtoverovähennyksistä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta.

Haluan tässä yhteydessä, kun nyt on käsiteltävänä tämä esitys, joka on hyväksyttävä tai hylättävä, käyttää puheenvuoron, kun en tämän asian käsittelyn aikaisemmassa vaiheessa sitä ole tehnyt, toteamalla ensinnäkin sen, että olen hyväksymässä tämän hallituksen esityksen. Totesin myönteisenä sen, että tässä on tavoiteltu energiapolitiikan eräällä osa-alueella pitkäjännitteisyyttä, joka on sinänsä myönteinen asia, eli tämän ensimmäisen lain osalta jatketaan maakaasun verohelpotuksia niin, että maakaasua tällä tavoin energiamuotona maassamme kaiken kaikkiaan suositetaan ja että tätä säännöstä nyt jatketaan vuoden 1991 lopusta vuoden 2001 loppuun saakka. Tämä on erittäin tervetullut ja hyvä esitys näiltä osin, ja olen sitä mieltä, että maakaasua kaiken kaikkiaan meidän tulevaisuudessa energiapolitiittisissa ratkaisuisissa tulisi huomattavasti lisätä.

Tämä antaa perustellun aiheen esittää hallitukselle kuitenkin toisaalta kritiikkiä siitä syystä, että kun on merkittäviä kansainvälisiä hankkeita maakaasuputken jatkamiseksi Suomesta Ruotsiin, Suomessa ei riittävän ponnekkaasti ole tähän keskusteluun otettu osaa ja turvattu sitä mahdollisuutta, että kun uusi putki aikanaan rakennetaan, mielestäni samassa yhteydessä on turvattava putken kapasiteetti niin, että kotimaista kysyntää voidaan tämän kautta hyödyntää. Mielestäni tämä olisi sellainen asia, jossa hallitukselta pitäisi edellyttää nopeita toimia ajatellen suuria edessä olevia hankkeita. Väistämättä maakaasun osuutta tulee meidän energia-muodoistamme lisätä.

Toinen asia on sitten jo mutkikkaampi ja koskettaa konkreettisesti tämän esityksen mukaan Porin Tahkoluotoon rakennettavaa 550 megawatin hiilivoimalaitosta. Tämä hallituksen esityshän merkitsee nyt sitä, että voimalaitoksen koneet ja laitteet säädetään liikevaihtoverovapaiksi. Haluaisin tässä yhteydessä myös palauttaa edustajien mieleen ne keskustelut, joita energiapolitiikasta ja veropolitiikasta muutoin on käyty suhteessa ympäristöön. Olemme viime aikoina puhuneet voimakkaasti haittaveroista. Nyt toisaalta jos tätä asiaa konkreettisesti tarkaste-

lee, epäilemättä tulee käymään niin, että kun tämän päätöksen myötä 550 megawatin hiilivoimalaitos Poriin rakennetaan, niin päästöhaitat lisääntyvät.

Missä viipyvät hallituksen esitykset haittaveroista näiltä osin? Tai toisaalta eduskunta on käynyt useita keskusteluja myös siitä, että ympäristöinvestoinnit tulisi vapauttaa kokonaan liikevaihtoverosta. Tällaisia esityksiä eduskunta todella odottaa. Sitä odottaa myös maamme elinkeinoelämä, ja sitä odottaa ympärillämme oleva luonto. Näillä toimilla voitaisiin vaikuttaa merkittäväällä tavalla saastumisen estämiseen, jos tämän kaltaisia esityksiä hallitus antaisi. Tällä hetkellä hän niitä ei ole.

On selvää, että energiapolitiittiset ratkaisut kaikilta osin ovat ongelmallisia. Mikään vaihtoehto ei ole ongelmaton. Vesivoimaa sinänsä ei voida enää rakentaa, koska koskiensuojelulaki sinänsä sen rajoittaa. Turvevoimaloitten laajentaminen on myös kyseenalaista. Olisin kuitenkin toivonut turvevoimalaitoksen osalta sitä, että hallitus olisi lunastanut eduskunnan päätöksen Pudasjärven turvevoimalaitoksen rakentamisesta siinä yhteydessä, kun koskiensuojelulaki säädettiin. Tällaisen ponnen eduskunta hyväksyi. Hallitus ei ole tehnyt tässä suhteessa mitään.

Ydinenergia on tietysti ongelmallinen asia, ja meidän mielestämme sitä ei tule lisätä. Meillä on itse asiassa tällä hetkellä toiminnassa neljä voimalaitosta, mutta voidaan sanoa, että käytännössä toimii viisi yksikköä. Suomalaiset ydinvoimalaitosyksiköt ovat niin tehokkaita, maailman huippuluokkaa. Kun ottaa huomioon, että Olkiluodon ydinvoimalaitokset, jotka aikanaan suunniteltiin 660 megawatin tehoisiksi, käyvät poikkeusluvalla 710 megawatin teholla, meillä on ikään kuin viides haamu ydinvoimalaitos jo sinänsä olemassa.

Herra puhemies! Toisin sanoen kaipaisin nyt hallitukselta ripeitä toimenpiteitä, kuten sanoin, haittaverojen aikaansaamiseksi saastuttajille, päästöjen aiheuttajille. Mutta yhtä välttämätöntä tässä yhteydessä on puuttua siihen, että ympäristönäkökohdat huomioon ottavia liikevaihtoverohelpotuksia tarvittaisiin niiltä investoinneilta, jotka tähtäävät elinympäristömme parantamiseen.

Mitä tulee Tahkoluotoon suunniteltuun hiilivoimalaan, toki tunnemme ja tiedämme ne valtavat rikkipäästöt, typpipäästöt, joita

tämä laitos aiheuttaa. Mitä tulee rikkipäästöihin sinänsä, niin olen vakuuttunut ja tietoinen siitä, että jo Suomessa myös on kehitetty sellaisia rikinpoistojärjestelmiä, joilla voidaan savukaasuista poistaa rikki ja se jopa käyttää hyödyksi elementtirikin muodossa. Eräs tällainen koevaiheessa oleva ja hyvin perusteellisesti tutkittu selvitys on Outo-kummun sulfeder-menetelmä. Tällä päästäisiin huomattavasti pienempiin päästöihin kuin perinteisellä puhdistustekniikalla.

Oikeastaan, herra puhemies, voisi todeta: onko nyt käymässä niin, että tämän hallituksen esityksen hyväksymisen myötä käy vähän samalla tavalla kuin Suomen valtion ja hallituksen sitoutumisessa YK:n suosituksesta alkoholin kulutuksen kasvun rajoittamiseen 25 prosentilla vuodessa. Tähän tavoitteeseen ei ole päästy, vaan alkoholin kulutus kasvaa. Nyt meillä ovat toisaalta valtioneuvoston päätökset ja suositukset rikkipäästöjen alentamisesta. Epäilen, että kun voimalaitoksia lisätään, se on lisäämässä kokonaiskuormaa. Mutta kuten sanoin, jos meillä olisi liikevaihtosäädökset, että ympäristönsuojeluinvestoinnit vapautettaisiin liikevaihtoverosta, tämä mahdollistaisi kaikkein parhaimman teknologian käyttöönoton. Sillä puolestaan voitaisiin merkittävästi vaikuttaa tuleviin päästöihin.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Huomauttaisin ed. Laaksoselle, että myöskään maakaasu ei suinkaan ole mikään probleematon energialähde. Maakaasuhan aiheuttaa typpioksidipäästöjä melko suuressa määrin ja lisäksi hiilidioksidipäästöjä, jotka ovat kuitenkin kaikkein pahin päästö. Jos haittaveroa ajatellaan, niin hiilidioksidipäästön pitäisi olla sellainen, josta haittaveroa pitäisi maksaa, ja maakaasuhan on jo ennestäänkin huomattavan kallista energiaa. Jos sille vielä pannaan haittavero, niin siitä tulee toivottoman kallista.

Imettelen jatkuvasti, miksi ydinvoimaa ei haluta hyväksyä. Sehän on kuitenkin ylivoimaisesti vähiten haitallinen energianlähde. Se ei luontoa häiritse millään lailla ja ihmisillekin se aiheuttaa vain onnettomuustapauksissa vaikeuksia, jotka kuitenkin ovat huomattavasti pienempiä kuin hiilivoimaloiden normaalisti aiheuttamat. Siitä syystä minusta ei maakaasun varassakaan voida pitkälle elää.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Suureksi yllätykseksi muistutan jälleen arvoisalle ed. Tiurille, että uraanivarat ovat siinä määrin rajallisia luonnonvaroja maapallolla, että mitään energiaongelmaa niiden avulla ei niiden rajallisuuden vuoksi pystyttäisi ratkaisemaan, ei edes siinä tapauksessa, että olisi turvallista tukeutua ydinvoimaan sähköntuotannossa.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Minäkin olen maakaasupuolueen jäsen enkä kannata ydinvoimaa, koska ydinvoimaan liittyy niin suuria riskejä, että niiden riskien kustantamiseen meillä ei ole varaa, niin kuin tulee käymään ilmi siitä keskustelusta, jota käymme päiväjärjestyksen kohdassa 12) ja johon keskusteluun toivomme ed. Tiurin osallistuvan.

Herra puhemies! Tarkoitukseni oli tässä yhteydessä kannattaa ja kannatankin ed. Laaksosen ponsilausumaehdotusta. Muistutan, että ed. Lax on edellisillä valtiopäivillä tehnyt saman sisältöisen aloitteen. Näkisin, että hänen pitäisi johdonmukaisuuden vuoksi, jos hän on tästä asiasta vielä samaa mieltä kuin aikaisemmin, olla tämän ponnin hyväksymisen kannalla. Muistelen, että edellisessä äänestyksessä ed. Lax raukkamaisesti poistui paikalta, kun äänestettiin hänen ponnestaan. Tällä tavalla hän ei ottanut siihen kantaa, mutta toivoisin, että ed. Lax nyt olisi paikalla tai hänelle ainakin välitettäisiin tämä uutinen, että kysymyksessä on saman sisältöinen ponsi kuin hän itse on ehdottanut. Tietysti on mahdollista, että ruotsalaisen kansanpuolueen edustajat eivät ole paikalla tällaisessa äänestyksessä, ja silloinhan he noudattaisivat vain sitä käytäntöä, joka ed. Melinillä on koko kevään ajan ollut verojaoston työskentelyssä.

Ed. Soininvaara: Herra puhemies! Ehdotan hallituksen esitykseen sisältyvää toista lakiehdotusta hylättäväksi. En siis kannata esitettyä verotukea Poriin suunnitellulle suuralle hiilivoimalalle.

Sähkön tuotantoa ei tule valtion varoin subventoida. Sitähän tämä ylimääräinen verohelpotus merkitsee. Suomen teollisuus nauttii jo nyt Euroopan halvimmasta sähköstä. Teollisuus maksaa esimerkiksi Länsi-Saksassa sähköstään 2,5 kertaa enemmän kuin Suomessa, eikä Länsi-Saksa silti ole

mihinkään taloudelliseen konkurssiin ajautunut. Valtiovallan tuella keinotekoisesti halvaksi tehty sähkö merkitsee samanlaista kilpailuetua Suomelle kuin huumattuna juokseminen maratoonarille. Alkumatkasta pääsee kovaa, mutta lopulta huume vie terveyden.

Valtion tuella alennettu sähkön hinta houkuttelee yritykset investointeihin, jotka haaskaavat energiaa. Teollisuuden rakenne vääntyy energiavaltaiseksi ja lisäksi energiavaltaiset tuotannonalat hakeutuvat Suomeen. Kun tämä on nollasummapeliä, se merkitsee, että vähän energiaa kuluttavat työvaltaiset alat vastaavasti hakeutuvat Suomesta pois. Se merkitsee tulevaisuudessa valtavia vaikeuksia koko kansantaloudellemme, jos ja kun energian hinta maailmassa kääntyy nousuun tai kansainvälinen yhteisö alkaa asettaa rajoituksia ilmakehän vaurioittamiselle. Neljännesmiljardin tuki sähkönkuluttajille on sairasta energiapolitiikkaa. On turha puhua ympäristöystävällisyydestä silloin, kun talous- ja energiapolitiikan perusratkaisut vievät maatamme yhä kauemmaksi kestävän kehityksen tiestä.

Ne kauniit ajatukset puhdistuslaitteiden puolesta, joilla kansandemokraatit haluavat päätöstä silotella eivät pelasta meitä kasvihuoneilmiöltä. Hyväkään rikinpoisto ei poista rikistä kuin osan. Yhdessäkään suomalaisessa voimalassa ei poisteta typen oksideja savukaasuista.

Haluan tässä yhteydessä jokin verran kommentoida myös ajatusta ympäristöinvestointien liikevaihtoverovapauudesta, jota sinänsä kannatan. Se on kuitenkin enemmän teollisuuspoliittinen kuin ympäristöpoliittinen toimi tässä vaiheessa, jossa me nyt olemme ja jossa ympäristöinvestoinnit eivät perustu niiden taloudelliseen kannattavuuteen, vaan viranomaisten antamiin määräyksiin. Sen takia se ei ole mikään houkutin yrityksille suorittaa ympäristöinvestointeja, että ne ovat vähän halvempia, kun ne suorittavat ne joka tapauksessa vasta pakon edessä. Silloin on tietysti aivan samantekevää, minkä hintaisia ne ovat, koska toimenpide tapahtuu pakon edessä. Jos me joskus siirrymme ympäristöongelmien säätelyyn haittaveron avulla, silloin tilanne on kokonaan toinen.

Mutta takaisin Porin hiilivoimalaitokseen. Lauhdevoimaloiden rakentamisessa ei muutenkaan ole mitään vitsiä, koska niiden

jätelämpö joudutaan ohjaamaan mereen. Suomen energiapolitiikan tavoitteeksi pitäisi ottaa rakentaa pieniä maakaasuvoimaloita taajamien yhteyteen ja käyttää jätelämpö kaukolämpönä talojen lämmittämiseen. Esimerkiksi kymmenen 50 megawatin voimalaitosta ajaisi saman asian kuin tämä, mutta merkitsisi selvää energian säästöä.

Mitä ideaa on yleensä siinä, että valtiovalta kyllä urheasti painostaa Helsingin kaupunkia rakentamaan maakaasuvoimaloita kivihiilen sijaan, mutta valtio itse rakentaa mustanpuhuvia hiilivoimaloita? Ei tunnu vaikkeuttavalta.

Tässä vaiheessa tietysti moni kysyy aiheellisesti, miten vihreät tuottavat tarvittavan lisäenergian, kun uusia ydinvoimaloita ei saa rakentaa, ei Kollajan allasta eikä turvevoimaloitakaan eikä siis kivihiiltä. Ennen kuin vastaan tähän kysymykseen, tarkastelen vähän kansainvälisiä näkymiä.

Maailmanlaajuiset ekologiset ongelmat, kasvihuoneilmiö etunenässä, ovat saaneet tutkijat ja poliitikot vakuuttuneiksi siitä, ettei energiankulutusta voida enää maailmanlaajuisesti lisätä. Ilmakehä ei enää kestä lisäkuormitusta. Ed. Tiurille huomauttaisin, että näihin maailmanlaajuisiin näköaloihin ei vaikuta mitään se pieni loraus, joka ydinvoimaloista olisi maailmassa periaatteessa ja teoriassa saatavissa.

Koska kehitysmaiden energiankulutus väistämättä kasvaa väestönkasvun ja teollistumisen myötä, teollisuusmaiden on vastavasti vähennettävä energiankulutustaan puolella seuraavien 40 vuoden aikana. Näin laskee mm. Brundtlandin komitea. Tämä tavoite saavutetaan, jos vähentäminen aloitetaan heti kahden prosentin vuosivauhdilla. Suomessa on onneksi korkealle kehittynyt teknologinen osaaminen, joten energiankulutuksen järjeistäminen onnistuu, jos vain tahtoa on.

Suomalainen virallinen energiapolitiikka, jota kauppa- ja teollisuusministeriö edustaa ja joka yhä subventoi valtion varoin energian haaskausta, on täysin jalat irti maasta. On haihattelua kuvitella, että me pienessä Suomessa voimme jatkaa maailman ilmakehän vahingoittamista muun maailman mielipiteistä piittaamatta. Energiankulutuksen lisäämisen sijasta on pyrittävä vähentämään kulu-

Nyt voimme palata siihen kysymykseen,

mitä vihreät haluavat, jos eivät halua lisää hiilivoimaloita. Kun me emme halua ylipääntänsä lisätä energiankulutusta emmekä -tuotantoa, emme tarvitse lisää mitään, emme ydinvoimaa, emme lisää hiilivoimaa, emme lisää turvevoimaa emmekä pohjoisen suuria allashankkeita. Me voimme kyllä siirtymävaiheessa hyväksyä maakaasun laajamittaisen käytön lisäämisen, koska sen avulla voidaan muita vielä haitallisempia voimantuotantomuotoja vähentää nopeammin. Suomen maakaasuverkkoon tulisi saada yhteys myös Norjasta. Verkko tulisi haaroittaa siten, että sen piiriin voidaan liittää useita pieniä paikallisia sähköä ja lämpöä tuottavia yksiköitä. Sähkön tuontia Norjasta tulisi myös harkita, koska Norjassa on paremmat mahdollisuudet tuottaa ympäristöystävällistä sähköä.

Ed. Elo sanoi lakiesityksen toisessa käsittelyssä, että porilaiset ottavat hiilivoimalan vastaan avosylin ja yksimielisinä lukuunottamatta joitakin outoja vihreitä olioita. Outoja vihreitä olioita näyttää Porissa olevan ilahduttavan paljon, sillä paikallinen kansalaismielipide näyttää voimakkaasti olevan hiilivoimaa vastaan ja maakaasun puolella. Viimeksi käteeni tuli Satakunnan metsänhoitoyhdistysten liiton lennäkki, jossa vastustettiin Tahkoluodon hiilivoimalaa. Metsähoitoyhdistyksiäkään eivät pidä metsien tappamisesta.

Herra puhemies! Pääministeri Holkerin hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa luvataan eri yhteiskuntapolitiikan lohkoilla tehtävään päätöksentekoon liitettäväksi ympäristöpolitiikan arviointi. Tässä hallituksen esityksessä sitä ei kuitenkaan ole, vaikka asian esitellyt ministeri Suominen ilmoitti kyseessä olevan merkittävän energiapolitiittisen päätöksen. Onko tämä ymmärrettävissä niin, ettei energiapolitiikalla hallituksen mielestä ole lainkaan vaikutuksia ympäristöön, vai ajattelee ko hallitus, ettei tämä eduskunnassa harrastettu puuhastelu lakiesitysten parissa olekaan päätöksentekoa?

Eräänlaisena tuen ilmaisuna hallituksen ohjelmanjulistukselle ehdotan eduskunnan hyväksyttäväksi tässä yhteydessä lausuman, joka kuuluu seuraavasti:

"Eduskunta edellyttää, että ympäristön kannalta merkittäviin hallituksen esityksiin liitetään ympäristövaikutusten arviointi."

Vaikka tämä merkitseekin siis selvää edus-

kunnan tukea hallitusohjelmalle, toivon edustajilta sellaista avarakatseisuutta, että myös oppositiopuolueiden edustajat voivat tukea tätä lausumaa.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Soininvaara aliarvioi energian hinnan merkitystä, kun hän väittää, että Länsi-Saksassa teollisuus pärjää kaksinkertaisella energianhinnalla. Länsi-Saksan teollisuuden päätuotanto ei ole metsäteollisuuteen liittyvää. Suomessa 40 prosenttia viennistä on metsäteollisuutta, jonka tuotanto vaatii paljon energiaa. Energian hinta on Suomelle tärkeämpi kuin Länsi-Saksalle.

Meidän kilpailijamaamme juuri metsäteollisuudessa ovat lähinnä Ruotsi ja Kanada ja kummallakin on paljon halpaa vesivoimaa ja halpaa ydinvoimaa niin, että kyllä Suomen hyvin äkkiä käy huonosti, jos me kallistamme energian hintaa ja muut eivät sitä tee.

Ei ole kysymys myöskään siitä, että Suomessa kovin paljon tarvittaisiin lisäenergiaa. Kysymys on siitä, että nykyistäkään energiaa ei voi tuottaa tulevaisuudessa hiilivoimalla eikä polttamalla, niin kuin nyt tehdään. Ei siis auta se, että ruvetaan hidastamaan energian lisäystä tai sitä ei enää lisätä. On pakko myös vähitellen tai suhteellisen nopeastikin poistaa käytöstä kaikki polttovoimalat. Silloin ei ole mitään muuta keinoa kuin ydinvoima. Ei voi ajatella, kuten ennen maailmassa, että kun esimerkiksi talvella ruoka loppuu, syksyllä kuitenkin saa uuden sadon. Siinä kuolee välillä nälkään. Samalla lailla käy Suomessa, jos nyt yhtäkkiä ei hyväksytä mitään energian lähteitä ja luotetaan siihen, että tulevaisuudessa niitä kyllä taas on. Meidän täytyy väliaika hoitaa ydinvoimalla, ja se on mahdollista.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiuri on kyllä aivan oikeassa siinä, että myös Ruotsi ja Kanada harjoittavat tällaista halvan sähkön politiikkaa, ei kuitenkaan aivan yhtä halvan kuin Suomi. Onko ed. Tiuri koskaan tullut ajatelleeksi, kuka siitä hyötyy, että nämä paperintuottajamaat kilpailevat toisiaan vastaan subventoimalla sähkön tuotantoa? Eivätkö siitä hyödy nimenomaan paperinostajamaat, esimerkiksi Länsi-Saksa? Eikö meidän pitäisi pyrkiä siihen, että Ruotsi ja Kanada yhdessä Suomen kanssa yhteisellä päätöksellä ryhtyi-

sivät verottamaan energiaa, jolloin kukaan ei saa kilpailua toisiaan vastaan ja tämä vero tulee iloisesti paperinostajamaitten maksettavaksi?

Energiapoliittisena mielipiteenä totean, että ed. Tiuri ei kyllä toimi johdonmukaisesti, jos hän äänestää tämän lain puolesta.

Ed. Elo: Herra puhemies! Mielestäni ed. Soininvaaran äsken käyttämä puheenvuoro edustaa ehkä sitä normaalia linjaa, joka vihreillä on ja joka minun mielestäni energiapoliitiikan suhteen on varsin epä-älyllinen ja epärehellinen.

Kun ed. Soininvaara on sitä mieltä, että tuotantoa ei pidä lisätä millään alalla ja yleensä kaikki kehitys pitäisi pitää tällä tasolla tai mieluummin niin, että kehityksen pyörää pitäisi kääntää taaksepäin, niin en minä usko, että Suomen kansan valtaenemistö tämän laatuista politiikkaa tulee hyväksymään. Ehkä vihreät lähtevätkin siitä, että he seuraavissakin vaaleissa tulevat vähin äänin eduskuntaan, mutta minä tiedän kyllä, että kokemuksia on siitä, ettei näin kuitenkaan tule tapahtumaan. Ei tänne kovin vähin äänin päästä, vaan kyllä täällä tarvitaan kansan tukea silloin, kun asioita hoidetaan.

Ed. Soininvaara myös totesi, että Porissa on ilahduttavan paljon näitä vihreitä olioita, jotka vastustavat hiilivoimalan rakentamista. Viikko sitten maanantaina allekirjoittaneella oli tilaisuus yhdessä mm. ed. Lammisen kanssa olla mukana paneelikeskustelussa, jonka aiheena oli hiilivoimalan rakentaminen Porin Tahkoluotoon, josta nyt tässäkin asiassa on kysymys. Paikalla oli viitisenkymmentä ihmistä siitä huolimatta, että tilaisuutta oli mainostettu varsin laajalti, ja mukana oli omasta mielestäni ainakin varsin edustavia edustajia — siis ainakin sillä alueella edustavia edustajia — joiden sanaa ehkä sitten kuunnellaan.

Mutta kun sielläkin yleisön joukossa eräs henkilö kysyi, eivätkö porilaiset ja satakuntalaiset ole todella kiinnostuneita ympäristöasioista ja erityisesti hiilivoimalan aiheuttamista haitoista, niin sain kyllä aiheen esittää vastakysymyksen: oliko kysyjä varma siitä, etteivät porilaiset tosiaan ole tyytyväisiä nykytilanteeseen, tyytyväisiä siihen, että tämä hiilivoimala sinne tulee? Minun vastaukseni on, että porilaisten valtaenemistö ottaa vastaan hiilivoimalan tyytyväisenä.

Tämä on totuus. Ei sitä Soininvaarakaan pysty toiseksi muuttamaan. (Ed. Seppänen: Entä Harjavallan tehdas?) Se on tietysti kokonaan toinen kysymys, onko tämä valistunut mielipide vai ei, mutta se on kuitenkin porilaisten mielipide. Minä yritän porilaisten mielipidettä mm. täällä eduskunnassa tuoda esille.

Herra puhemies! Tähän älylliseen epärehellisyyteen haluan tuoda vielä muutaman näkökohdan, kun eri energiamuodoista kiistellään. Eivät vihreät ole ainoita, jotka harastavat tätä älyllistä epärehellisyyttä. Ensinnäkin lähtökohta on tietysti se, että energiantarpeen kasvu on ollut viime vuosina 4—5 prosenttia vuodessa. Tämä merkitsee, että meidän täytyy tämä kasvava tarve jotenkin tyydyttää. Kysymys vain siitä, millä keinoilla me voimme sen tehdä. Kun hallitus on sulkenut hallitusohjelmassaan pois ydinenergian lisärakentamisen, eräs merkittävä energiamuoto on ainakin tältä vaalikaudelta pois laskuista, kuten ed. Tiuri on useaan kertaan eduskunnassa todennut.

Kun sen lisäksi ed. Soininvaara ja monet muut vastustavat hiilivoimaa, jäljelle jää sellaisia suhteellisen marginaalisia tai ainakin kiistellyjä energiamuotoja kuin esimerkiksi tuulienergia. Jokin aika sitten luin lehdistä ehdotuksen, että esimerkiksi länsirannikko olisi sopiva tuulimyllyjen paikka. Minä nyt kysyn ed. Soininvaaralta ja muilta vihreiltä, suosittelevatko he esimerkiksi satojen tuulimyllyjen rakentamista Porin seudulle tämän hiilivoimalan sijaan. Olisiko se sitten ympäristön kannalta jotenkin kannatettavampaa?

Edelleen aurinkoenergiasta kansanedustajat saivat viime viikolla lukea tietoja, että tämä kokeilu, joka oli käynnistetty, oli ainakin nyt epäonnistunut, eikä aurinkoenergia ollut osoittautunut sellaiseksi energian lähteeksi, jota oli toivottu.

Vesien lisärakentamista, lisävaljastamista energian tuotantoon, ei eduskunnassa hyväksytty, ja turpeen käyttöä energiana vierastetaan. Jäljelle jää tosiaan kysymys: mitä energiamuotoja sitten aiotaan käyttää? Jos henkilökohtaisesti olisin saanut valita, olisin ollut ydinenergian lisäämisen kannalla. Olisin ollut sitä mieltä, että joko Eurajoen Olkiluotoon tai Loviisaan olisi pitänyt rakentaa lisää ydinvoimaloita, mutta kun se nyt ei ollut poliittisesti mahdollista, ainoaksi vaihtoehdoksi on jäänyt tämän suurhiilivoimalan rakentaminen Porin Tahkoluotoon.

Totta kai, puhemies, otan vielä esille maa-kaasun lisäämisen. Varmasti maa-kaasua tullaan lisäämään, ja toivottavasti tullaan lisäämään. Mutta senkin me tiedämme, että tähän tarpeeseen siitä ei kyllä ole energiamuodoksi, vaan esimerkiksi tänään eteläsuomalaiset kansanedustajat ovat omassa kokouksessaan vaatineet, että päätöstä maa-kaasuverkon laajentamisesta Länsi-Suomeen nopeutetaan. Nimittäin vuosikaudet siitä on puhuttu, mutta mitään ei kuitenkaan ole tapahtunut. Kysymys siinäkin on tietysti rahasta.

Kun tämä asia esiteltiin eduskunnassa, ministeri Suominen totesi päästöjen osalta mm. seuraavaa: Hän sanoi, että tämä hiilivoimala tulee aiheuttamaan, kun se on valmis, 2,5-kertaisen hiilidioksidimäärän nykyiseen verrattuna, mutta rikkidioksidipäästöt laskevat 85 prosenttiin nykytasosta ja typen oksidien päästöt 30 prosenttiin. Tällöin on otettava huomioon, että Tahkoluodossa sijaitsevan Länsirannikon Voiman yksikön, joka on 120 megawatin yksikkö, ilmanpuhdistuslaitteet kunnostetaan, ja tätä kautta päästään siis nimenomaan rikin ja typen osalta entistä parempaan tilanteeseen.

Herra puhemies! Lopuksi haluan toivoa, että samalla kun eduskunta nyt hyväksyy tämän lain, Imatran Voima ryhtyy nopeasti toimenpiteisiin lopullisen rakentamispäätöksen aikaansaamiseksi. Nimittäin mitä pitempään rakentamispäätöstä viivytellään, sitä hankalammaksi tilanne kaiken kaikkiaan tulee. Mielestäni päätökset pitäisi tehdä mahdollisimman nopeasti.

Vielä haluan sanoa Suomen energiapolitiikasta, että mielestäni sitä on hoidettu varsin tasapainoisesti ottaen huomioon kansalaisten mielipiteet. Meillä on varsin tasapuolisesti käytetty kaikkia energiamuotoja, ja minun mielestäni Suomen energiapolitiikkaa vallitsevissa poliittisissa olosuhteissa on hoidettu varsin kohtuullisesti.

Herra puhemies, vielä lopuksi haluan todeta, että tämän päivän Hufvudstadsbladetissa on artikkeli, jossa puhutaan pohjoismaisesta energiayhteistyöstä ja todetaan sen olevan tärkeätä Ruotsille, joka aikoo ensi vuosikymmenen puoliväliin mennessä luopua ydinvoimasta kokonaan.

Vuosi sitten Pohjoismaiden neuvostossa keskusteltiin vilkkaasti siitä, että Pohjoismaat kaikki päättäisivät luopua ydinvoiman

käytöstä. Siellä mm. suomalaisten keskuudessa syntyi varsin paljon epäsovua siitä, pitäisikö meidän mennä mukaan tällaiseen suositukseen vai ei. Itse pidättäydyin silloin äänestämästä.

Aika mielenkiintoista on, että ruotsalainen konsulttiyritys, jonka nimi on Temaplan, lähtee nyt päävaihtoehtonsa siitä, että Suomi tulee rajattomasti lisäämään ydinenergiaansa ensi vuosikymmenellä ja vuosituhannen alussa ja että ruotsalaiset alkavat sitten tuoda meidän valmistamaamme ydinenergiaa täältä. Tässä vaihtoehtossa todetaan vielä, että hiilidioksidin ja typen oksidien päästöt vähenevät 50 prosentilla ensi vuosikymmenellä ja rikkidioksidin päästöt 80 prosentilla. Ruotsissa sen sijaan, kun turvaututaan fossiilisiin polttoaineisiin nykyisen ydinvoiman sijasta päästöt tulevat merkittävästi lisääntymään nykytilasta.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Paloheimo voinee vastata tähän puheenvuoroon tarkemmin omassa puheenvuorossaan, mutta haluaisin tästä älyllisestä epärehellisyydestä huomauttaa sen, että jos ajatellaan, että Suomen pitäisi vastata 4 prosentin vuosittaiseen energiankulutuksen kasvuun täysin ehdoitta, ja silloin tietysti lähdetään siitä, että kaikilla maailman valtioilla on sama oikeus kasvattaa 4 prosenttia energiankulutustaan rajattomasti tästä eteenpäin, se ajattelu on täydellistä haihatelua, koska maailma ei kestä tuollaista energian kulutuksen kasvua, varsinkin kun se toteutetaan polttovoimalaitoksilla. Tässä suhteessa minusta ed. Elo ajattelee nyt ainoastaan Porin kaupunkia, vaikka meidän pitäisi kyllä ajatella koko maapalloa. Minusta tuo ajattelutapa, ettei katsota ollenkaan omien rajojen ulkopuolelle, on myös kyllä jonkinlaista älyllistä epärehellisyyttä.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Elon puheenvuoron eräisiin kohtiin haluaisin puuttua.

Hän totesi, että energian käyttö on tasapainoisesti hoidettu. Kuitenkin voidaan todeta, että täydellistä tuhlausta harrastetaan koko ajan. Säästö olisikin eräs asia, josta pitäisi puhua vakavasti, jotta ei jo vuodelle 2000 tultaessa oltaisi niin pitkällä, että korjaus on myöhäistä.

Rajalliset energiavarat ovat todella sellaisia, joita pitäisi myös jo ajatella eikä niin holtittomasti harrastaa tuhlausta. Koko ajan Suomessa kasvaa tasaisesti energian käyttö, ja mitä se tuo tullessaan? Kaikkiin kerrostaloihin koko maassa valtavan määrän saastetuta. Paperia kannetaan taloihin ja taloista ulos. Päivittäin täyttyvät poisvietävät suuret laatikot jokaisessa kerrostalossa. Jos se ei ole tuhlausta, mikä sitä sitten on?

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Elon täytyy kiinnittää huomiota tähän älylliseen epärehellisuuteen. Mielestäni ne tahot, jotka ovat kiinnittäneet ympäristöasioihin huomiota viime aikoina, ovat kaikki oikeassa, koska se on pakko jokaisen meidän ottaa todesta. (Ed. Jaakonsaari: Mitkä tahot eivät ole kiinnittäneet huomiota?) — Ainakaan sellaiset tahot, jotka puhuvat epärehellisuudesta tässä asiassa, eivät nähtävästi kiinnitä huomiota.

Mielestäni ed. Elo ei kiinnittänyt huomiota muuta kuin siihen, että energian käyttö tulee lisääntymään, ja se varmasti pitää paikkansa. Mutta miksei korosteta samanaikaisesti, että meillä on toimenpiteitä, joilla voitaisiin säästää energiaa. Miksi ei eduskunta anna rahaa niihin toimenpiteisiin, joilla tutkittaisiin energian säästöä, vaan hyvin herkästi heitetään rahaa, että käytettäisiin lisää rahaa? Tämä säästäminen tuntuu olevan hyvin vaikea kysymys monelle edustajalle, mutta tuhlaamispuoli tuntuu olevan sellainen, että sitä vain annetaan mennä. Joka talvi se näyttää lisääntyvän, valitettavasti.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin kiinnitin huomiotani lukuisiin kertoihin, jolloin ed. Elo käytti ilmaisua "älyllinen epärehellisyys" ja kytki sen sellaiseen ajatusmalliin, että pyritäisiin säästämään luonnonvaroja, satsaamaan tulevaisuuteen kestäväen talouden pohjalta. En voi muuta kuin todeta sen, että olen sitten älyllisesti epärehellinen, kun vilpittömällä kirkkaalla mielellä uskon, että vihreät ovat tässä oikeassa ja ed. Elo politiikassaan kohtalokkaasti äärimmäisen väärässä.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Elo kertoi porilaisten suhtautumisesta Tahkoluodon tulevaan kivihiilivoimalaan, niin minäkin olen

tiennyt, että vihreät ja ympäristönsuojelijat Porissa sitä vastustavat. Minulla oli tilaisuus pari viikkoa sitten käydä erään suuren porilaisen teollisuusyrityksen vieraana, jonka varmaan ed. Elokkin hyvin tuntee, ja olin yllättynyt siitä, että siellä sikäläinen toimitusjohtaja katseli minua kansanedustajana vähän säälivästi ja kysyi, tosissaanko eduskunta on tuomassa tässä maailmantilanteessa kivihiilivoimalaa Poriin ja eikö maakaasuratkaisuihin jo 1980-luvun lopussa tässä maassa päästä. Tätä ratkaisua oli tietysti hyvin vaikea puolustella ja selittää, koska maakaasun käytön lisääminen, kuten ed. Elokkin viittasi, on nimenomaan kiinni rahasta ja poliittisesta tahdosta. Sitähän tämä eduskunta sille voisi osoittaa, jos haluaa.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Lyhyenä vastauksena käytettyihin puheenvuoroihin totean, että totta kai ymmärrän ympäristöasioiden tärkeyden ja edellytänkin, kuten olen jo parissa puheenvuorossa täällä aikaisemminkin edellyttänyt, että kun hiilivoimala Poriin rakennetaan, siinä käytetään viimeisintä moderneinta tekniikkaa. Siitä huolimatta jää ilmeisesti sen laatuiset päästöt, joihin ministeri Suominen puheenvuorossaan tätä asiaa esitellessään viittasi ja jotka äsken lainasin uudelleen edustajien kuultavaksi.

Mitä säästämiseen tulee, totta kai säästämisenkin on eräs keino. Sitä varmaan on käytettäväkin, ja sitä on, haluan nyt kaikille edustajille sen todeta, ainakin 15 vuotta käytetty. Energiakriisin tultua vuonna 1973 säästämistä on edistetty, sitä on kauppa- ja teollisuusministeriön tuella myös tutkittu. Ei tässä suhteessa ilmeisesti ole lainkaan niin paljon tehtävissä kuin eräät teistä väittävät. Minä tuen kaikin keinoin säästämistä, mutta en usko, että se ratkaisee energiantarpeen tyydyttämistä. Kyllä siinä tarvitaan lisäenergiaa, eli hallitus ja sen virkamiehet eivät voi olla niin väärässä, että hiilivoimala tehdään vain aivan turhanpäiten ja ihmisten kiusaksi. En minä usko sellaista. Ei Suomessa ole sellaista hallitusta ollut eikä varmasti tule olemaankaan, joka aivan kiusakseen rakentaisi tällaisia. Sille on todellinen tarve olemassa.

Mitä sitten tuhlaamiseen tulee, niin kyllä minä uskon, että ed. Jokinen, yhtä hyvin kuin allekirjoittanutkin, osallistuu paperin

tuhlaamiseen ja turhaan käyttöön. Sitä taidetaan meille lähettää kyllä vähän liikaa, mutta varmasti tässä suhteessa on ihmisissä kasvattamisen varaa.

Siihenkin vielä, herra puhemies, lopuksi haluan viitata, että kasvulla on rajansa. En minäkään usko, että loputtomiin voidaan jatkaa tätä 4—5 prosentin kasvua, mutta ainakin viime vuosina se on ollut sääntö.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Porin satamaan on investoitu arvovaltaa niin paljon ja myös rahaa, että ilmeisesti se on sinne rantaan rakennettava arvovallan muistomeriksi. Se on kyllä erittäin vakava virheinvestointi, mutta onhan kai tietojeni mukaan ydinvoimalakin jossakin päin maailmaa, joka on maksanut yli 10 miljardia, ja sekin on jätetty lataamatta eli tällaiseksi arvovallan muistomeriksi. Eihän tämä arvovallan muistomerkki tule maksamaan kuin jotain 4 miljardia. Se on kuitenkin aika vähän. Ja vaikka Porin satamaan on investoitu paljon, eihän se sitä tarkoita, että jos on hankkinut pistoolin, niin eihän sillä tarvitse ampuu kuulaa kalloonsa.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Elo esitti, että hän tulee kannattamaan viimeisimmän ympäristönsuojelutekniikan käyttöönottoa Porin voimalan yhteydessä. Siinä mielessä tarjoan hänelle tilaisuuden yhtyä siihen ponsilauselmahan, jota ed. Laaksonen ei ole vielä ehdottanut ja jota minä olen kannattanut. Sen jälkeen, kun ed. Laaksonen sitä ehdottaa, minä sitä kannatan. Siinä sanotaan, että myös ympäristönsuojeluinvestoinneilta pitäisi poistaa liikevaihtovero eikä vain mahdollisesti saastuttavilta perusinvestoinneilta uuden energian tuottamiseksi. Tässä mielessä mitataan sitten ed. Elon käyttäytymistä, sanojen ja tekojen ristiriitaa, kun äänestetään siitä, pitäisikö hallitus velvoittaa tekemään sellainen lakiesitys, että liikevaihtoverohuojennus tulisi myös ympäristönsuojeluinvestoinneille.

Maakaasupuolueen jäsenenä käytän tilaisuutta hyväkseni patistaakseni kauppa- ja teollisuusministeri Suomista ja hallitusta tekemään päätöksiä maakaasun hankkimisesta länsirannikolle kuten myös mahdollisesti Kostamuksesta Pohjois-Suomeen.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edustajatoverini Rinne tuntui en-

sinnäkin vähän liioittelevan. Hänellä tuntui olevan pari kertaa suuremmat luvut. Tämä Zwentendorfin ydinvoimala, joka on suljettuna, maksoi aikanaan minun muistikuvani mukaan noin 4,5 miljardia Suomen markkaa. Rinne puhui 10 miljardista. Porin hiilivoimalan on laskettu maksavan 2,5 miljardia markkaa, kun Rinne puhui 4 miljardista. No, tietysti luvut saattavat vaihdella. En minä halua siitä nyt erityisemmin lähteä kiistelemään, mutta yhdestä asiasta ed. Rinnettä muistuttaisin.

Kun hän nyt suhteellisen nuorena tulokaana on politiikkaan tullut, hän ei ehkä muista sitä, että kun Porin syväsatama aikanaan rakennettiin, se rakennettiin nimenomaan hiilisatamaksi. Olin silloin Porin kaupunginvaltuustossa asiasta päättämässä. Se rakennettiin yhteistyössä kauppa- ja teollisuusministeriön kanssa kauppa- ja teollisuusministeriön suosituksesta. Kauppa- ja teollisuusministeriö suosittelee, että Poriin rakennetaan syväsatama, jota käytetään maan hiilisatamana.

Ed. E. A h o : Herra puhemies! Käyty keskustelu ja hallituksen esitys osoittaa sen, että verotuksessa ollaan vielä aika kaukana siitä neutraalisuudesta, johon hallitus ilmoittaa pyrkivänsä ainakin välittömässä verotuksessa. Tilanne osoittaa, että verotuksella voidaan tehokkaasti ohjata yhteiskunnan kehitystä ja ennen kaikkea investointeja haluttuun suuntaan.

Mitä tulee sitten hallituksen sanoihin ja tekoihin ympäristönsuojeluasioissa, mielestäni ympäristönsuojeluinvestointien liikevaihtoverokysymys osoittaa, miten syvästi ristiriidassa sanat ja teot ovat, ja eduskunnankin monesti lausumat toiveet siitä, että ympäristönsuojeluinvestoinneilta poistettaisiin liikevaihtovero, ovat kaikuineet kuuorille korville. Odottaisi, että edes tässä vaiheessa hallitus nyt ilmoittaisi oman tarkoituksensa ja tavoitteensa poistaa ympäristönsuojeluinvestoinneilta liikevaihtoverotus.

Ed. Mikko Elo puhui lämpimästi Porin hiilivoimalan puolesta. Lainsäädäntö nykyisessä muodossa johtaa siihen, että sen hiilivoimalan rakentaminen on liikevaihtoverotuksessa vähennyskelpoista, mutta kun siihen hiilivoimalaan asennetaan ed. Elon toivomia erittäin nykyaikaisia, korkealuokkaisia savu-

kaasun puhdistuslaitteita, ne ovat liikevaihtoverollisia.

Ed. Sasi yritti viime istunnossa, kun tämä laki oli toisessa käsittelyssä, todistella, että tällä tuotannollisen investoinnin, energiainvestoinnin, vähennyskelpoisuudella on kiirempi kuin sillä ympäristönsuojeluinvestoinnin liikevaihtoverottomuudella. En ymmärrä, miten on mahdollista, että tuotantolaitoksen rakentamisella on kiirempi kuin siihen välittömästi liittyvällä ympäristönsuojeluinvestoinnilla. Tässä suhteessa näyttää siltä, että edelleenkin jatkuu se tilanne, joka on kieltämättä perua ties kuinka pitkältä ajalta taaksepäin, johon ovat kaikki hallitukset syyllistyneet, että kun on kysymys tuotannollisesta hankkeesta, silloin aikataulut joustavat, voidaan nopeasti edetä, päästä eduskunnassa, hallituksessa ja valmistelussa nopeisiin ratkaisuihin, mutta kun on kysymys ympäristönsuojelun kannalta tärkeästä asiasta, se pitää selvittää, tutkia, pohtia, miettiä, ja sitten siitä vielä pitkään keskustellaan, ennen kuin ratkaisuihin päästään. Toivoisin, että tämän keskustelun aikana joku ministereistä, onko hän sitten veroministeri, valtiovarainministeri tai kauppa- ja teollisuusministeri, kertoisi, millä aikataululla hallitus aikoo poistaa ympäristönsuojeluinvestoinneilta niihin sisältyvän liikevaihtoveron. Tällä asialla on todella kiire.

Tämä asia liittyy myös välittömästi yhteen niiden toiveiden kanssa, joita SKDL:n ja vihreiden puolelta ja myös osittain keskustan suunnalta on esitetty haittaverojen säätämiseksi. Mielestäni on tarkoituksenmukaista, että eräiltä osin ympäristöä saastuttavaa tuotantoa, oli se sitten energiantuotantoa tai tavarantuotantoa, rasitetaan erityisillä veroilla, joilla voidaan kattaa ympäristön saastumisesta aiheutuvia kustannuksia. Mutta ennen kuin tällaisten keppien käyttöön on tarpeen mennä, on kuitenkin välttämätöntä, että käytetään ne porkkanat, jotka ovat käytettävissä, ja yksi tällainen hyvin tärkeä porkkana on se, että ympäristönsuojeluinvestointeihin sisältyvä liikevaihtovero poistetaan.

Suomi on sitoutunut tietyllä aikataululla vähentämään rikki- ja typpipäästöjä ensi vuosikymmenen alkupuolella. Jos veroratkaisuissa ei pikaisesti päästä eteenpäin, käy niin, että kurki kuolee ennen kuin suo sulaa, eli meillä tulee tapahtumaan kohtalokkaita laiminlyöntejä tältäkin kannalta, jos veroasioissa ei ratkaisuja pikaisesti tule.

Herra puhemies! Koska en täysin luota siihen, että vieläkään hallituksen puolelta oltaisiin valmiita tässä asiassa selkeää kantaa lausumaan, ehdotankin että eduskunta lausuisi perusteluissa seuraavaa:

"Eduskunta pitää välttämättömänä, että energian tuotantoon ja teollisuusrakentamiseen liittyvät ympäristönsuojeluinvestoinnit pikaisesti tehdään vähennyskelpoisiksi liikevaihtoverotuksessa. Eduskunta edellyttää, että hallitus välittömästi valmistelee ja antaa eduskunnalle tätä tarkoittavat esitykset."

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Haluan aluksi asettua kannattamaan ed. Soininvaaran tekemää hylkäysehdotusta sekä hänen ehdottamaansa perustelulausumaa samoin kuin ed. E. Ahon ehdottamaa perustelulausumaa.

On väärä tieto, ettei Porin hiilivoimalalla olisi paljon vastustusta. Tiedän, että nyt tällä hetkellä on liikkeellä tuhat ihmistä, jotka keräävät nimiä adressiin sen vastustamiseksi, ja heidän tarkoituksenaan on saada kasaan noin 40 000 nimeä. Ihmettelenpä sitä ed. Elon huomautusta, että Porin suunnalla ainostaan jotkut harvat vastustaisivat tätä hiilivoimalaa. Minusta 40 000 nimeä ei ole kovin harvalukuinen määrä. (Ed. Elo: Ei ole kerätty vielä!)

Haluaisin sitten tässä yhteydessä huomauttaa niihin vastaväitteisiin, joita täällä on esitetty, että kumpikaan, sekä hiilivoimala että ydinvoimala, ei ole mikään pitkän tähtäimen ratkaisu sen enempää suomalaisiin kuin maailmanlaajuisiinkaan energiaongelmiin. Ed. Elo sanoi aikaisemmin, että kaikki vaihtoehdot ovat yksinomaan marginaalisia, ja hän puhui aurinkoenergiasta, tuulesta jne. Hän kertoi olevansa ydinenergian kannalla. Hän ei kuitenkaan esittänyt laskelmaa siitä, että jos pitkällä tähtäyksellä koko maailmassa tultaisiin toteuttamaan jokin näistä hänen esittämästään vaihtoehdoista, mihin lopputulokseen noin yhden sukupolven eli 30 vuoden aikana päädyttäisiin. Olisi mielenkiintoista kerran kuulla jokin laskelma näitten väitteitten tueksi. Epäilen, että jos sellainen laskelma tehtäisiin, päädyttäisiin väistämättä siihen lopputulokseen myös siellä hallituspuolueitten taholla, että pitkällä tai edes keskipitkällä tähtäyksellä ei ole muuta kuin kaksi vaihtoehtoa energiaongelmien ratkaisuun: ensimmäinen on

säästö, ja toinen on uusiutuvat saasteettomat energiamuodot.

Haluun esittää ensin joitakin huomioita säästöstä tai itse asiassa vain erään esimerkin, johon ed. Jokinen täällä jo hyvin ansiokkaasti aikaisemmin viittasi. Se on paperi. Jospa jokainen meistä tässä salissa esimerkiksi hetkeksi käsi sydämellä pohtisi sitä, kuinka paljon paperia kulkee meidän käsiemme kautta päivittäin sillä tavoin, että siitä hetkestä, jolloin otamme sen paperin käteen, kestää noin kaksi sekuntia siihen hetkeen, jolloin me pudotamme sen paperikoriin. Väitän, että tämänkin talon lävitse kulkee tonneittain paperia vuosittain, ilman että siitä on mitään hyötyä kenellekään. Sama koskee tietysti koko byrokratiaamme.

Toinen esimerkki. Pohtikaa hetken sitä, kuinka suuri osa sanomalehdestä, jonka esimerkiksi sunnuntaina otatte käteenne, tulee luetuksi. Koko se loppuosa, oletan että se on keskimäärin 90—95 prosenttia, on paperia, joka on tuotettu turhaan. Se metsä, joka siihen on käytetty, on kaadettu turhaan. (Min. Suominen välihuuto) Paperitehtaat ovat käyttäneet energiaa turhaan. Kaikki työ, mikä siihen on tehty, on ollut turhaa. Kaikki kuljetusenergia, kuljetukseen käytetty työ, joka sen 90 prosentin tuottamiseen on käytetty, on turhaa. Edelleen, kun se viedään paperinkeräyslaatikkoon ja se sieltä kuljetaan takaisin, niin kunnes se vihdoinkin on mahdollisesti parhaassa tapauksessa uusio-paperitehtaan raaka-aineena, niin kaikki siihen mennessä on ollut turhaa. (Ed. Majjala: Saadaanhan uusiopaperia!)

Arvioikaamme vielä, kuinka paljon meille tulee päivittäin mainospostia postiluukusta. Jokainen varmasti myöntää seuraavan väitteen oikeaksi: puolet siitä paperista, joka yhteiskunnassa tänä päivänä liikkuu, on täysin tarpeetonta. Olisi mielenkiintoista kuulla, jos täällä on joku, joka pystyy jollakin rationaalisella perustella kumoamaan tämän väitteen, mikä ne perustelut mahtaisivat olla. Puolet paperista vastaa yhtä Loviisan ydinvoimalayksikköä. Tämä on vain yksi esimerkki siitä säästöstä, jota voitaisiin soveltaa, kun energiaa halutaan säästää yhteiskunnassa.

Ministeri Suominen, haluaisin huomauttaa, että tämä liittyy tietysti siihen, että hyvin harvat ihmiset itse ostavat paperia ja itse päättävät sen paperin kulutuksesta, minkä he

päivittäin kuluttavat. Yleensä on niin, että joku muu hankkii paperin ja ihminen itse ei joudu sitä maksamaan. Hän ei pysty päivittäin säätämään käyttämänsä paperin määrää. Tästä syystä sitä tuhlaamaan huomattavassa määrin.

Haluaisin viitata Kyösti Pulliaisen tekemään tutkimukseen energiansäästöstä, joka selvästi osoittaa, että Suomessa nykyisin olisi säästettävissä huomattava määrä käyttämämme energiasta. Pitkällä tähtäyksellä erityisesti globaalissa mittakaavassa on vain kaksi energiamuotoa, jotka ovat varteenotettavia. Toinen on aurinkoenergia ja sen kaikki johdannaiset: tuuli, aallonvoima, maan pintalämpö, lyhytkiertoviljelykset jne., ja toinen on geoterminen energia. Molemmat ovat tällä hetkellä kalliita, koska hinnat ovat verotuksesta johtuen keinotekoisia tai osittain verotuksen puutteesta johtuen keinotekoisia. Aurinkoenergian hinta putoaa aivan varmasti seuraavien parinkymmenen vuoden kuluessa siitä syystä, että tekniikka tällä alalla etenee jatkuvasti huikeata vauhtia, ja geotermisen energian hinta putoaa, kun louhintaj- ja poraustekniikka kehittyvät nykyisestään.

Arvoisa puhemies! Lopetan pieneen yksityiseen muistutukseen ed. Tiurille, joka näyttää paenneen salista, liittyen ydinenergiaan. Siitä ei ole kuin pari kolme viikkoa, kun ed. Tiuri puhui täällä erittäin innostuneesti fuusioenergian puolesta johtuen siitä, että fuusioenergian suhteen oli tehty uusia, mullistavia keksintöjä. Haluaisinkin nyt, jos ed. Tiuri jossakin kuuntelisi tätä puhetta, kysyä, miten ne keksinnöt tänä päivänä jaksavat.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta tuntuu, että ed. Paloheimon matematiikka ei nyt ihan toimi. Hän sanoi, että jos puolet täällä pyöritettävistä tai yleensä pyöritettävistä papereista on turhia, säästetään niiden pyörittämättä ja tuottamatta jättämisellä yhden Loviisan yksikön kokoinen määrä energiaa eli siis 440 megawattia. Minusta tuntuu ihan sormituntumalta, että säästetään suurempi määrä kuin 440 megawattia, koska metsäteollisuus ja paperiteollisuus käyttää Suomessa noin kaksikymmentä — kolmekymmentäkertaisen määrän energiaa tämän tuottamiseen. Osa paperista menee vientiin — suurin osa paperista menee vientiin — mutta huomattava

määrä sitä jää tännekin. Selluloosastahan me emme nyt puhu, koska se tuottaa suurin piirtein oman energiansa, puhumme vain paperista. Tältä osin minusta tuntuu, että ed. Paloheimo aliarvioi saatavaa hyötyä tästä asiasta. Toivoisin, että hän esittäisi laskelmiensa perusteet, jos hän haluaa väittää, että vain yhden Loviisan yksikön kokoinen määrä energiaa säästettäisiin, jos puolet paperista jätettäisiin tuottamatta.

Ed. Rantanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Paloheimo ruoti sanomalehtia, hän meni mielestäni vasta puolittaisuuksiin. Meillähän voitaisiin myös ottaa käyttöön seinälehtijärjestelmä, niin kuin joissakin meitä eksoottisemmissa maissa on käytössä. Vinkkinä ed. Paloheimolle, että tässä olisi vielä työsarkaa.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan nyt ed. Seppäselä ensin kertoa, että äskeinen luku on laskettu Unicefin pääsihteerin O.B. Lindströmin ja minun yhteisestä toimesta sitä varten, että hän kirjoitti asiasta joitakin viikkoja sitten kirjoituksen Helsingin Sanomiin, ja se on tarkistettavissa sieltä. Se laskelma on oikea. Valitettavasti se on oikea. Minä soisin, tietysti, että säästö olisi suurempi. Olisin mielelläni ed. Seppäsen kanssa samaa mieltä tai uskoisin mielelläni, että ed. Seppänen on oikeassa tässä asiassa, mutta valitettavasti nyt ei säästö ilmeisesti ole tämän suurempi. Se johtuu siitä, että 80 prosenttia paperista kai menee vientiin ja 20 prosenttia jää maahan.

Mitä tulee seinälehtisiin, kiitos, se oli oikein hyvä ajatus.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Edustajat E. Aho ja Laaksonen ovat jättäneet ponsiehdotukset, joissa esitetään, että ympäristönsuojeluinvestoinnit tehtäisiin liikevaihtoverotuksessa vähennyskelpoisiksi. Haluan sen johdosta todeta uudelleen saman, jonka jo toisessa käsittelyssä toin esille, että viime kesänä asetettiin professori Kari S. Tikan johdolla toimikunta, jonka tehtävänä on kehittää liikevaihtoverojärjestelmää siten, että liikevaihtoverotuksen kertaantuvuus poistuu. Ja nimenomaan se, että ympäristönsuojeluinvestoinnit eivät ole liikevaihtoverotuksessa vähennyskelpoisia, merkitsee ker-

taantuvaa liikevaihtoverotusta. Näin ollen onkin odotettavissa, että toimikunta tulee tekemään esityksen, jonka mukaisesti vähennysoikeus ympäristönsuojeluinvestointeihin liitettäisiin. Toimikunnan määräaika päättyy huomenna. Ilmeisesti ensi viikolla mietintö tullaan julkistamaan. Olen ainakin itse toiveikas, että vielä ensi kesän aikana tai viimeistään alkusyksystä hallitus tulee antamaan esityksen, jossa nämä toiveet tullaan toteuttamaan. Se on tämän hallituksen määrätietoista politiikkaa.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jos 20 prosenttia paperista käytetään kotimaassa ja siitä puolet on turhaa, minusta hyvinkin alkeellisella matematiikalla voidaan laskea, että megawatteja säästyy paljon enemmän kuin Loviisan atomivoimalan verran. Tietenkin voi olla, että minä olen väärässä, mikä pitää sisällään myös sen, että Turussa päin Myllysilta ei ole alentunut huolimatta siitä, että laskelmat olivat oikein.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Sasi jälleen kerran yritti selitellä sitä, miksi hallitus ei ole tahtonut tässä yhteydessä, kun liikevaihtoverojärjestelmää muutetaan, korjata sitä liikevaihtoverotuksen epäkohtaa, johon mm. ed. E. Aho edellä on viitannut. Se, että toimikunta selvittää tätä asiaa, joka ongelmana on ollut tiedossa varsin kauan, on tietysti hyvä asia. Täytyy todeta se, että on hallituksen poliittisen tahdon puutetta ja ed. Sasilta pelkästään selittelyä, ettei tätä ongelmaa haluttu korjata tässä yhteydessä, kun ratkaisukeinokin ovat kaikilla tiedossa. Miksi hallitus ei sitä korjannut? Sitä varmasti moni aiheellisesti mielessään kysyy. Toivottavasti nyt, kun on mahdollisuus ponnesta äänestää, myös ed. Sasi, joka on ilmoittanut asiaa kannattavansa, tukee ponsilausemaa ja näin eduskunnan tahtoa vie eteenpäin tässä asiassa.

Ed. Laine: Herra puhemies! Kuuntelin eilen Varsinais-Suomen maakuntapäivillä professori Tenovuon luennon koskien ympäristöpolitiikkaa. Se oli mielenkiintoista. Täytyy sanoa, että vaikka istunto saattaa tuntua vähän kuivahkolta, täällä kuullut luennot debatti mukaan lukien varmasti ovat meille kaikille hyödyllisiä.

Itse en aio pitempää puheenvuoroa käyttää. Haluan kuitenkin todeta hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen johdosta, että kun nyt jatketaan maakaasun maahantuonnin verovapautta aina vuoteen 2001 saakka, viime aikoina esimerkiksi kauppa- ja teollisuusministeri Suominen ja eräissä yhteydessä myös pääministeri Holkeri ja eräät muutkin ministerit ovat puhuneet siitä, että Länsi-Suomeen vedettävää maakaasuputkea koskeva asia on itse asiassa jo ratkaistu. Se on selvä. Kun toistaiseksi ei ole missään tehty asiaa koskevaa päätöstä, kuten mm. ed. Elo aikaisemmin esitti, haluan toistaa vetoomuksen siitä, että hallitus mahdollisimman nopeasti ja viimeistään ensi vuoden budjettivalmistelun yhteydessä esittäisi edes jonkinlaisen periaatepäätöksen tekemistä tässä asiassa. Toivotavasti budjettikäsittelyssä siitä huolehditaan.

Totean vielä, että maakaasu sopisi varmasti erittäin hyvin Poriin. Pelkään, että Satakunta hukutetaan saasteisiin. Siellä jo Vuorikemiaa liikaa vesistön. Harjavalta liikaa koko läänin keskiosan, ellei peräti koko läänin. Pelkään, että uusi kivihiilivoimala saastuttaa koko Porin. En toivo sellaista ratkaisua sen paremmin ed. Elolle kuin muillekaan Satakunnan piirin kansanedustajille.

Ed. Laaksonen: Herra puhemies! Nyt viittaan ensimmäiseen varsinaiseen puheenvuorooni, jossa käytin varsin perustellusti aikaa selvittääkseni niitä näkemyksiä, joita kansandemokraatit energiapolitiikasta ajattelevat ja suhteessa hallituksen esitykseen. Kun ed. Seppänen jo kahdesti on ehtinyt kannattamaan nimelläni jaettua perustelulausemaehdotusta, jota en varsinaisesti vielä ole esittänyt, teen sen nyt:

"Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti valmistelee esityksen ympäristönsuojeluinvestointien liikevaihtoverojuojennuksista, pitäen tällöin silmällä erityisesti mahdollisuutta saada käyttöön edistyneintä tekniikkaa, ja antaa asiasta viipymättä esityksen eduskunnalle." — Samalla toivon, että ed. Seppänen vielä kolmannen kerran kannattaa tätä ehdotusta.

Herra puhemies! Ihan lyhyesti edustajille Soininvaara ja Haavisto totean, että vihreällä liikkeellä on hiukan erilaista linjaa myös nyt puheena olevassa asiassa. Ed. Soininvaara

sanoi, ettei minkäänlaista energiaa saa lisätä, vaan että säästölle pitäisi homma rakentaa. Ed. Haavisto kertoi kokemuksia Porista, joten minä kerron täältä eduskunnasta. Satakuntalaisena ja porilaisena kansanedustajana ainakin viiden vuoden ajan olen tehnyt toivomusaloitteita ja raha-asia-aloitteita maakaasuputken jatkamisesta länsirannikolle ja Satakuntaan. Mitään tässä asiassa ei ole tapahtunut, ja varmasti kaikki porilaiset, niin minä kuin muutkin, olemme sitä mieltä, että maakaasua tarvitaan, sitä pitää tulla Poriin, ja että siellä jo olevia voimalaitoksia sitten, kun maakaasu saadaan, voidaan muuttaa maakaasukäyttöön. Emme tässä periksi anna kuitenkaan ja tulemme tällä tavalla toimimaan.

Itse asiassa ed. Paloheimo myös esitteli tulevia visioita ja vaihtoehtoja, niin että energiaa tullaan kyllä tarvitsemaan. Ei pelkällä säästämisellä voida yhteiskuntaa kehittää. Toki sillä on merkitystä, ja niinkin voidaan edetä mutta ei ratkaista kaikkia ongelmia.

Ed. Anttila: Arvoisa herra puhemies! Ed. Laine omassa puheenvuorossaan peräänkuulutti maakaasuputken jatkorakentamispäätöstä ja edellytti nimenomaan budjetin yhteydessä tämän asian toteuttamista. Tässä yhteydessä haluan muistuttaa siitä, että viime viikolla käydyssä välikysymyskeskustelussa hallitus omassa vastauksessaan minusta selkeästi ilmoitti, että tästä tehdään päätös. Maakaasuputken jatkorakentaminen Länsi-Suomeen toteutetaan, ja minusta meidän tehtävämme on valvoa, että näin myös käytännössä tapahtuu. Hallitus on antanut tästä selkeän lupauksen, ja eduskunnan tehtävä on valvoa, että se pistetään täytäntöön.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Laaksonen otti mielenkiintoisen asian esille eli maakaasuputken vetämisen länsirannikolle. Meidän on syytä muistaa, että ministeri Ilkka Suominen totesi — olikohan se nyt viime viikolla vai toissa viikolla täällä — sanatarkasti näin: " - - ja maakaasuputki tullaan vetämään länsirannikolle." (Ed. Laine: Viime viikolla!) — Se oli viime viikolla. — Siis kivihiilivoimalalla on nyt niin kiire, että ei ehdi odottaa sitä, että maakaasuputki sinne vedettäisiin. Jos tämä odotusaika otettaisiin, sillä olisi mitä suurin ympäristönsuojellinen merkitys.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Ed. Paloheimo koettaa todistaa laskelmiensa oikeutusta, mitä tulee ydinvoimaloiden käyttötarpeen vähenemiseen paperia säästettäessä. Me emme ole vielä päässeet yksimielisyyteen siitä, mutta varmaankin keskustelun aikana, jos se jatkuisi, pääsisimme.

Haluun kannattaa ed. Laaksosen lausumaehdotusta.

Ed. Elo: Herra puhemies! Ehkä ja toivottavasti tämä on viimeinen puheenvuoroni tässä keskustelussa. Toivottavasti ei tule mitään uusia kiihokkeita, jotka innostaisivat puhumaan.

Haluun vain todeta lyhyesti, että ed. Paloheimolla oli varsin fantastisia mielikuvia siitä, miten asiat suomalaisessa yhteiskunnassa olisivat. Kun ajatellaan esimerkiksi Helsingin Sanomia, jota me kaikki varmaan luemme niin arkipäivisin kuin sunnuntaisin, minäkin olen senlaatuinen porilainen, joka heittää toisen puolen eli mainokset pois. Mutta olen aivan varma siitä, etteivät mainos- ja markkinamiehet turhanpäiten Helsingin Sanomissa mainosta. Sanoisin, että markkinavoimat ovat ilmeisesti viemässä kehitystä siihen suuntaan, että me käytämme paperia entistä enemmän. Me käytämme sitä myös mainoksiin.

Ed. Paloheimo on varmasti Yhdysvalloissa käynyt joskus katsomassa New York Timesin sunnuntainumeroa. Tuhat sivua suurin piirtein siinä on, enkä minä usko, että Yhdysvaltojenkaan miehet ja naiset aivan turhanpäiten painavat sitä lehteä. En minä usko, ed. Paloheimo, että me olemme seinälehteen menossa täällä Suomessa, enkä pidä sitä edes valitettavana.

Ed. Laineelle totean sen, että kansantalouden investointeja pyritään hyödyntämään. Ne pitää hyödyntää. Olen jo aikaisemmin todennut, että Porin hiilisatama, syväsatama, rakennettiin valtion tuella. Valtio teki väylän, 60 miljoonaa markkaa. Porin kaupunki maksoi hiilisataman, 150 miljoonaa markkaa. Minun mielestäni näitä tosiaan pitää hyödyntää.

Mitä tulee Poriin ja Harjavaltaan, minusta ed. Laine vähän turhanpäiten, niin kuin ed. Kääriäinenkin näyttää julkisuudessa tehneen, kantaa huolta näiden alueiden saastumisesta. Minä luulen, ed. Laine, että Turun seudullakin, missä olen opiskellut, on ihan tarpeek-

si huolta kannettavana sen alueen saastumisesta ja niistä päästöistä, joita siellä esiintyy.

Minä voin todeta, että porilaiset ovat erittäin tyytyväisiä ympäristöönsä. Me viihdyimme erinomaisen hyvin siellä, minäkin niin hyvin, että vaikea on tänne Helsinkiin minua saada, mutta kun työ kutsuu, pakko tänne aina joskus on tulla.

Herra puhemies! Mekin mielellämme Porissa näkisimme, että synnytetäisiin valtion työpaikkoja. Esimerkiksi Turussa on liki kuusinkertainen määrä valtion työpaikkoja Poriin verrattuna.

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Minä kiitän lämpimästi ed. Eloa siitä, että hän sanoi, että minun esitykseni ovat olleet mielikuvituksellisia, siitä syystä että idearikkaus ja mielikuvitus ovat juuri vihreitten ominaispiirteitä. Ne ovat erittäin vieraista tietysti sosialidemokraattiselle puolueelle, joka ajautuu eteenpäin tiettyssä urautuneessa putkessa vanhoja ratkaisuja etsien ja vanhoja ratkaisuja soveltaen. Lyhyt tekninen ratkaisu ed. Elon ongelmaan, joka on todellakin nykypäivän tekniikkaa, että ei kaikkien tarvitsisi saada suurta pakkaa turhaa paperia sunnuntaisin, maanantaisin, tiistaisin ja keskiviikkoisin, torstaisin ja perjantaisin kotiinsa, jota he eivät lue. (Eduskunnasta: Lauan-
taisin!) — Aivan oikein, lauantaisin, tietysti.

Nämä kaikki mainokset voisivat ja niiden pitäisi tietysti olla jonkinlaisen elektronisen viestinnän varassa sillä tavalla, että jokainen, joka haluaa nähdä esimerkiksi vanhojen autojen myynti-ilmoituksia, voisi selailla sieltä nimenomaan vanhojen autojen myynti-ilmoitukset ja ottaa sitten Saab-osaston sieltä ja katsella Saabeja vuodelta 1956, jos on erityisesti kiinnostunut niistä autoista. Mutta ei tarvitsisi samanaikaisesti lukea kaikkia niitä muita ilmoituksia, mitä siellä on. Se olisi todella modernia tekniikkaa, johon vihreät jatkuvasti pyrkivät ja jolla säästettäisiin energiaa kaikissa muodoissaan.

Ed. Laine: Herra puhemies! Ainakin työväenliikkeessä on aina tunnettu suurta solidaarisuutta. Toivon, että ed. Elo ymmärtää solidaarisuudeksi satakuntalaisia kohtaan, jos haluan korostaa vesiensuojelun tärkeyttä. Sen takia viittasin Porin Vuorikemian.

Jos haluan suojella Satakuntaa ja läänin eteläosaa Harjavallan saasteilta, se perustuu mm. siihen, että professori Tenovuori eilen kertoi juuri näiden saasteiden saastuttavan myös meidän läänimme eteläosaa, mm. Uutakaupunkia. Toivon, että ed. Elo nyt kunioittaa mielipidettäni, kun tässä toivoin vielä sitäkin, ettei ed. Elo joutuisi saasteista kärsimään, sen paremmin kuin muutaakaan Satakunnan puolen kansanedustajat.

Ed. T. Roos: Herra puhemies! Turkulaiselle ed. Laineelle huomauttaisin, että Satakunnassa vesiensuojelua ymmärretään ja arvostetaan ja yritetään tehdä kaikkemme, jotta turkulaiset eivät imisi kuivaksi mm. Pyhäjärveä.

Ed. Elo: Herra puhemies! Aikomukseni oli sanoa se sama, ja toistan vielä kerran sen, että me Satakunnassa pelkäämme parasta aikaa kovasti sitä, kun turkulaiset ovat nyt saastuttaneet oman Aurajokensa, että he tulevat Satakuntaan, tyhjentävät Säkylän Pyhäjärven ja aiheuttavat aikamoisia ekologisia ongelmia siellä. Kyllä, ed. Laine, näitä esimerkkejä löytyy. Ehkä ed. Laineenkin kannattaisi enemmän keskittyä, kuten aikaisemmin sanoin, näihin Turun seudun ongelmiin, niin kuin hän on varmaan aikaisemmin tehnytkin.

Painotan vieläkin sitä, että me Porissa ja Satakunnassa haluaisimme lisää valtion panostusta. Haluaisimme sitä siirrettävän osamiseen ja palveluammatteihin ja tätä kautta saavamme toimeentulon. Satakunta on kyllä omalta osaltaan ollut merkittävästi lisäämässä maan vientituloja, maan kansantuotetta. Kyllä mekin haluaisimme oman osuutemme siitä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Soininvaara ed. Paloheimon kannattamana ehdottanut, että hallituksen esitykseen sisältyvä toinen lakiehdotus hylättäisiin.

Lisäksi on ed. Soininvaara ed. Paloheimon kannattamana ehdottanut seuraavaa perustelulausumaa: "Eduskunta edellyttää, että ympäristön kannalta merkittäviin hallituksen esityksiin liitetään ympäristövaikutusten arviointi."

Ed. E. Aho on ed. Paloheimon kannattamana ehdottanut seuraavaa perustelulausumaa: "Eduskunta pitää välttämättömänä, että energian tuotantoon ja teollisuusrakentamiseen liittyvät ympäristönsuojeluinvestoinnit pikaisesti tehdään vähennyskelpoisiksi liikevaihtoverotuksessa. Eduskunta edellyttää, että hallitus välittömästi valmistelee ja antaa eduskunnalle tätä tarkoittavat esitykset."

Ed. Laaksonen on ed. Seppäsen kannattamana ehdottanut seuraavaa perustelulausumaa: "Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti valmistelee esityksen ympäristönsuojeluinvestointien liikevaihtovero-
huojen-
nuksista, pitäen tällöin silmällä erityisesti mahdollisuutta saada käyttöön edistyneintä tekniikkaa, ja antaa asiasta viipymättä esityksen eduskunnalle."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ensin päätetään lakiehdotuksista.

Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään.

Puhemies: Nyt on äänestettävä toisessa käsittelyssä päätetystä, hallituksen esitykseen sisältyvästä toisesta lakiehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisen lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Puhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ahde, E. Aho, R. Aho, Ahonen, Aittoniemi, Ajo, Ala-Harja, Alaranta, Alho, Almgren, Anttila, Antvuori, Backman, Björkstrand, Bärlund, Donner, Dromberg, Elo, Fred, Gustafsson, Halonen, Heikkinen, Helle, Hetemäki-Olander, Hietala, Hilpelä, Hokkanen, Hurskainen-Leppänen, Huhtanen, Häkämies, Hämäläinen, Ikkala, Isohokana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jansson, Joen-

palo, Jokiniemi, Jurva, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kalliomäki, Kankaanniemi, Karinen, Kautto, Kekkonen, Kemppainen, Kettunen, Kietäväinen, Knuuttila, Kohijoki, Koistinen, Kokko, Kuuskoski-Vikatmaa, Kärhä, Laaksonen, Lahti-Nuuttila, M. Lahtinen, P. Lahtinen, Lamminen, Lax, Lehtosaari, P. Leppänen, U. Leppänen, Lindroos, Linnainmaa, Louekoski, Louvo, Maijala, Malm, Mattila, Melin, Metsämäki, Mieltinen, Moilanen, Myller, Mäki-Hakola, Mäkipää, Mönkäre, Mörttinen, Nieminen, Niinistö, Nordman, Nyby, Nyman, Ollila, Paakkinen, Paasio, Perho, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Pokka, Puhakka, Puisto, Puolanne, Pystynen, Rajamäki, Ranta, Rantanen, Rauramo, Rehn, Renko, Renlund, Riihijärvi, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rynnänen, Röntynen, Saapunki, Saarinen, Salolainen, Sarapää, Sasi, Savela, Sillanpää, Siuruainen, Skinnari, Säilynoja, Särkijärvi, Taina, Taxell, Tenhiälä, Tiuri, Turunen, Tykkyläinen, Tähkämaa, Törnqvist, Uosukainen, Valli, Valo, Varpasuo, Vastamäki, Wasz-Höckert, Venamo, Westerlund, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Virolainen, Vistbacka, Vuoristo, Väistö, Väänänen ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Haavisto, Jokinen, Laine, Löyttyjärvi, Paloheimo, Pulliainen, Soininvaara, Stenius-Kaukonen ja Uitto.

"Tyhjää" äänestävät edustajat Andersson, Seppänen ja Vähäkangas.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Apukka, Astala, Björklund, Hacklin, Hautala, Holvitie, Ikonen, Jouppila, Juhantalo, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Kanerva, Kasurinen, Kauppinen, Korkia-Aho, Kääriäinen, Laitinen, Lapiolahti, Laurila, Liikanen, Luttinen, Mäkelä, Männistö, Paasilinna, Paavilainen, Pekkarinen, Pelttari, Pesola, Pesälä, Puska, Rusanen, Saari, Saastamoinen, Savolainen, Siitonen, Suominen, Tennilä, Urpilainen, Wahlström, Vähänäkki ja Väyrynen.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 146 jaa- ja 9 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 41. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt toisen lakiehdotuksen.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi päätetään perusteluja koskevista ehdotuksista. Ed. Laaksosen ja ed. E. Ahon ehdotukset ovat vastakkaiset, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sen jälkeen voittaneesta mietintöä vastaan. Ed. Soininvaaran ehdotuksesta äänestetään erikseen mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

1) Äänestys ed. Laaksosen ja ed. E. Ahon ehdotusten välillä.

Ed. Laaksosen ehdotus "jaa", ed. E. Ahon ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 54 ei-ääntä, 15 tyhjää; poissa 44. (Koneään. 2)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Laaksosen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Laaksosen ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Laaksosen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 54 ei-ääntä; poissa 44. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Soininvaaran ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Soininvaaran ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 56 ei-ääntä; poissa 44. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi elintarviketuotteiden valmiste- ja elintarviketuotteiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 24

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19

Suuren valiokunnan mietintö n:o 63

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi vientitakuulain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 52

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20

Suuren valiokunnan mietintö n:o 64

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotukset kemikaalilaiksi ja laiksi torjunta-ainelain 4 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 93/1988 vp.

Toivomusaloitteet n:ot 277 ja 331/1987 vp.

Talousvaliokunnan mietintö n:o 3

Suuren valiokunnan mietintö n:o 65

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, jotka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Olen käyttänyt hallituksen kemikaalilakiesityksestä puheenvuoron jokaikinen kerta, kun siihen on tilaisuus lain käsittelyn eri vaiheissa tarjoutunut. En toista sitä, mitä olen aiemmin todennut. Kiinnitän huomiota tällä kertaa vain muutamaa hyvin yleisluonteiseen, mutta merkitykselliseen näkökohtaan.

Olen tullut hyvin vakuuttuneeksi siitä, että tuskin monikaan kemikalisoituneessa maailmassa jokapäiväistä elämäänsä elävä miettii niitä vaaroja, jotka kemikalisoitumiseen kytkeytyvät. Kuinka moni ajattelee sitä, että jos meillä on käytössä noin 3 500 torjunta-ainetta, jokainen niistä on tarkoitettu tuhoamaan elävää elämää, jotta torjuntatavoite toteutuisi? Siis kysymys on aineista, joilla tapetaan. Kysymys on edelleen siitä, onko tuo tappaminen valikoivaa vai valikoimatonta. Missä on ihmiskudoksen ero verrattuna jonkin muun eliön kudokseen?

Jos on kysymys suojakemikaaleista, joilla pyritään suojaamaan omaisuutta tuhoutumiselta, eihän tuossa prosessissa ole kysymystä mistään muusta kuin siitä, että luonnollinen biologinen kierto halutaan ihmisen intressien takia katkaista. Jotta se voidaan katkaista, tarvitaan myrkkyä, joka sen katkaisee. Eikö se sama myrkky voi katkaista sellaista elämää, mitä ei ole tarkoitettu katkaistavaksi?

Elintarvikelisiä aineita käytetään lähes 10 000:ta tämän päivän teollistuneessa maailmassa. Niillä on pyrkimys suojata elintarvikkeita. Miltä? Siltä, että ne niin sanotusti pilaantuvat; se pilaantuminen olisi normaalia hajoamisilmiötä — aineen kiertokulkua luonnossa. Siis elintarvikkeitä mekin suojellaan tällaisella luonnollisen biologian vastaisella järjestelmällä.

Meillä on käytössämme valtava määrä kemikaaleja, joiden terveysvaikutuksia ei ole tutkittu lainkaan. Yhdysvaltalainen tiedeakatemia osoitti, että on lähes 50 000 tällaista kemikaalia jokapäiväisessä käytössä. Torjunta-aineista vain 10 prosenttia on tällä tavoin tutkittu, kosmetiikkatuotteista 2 prosenttia — Huom! Ajatelkaa, mihinkä kosmetiikkaa käytetään! — ja vain 5 prosenttia elintarvikelisiä aineista. Viimeksi mainitussa tapauksessa voisi kuvitella kohtuudella, että prosentti olisi 100. Tämä on arkipäivän realismia, jonka pitäisi herättää ajattelemaan, että kemikalisoitumisprosessi pitäisi vähintään katkaista.

Arvoisa puhemies! Otan vielä yhden ulottuvuuden, tahattoman ulottuvuuden. Edelliset olivat tavallaan tahallisia, tarkoituksellisia, ja tämä tahaton ulottuvuus on epäpuhtausproblematiikka. Polyklooratut bifenyylit eli pcb-aineet kuuluvat tämänkin salin väliin, jos nyt vaikka näin sanotaan. Ei ole kuin muutama vuosi siitä, kun amerikkalaiset tutkijat Campbellin johdolla osoittivat, että polykloorattujen bifenyyliden tuotannossa tuotetaan yllättäen epäpuhtautena dioksiineja, jotka ovat kaikkein myrkyllisimpiä aineita, mitä on koskaan syntetisoitu, ja niitä esiintyy siis epäpuhtautena.

Usein vaikutukset näkyvät varsin pitkällä aikavälillä. Geneettiset vaikutukset tarvitsevat sukupolvia, ja sukupolven ajasta sitten riippuu, koska nuo vaikutukset tulevat näkyviin. Karsinogeeniset vaikutukset näkyvät varhemmin. Nekin saattavat vaatia viipeeseen 10—20 vuotta, mutta lopputulos on selvä.

Arvoisa puhemies! Teen neljä ehdotusta kemikaalilain perustelulausumiksi:

1) "Eduskunta pitää tärkeänä, että hallitus selvittää mahdollisuudet keskittää lakiehdotuksessa tarkoitettujen asioiden kokonaisvastuun yhdelle ministeriölle. Ylimmän toiminnallisen koordinaatiovastuun johto- ja ohjaus-

asioissa tulee olla jokaisessa tilanteessa yhdellä ministeriöllä."

Arvoisa puhemies! Tämä on mielenkiintoinen ehdotus siinä suhteessa, että tämä on täsmälleen laki- ja talousvaliokunnan ehdotus, joka ei saanut vastakaikua talousvaliokunnassa. On mielenkiintoista nähdä, kuinka laki- ja talousvaliokunnan jäsenet äänestävät nyt tässä yhteydessä.

2) "Eduskunta katsoo, että yhteiskunnan on pääosiltaan vastattava kansainväliset standardit täyttävästä kemikaalitutkimuksesta, sillä vain tällaiseen järjestelmään tukeutuen voivat pienet ja keskisuuret yritykset tuottaa kemikaaleja ja käydä niillä kauppaa."

Tämäkin on laki- ja talousvaliokunnan lausuntoon sisältyvä lausumaehdotus, jota talousvaliokunta ei ottanut omaan mietintöönsä. Tässä on siinä määrin merkittävästä asiasta kysymys, että vastataan kysymyseen, annetaanko valta ylikansallisille yhtiöille, pystytäänkö ylipäättään kansallisella tasolla järkevään kontrolliin vai ei. Laki- ja talousvaliokunta oli niin valistunut, että otti tämän omaan lausuntoonsa.

3) "Eduskunta edellyttää hallituksen toimivan niin, että kaikkein myrkyllisimpien ihmisen toimesta syntetisoitujen aineiden, dioksiinien ja furaanien, päästöt luontoomme lopetetaan ensi tilassa."

Tänä päivänä näitten myrkyjen kohdalla on tilanne Suomen luonnossa sellainen, että esimerkiksi Perämeren maiten lisääntyminen on merkittävästi vähentynyt johtuen siitä, että niiden kudoksista löytyy dioksiinia ja furaania merkittäviä määriä. Kysymys on vain, koska mateita syöneillä ihmisillä on saman tyyllisiä ongelmia. Esimerkkejä voisi jatkaa vaikka kuinka paljon. Pohjois-Amerikassa lokinpoikaset ovat dioksiinien ja furaanien takia epämuodostuneita. Lisäesimerkkejä löytyisi tietogalleriastani vaikka kuinka paljon.

Arvoisa puhemies! Neljäs ehdotus kuuluu:

4) "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen sellaiseksi lainsäädännöksi, jolla kielletään elämän jatkuvuutta vaarantavien ja ihmisten terveyttä uhkaavien, ainekohtaisesti yksilöityjen kemikaalien valmistus, maahantuonti ja käyttö."

Tämän perusteluissa viitataan edelliseen puheenvuorooni kemikaalilaista. Silloinhan tähdensin sitä, että jo kaupan esteiden tor-

jumisperusteella tämän laatuiset asiat tulisi saattaa lainsäädännöllä voimaan, jolloin ne olisivat mahdollisimman hankalasti muutettavissa, mikäli niihin paineita kohdistuu.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen totesi jo 3 500 torjunta-aineen olevan käytössä, ja näiden seuraukset ovat näkyvissä hyvin monella tavoin. Kuinka paljon näistä torjunta-aineista ja muista kemikaaleista on meidän maassamme kulkeutunut äidinmaitoon? Hollannissa ovat viimeaikaiset tutkimukset osoittaneet, että äidinmaito on lapselle jo vaarallista. Jopa niin moninkertaiset määrät näitä aineita on äidinmaidossa, että tämä maito olisi kiellettävä lapsilta. Mikä on Suomessa tilanne ja milloin aiotaan tutkia tarkemmin, mikä meidän maassamme todellakin on kokonaisvaikutus siitä, mitä nämä kemikaalit ovat aikaansaaneet? Niitä on paljon tietenkin tähän aikaan vuodessa maanviljelyksessä, mutta moninkertainen määrä tulee tehtaiden päästöistä edelleen vesistöihin ja luontoon myös muuta kautta. Tiedetäänkö, mikä tilanne on?

Ed. Soininvaara: Herra puhemies! Aluksi kannatan ed. Pulliaisen tekemiä perustelulausumaehdotuksia, ja sitten valiokunnan mietinnön II vastalauseeseen viitaten ehdotan perusteluissa lausuttavaksi:

"Eduskunta edellyttää, että hallitus lakia soveltaessaan, säädöksiä edelleen kehittäessään ja kansainvälisessä yhteisössä toimissaan pyrkisi siihen, että uudet kemikaalit otetaan käyttöön harkiten, tarpeettomien kemikaalien käyttöönottoa vältetään sekä pyritään supistamaan käytössä olevien kemikaalien kokonaismäärää." — Ed. Andersson varmaan muistaa kannattaa.

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Soininvaaran tekemää ehdotusta.

Arvoisa puhemies! Haluan itse ehdottaa kolmea perustelulausumaa. Ne kuuluvat näin:

1) "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimiin niin, että freonien, halonien ja muiden ilmakehän otsonikerrosta tuhoavien aineiden käyttö voidaan vuoden 1995 alkuun mennessä kieltää tai että niiden käyttöä rajoitetaan, milloin täydellinen kieltö ei ole mahdollinen."

2) "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimiin niin, että pentakloorifenolin ja muiden kloorifenolien käyttö Suomessa ja niillä käsiteltyjen tuotteiden maahantuonti voidaan kieltää."

3) "Kiinnittäen huomiota siihen, että Euroopan yhteisöillä on taipumus tulkita useita ympäristön suojaksi ja ihmisten terveyden turvaamiseksi annettuja määräyksiä kaupan esteiksi, eduskunta edellyttää, että hallitus lakia soveltaessaan on piittaamatta kauppapoliittisista tarkoituksenmukaisuusnäkökohdista ja soveltaa lakia päämääränään Suomen väestön terveys ja luonnon suojaaminen kemikaaleilta."

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Kannatan ed. Anderssonin lausumaehdotuksia.

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Keskustan eduskuntaryhmä pitää kemikaalilakia hyvänä. Tämä laki on puitelaki ja jättää vielä hyvin paljon varaa jatkotoimpiteille, asetuksille ja muulle ohjeistolle. Mutta jo tässä vaiheessa tässä laissa on todettavissa joitakin puutteita, ja mahdollisesti myös lain toteuttaminen kärsii voimavarojen puutteesta. Tämän vuoksi talousvaliokunta mietinnössään on edellyttänytkin hallituksen antavan kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta selvityksen kemikaalilainsäädännön toimeenpanosta ja siitä saaduista kokemuksista.

Haluan tässä puheenvuorossani tuoda esille Myrkytystietokeskuksen vaikean aseman. Mielestäni lain käsittelyn yhteydessä voisimme osaltamme olla auttamassa Myrkytystietokeskuksen toimintaa. Myrkytystietokeskushan tekee kemikaalilain kannalta merkittävää turvallisuustyötä, mutta olemme joutuneet toteamaan, että se on toiminut puutteellisin voimavaroin, ja Myrkytystietokeskuksesta on viestitetty väsymisestä taistella määrärahoista HYKS:n sisällä. Mielestäni tähän signaaliin tulisi suhtautua vakavasti, että turvaisimme koko kansakunnalle tärkeät toimintaedellytykset.

Eduskunnassa tätä asiaa on käsitelty aikaisemminkin eri tavoin, mutta aina tavalla, joka ei ole johtanut asiantilan korjaamiseen. Sen vuoksi eduskunnan tulisi tällä kertaa tehdä niin velvoittava päätös, että se johtaa asiantilan korjaamiseen. Tämän vuoksi ehdotan perusteluissa lausuttavaksi:

"Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin sen selvittämiseksi, onko tarkoituksenmukaista muodostaa nykyisin Helsingin yliopistollisen keskussairaalan lastenklinikan yhteydessä toimivasta Myrkytystietokeskuksesta itsenäinen laitos. Lisäksi eduskunta edellyttää, että hallitus joka tapauksessa ryhtyy toimenpiteisiin Myrkytystietokeskuksen voimavarojen lisäämiseksi siten, että keskuksella on riittävä lääketieteen ja farmasian asiantuntemus kaikilla vuorokauden aikoina ympäri vuotisesti."

Ed. Mönkäre (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Talousvaliokunta on mietinnössään kyllä hyvin painavasti puuttunut samaan asiaan ja toteaa mietinnössään, että lisäksi on selvitettävä, onko tarkoituksenmukaista muodostaa itsenäinen laitos, ja joka tapauksessa Myrkytystietokeskuksen voimavaroja on lisättävä. Tätä taustaa vasten ed. Huuhtasen tekemä esitys on tarpeeton. Tuohon asiaan on kyllä hyvin painokkaasti puututtu.

Ed. Anttila: Arvoisa herra puhemies! Aivan aluksi kannatan ed. Huuhtasen tekemää lausumaehdotusta.

Samalla muistuttaisin siitä, että vaikka ed. Mönkäre hetki sitten totesikin puheenvuorossaan, että talousvaliokunnan mietinnössä Myrkytystietokeskuksen voimavarojen lisäämistä on painotettu, käsittäakseni sitä siellä kuitenkin ei ole tehty ponnien muotoon. Se on tässä esitetty ponnien muodossa ja antaa-kin hallituspuolueille erittäin oivan tilaisuuden tukea jätettyä pontta, jotta se saadaan täällä hyväksytyksi. Minusta jos asia on kerran hyvä, niin sitä on voitava kannattaa ja äänestää sen puolesta, eivätkä siinä saa olla esteenä ns. pelisäännöt.

Ed. Huuhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mönkäreelle sanoisin, että Myrkytystietokeskuksen asema on arvioitu valiokunnan yleisenä kannanottona. Näitä yleisiä kannanottoja on ollut lukuisia aikaisemminkin, mutta yksikään niistä ei ole johtanut toimenpiteisiin. Tämän vuoksi olemme nähneet tärkeäksi, että tämä asia tulisi pukea ponnien muotoon, jolloin hallituksen olisi ryhdyttävä toimiin asiantilan korjaamiseksi.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Talousvaliokunta nimenomaan hyvin yksimielisesti ja painokkaasti oli Myrkytystietokeskuksen niin voimavarojen kuin asemankin parantamisen kannalla. Ihmettelen nyt Suomen keskustan kantaa, että tämä juuri tässä tilanteessa halutaan muuttaa ponneksi, kun mielestämme me kaikki olemme todellakin yksimielisiä, että tämä asia hoidetaan.

Ed. Mönkäre (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kaksi viikkoa sitten kysyin ministeri Pesolalta, miksi Myrkytystietokeskuksen voimavaroja ei ole lisätty. Hän totesi, että häneen ei ole henkilökohtaisesti otettu yhteyttä siitä, että voimavaroja tarvittaisiin. Ministeri on nyt sitten epäsuorasti sanonut, että jos häneen otetaan henkilökohtaisesti yhteyttä, niin tilanne korjataan, eli uskoisin, että talousvaliokunnan mietintö kyllä riittää henkilökohtaiseksi yhteydenotoksi, kun tästä asiasta on jo niin paljon puhuttu. Varmasti ponsi olisi lisäpainotusta, mutta en ole ymmärtänyt, että ponsilla täällä olisi ennenkään kovin paljon enemmän aikaan saatu kuin järkiperaisilla ja selkeillä yksimielisillä kannanotoilla.

Ed. Wasz-Höckert: Herra puhemies! 50-luvulla me lastenklinikan silloiset dosentitasoiset tutustuimme Poison Center -ajatuksen Yhdysvalloissa. Kun tätä ryhdyttiin toteuttamaan, me olimme ensimmäinen Pohjoismaissa. Tukholmalaiset kävivät opiskele-massa Helsingissä tätä nk. myrkytyskeskusta, niin kuin silloin sanoimme. Ylilääkärikautenani olemme useasti pyrkineet saamaan lisäresursseja. Kuten tässä on aikaisemmin käynyt ilmi, niin tämä ei nyt kuitenkaan ole onnistunut. Meillä on asiaan yksinomaan vihkiytynyt korkean tason lääkäri, dosentti Vilska, proviisori ja myös farmaseutteja. Kuitenkin käytännössä on niin, että lasten-klinikan päivystävä lääkäri yöllä joutuu joka tunti useisiin puhelinkeskusteluihin vastamaan, kun ympäri Suomea soitellaan.

Tämän vuoksi on ollut ilahduttava istua talousvaliokunnassa, jonne minä kutsuin dosentti Vilskan, ja huomata, kuinka koko talousvaliokunta on ollut tämän ajatuksen takana ja vieläpä niin, että moni lääkärijäsen on itse aikoinaan eri puolilta Suomea soittanut meille Helsingin lastenklinikkaan ja saa-

nut apua. Näin muodoin sivulla 3 tässä on sen verran kova teksti, että varmasti kun tämä nyt menee eteenpäin, se tulee toteutumaan. Olen myös puhunut ministeri Pesolan kanssa, joka minullekin totesi, että hänen kanssaan ei ole puhuttu, mutta ennen häntä hyvin moneen ministeriin olemme lastensairaalasta käsin vedonneet.

Nyt Helsingin lastenkliniikka, sen nykyinen esimies professori Perheentupa, on tähän vedoten tehnyt uuden esityksen. Tämä tulee esille HYKS:n liittohallituksessa, ja se menee sitä tietä alhaalta ylöspäin. Kun sen sitten vielä hoidetaan hallituksen tasolla, niin pidän nyt tehtyä pontta meitä kaikkia tukevana ja sinänsä asiallisena, mutta poliittistaktisesti se ei nyt enää tässä vaiheessa välttämätön. Niin kuin muut hallituspuolueen kollegani ovat esittäneet, kyllä tämä nyt tulee viemään tulokseen. Siinä on kaksi asiaa. Toinen on se, että tämä täytyy siirtää pois lastenklinalta, jossa nämä tilat tarvitaan. Siihen on tiloja olemassa HYKS:n kliinisen farmakologian laitoksen yhteydessä. Toinen on, että siellä täytyy järjestää niin, että sekä farmasiakenkilökunta että tarvittaessa myös päivystävät lääkärit voivat antaa niitä hoito-ohjeita, joita tarvitaan.

Nyt juuri elämme korvasienten aikaa. Voin sanoa, että tulee kymmeniä puheluja vain siitä ja syksyllä muista sienien valmistelutavoista. Siinä kyllä lääkäreiden aikaa on tähän asti mennyt vuorokaudessa suhteettoman paljon sekä suuren yleisön että hoitohenkilökunnan ja lääkäreiden kanssa keskustelemiseen. Tämä on saatava kiireellisesti järjestykseen.

Samalla kun totean, että ed. Huuhtanen on kyllä oikealla asialla, niin voin yhtyä näihin aikaisempiin puheenvuoroihin. Kyllä tämä asia nyt tästä järjestyksessä muutenkin.

Herr talman! Frågan om giftinformationscentralen på Barnkliniken i Helsingfors är någonting som vi har kämpat med ända sedan 50-talet. Det att vi nu har kommit så här långt att vi har den inskriven i kemikaallagen samt ett kraftigt uttalande av ekonomiskottet visar att tiden nu äntligen har blivit mogen att inse betydelsen av centralen. Här har det inte tidigare förts fram, men jag vill konstatera att tidigare måste man på Barnkliniken kämpa med de olika företagen för att få veta vad olika medel som innehåller

kemikalier och gifter i själva verket innehåller. Nu finns det inskrivet här i lagförslaget och i betänkandet en sådan text som förutsätter att medicinalstyrelsen måste få veta om allt som importeras och allt som tillverkas i det här landet och den vägen får också den här giftinformationscentralen nödvändig upplysning. Vi förlorar årligen många människor i det här landet på grund av att de av någon orsak har fått i sig gifter och det här är någonting som nu i skyndsam ordning måste rättas till.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Herra puhemies! On ilahduttavaa kuulla, kuinka paljon täällä eri puolilla tuetaan Myrkytystietokeskuksen työtä ja nähdään sen tarpeellisuus. Kuitenkin, kun olen ollut sekä Myrkytystietokeskuksessa työssä että yrittänyt tehdä asian kehittämiseksi jotain, tiedän, että on aivan ihmeellisillä tahoilla sellaisia näkymättömiä käsiä, jotka eivät tämän työn tarpeellisuutta ymmärrä. Sen vuoksi olisi hyvin tähdellistä, että eduskunnan kanta tulisi tässä asiassa hyvin velvoittavaksi ja selkeäksi. Sen vuoksi on paikallaan hyväksyä tästä asiasta ponsi.

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää ed. Wasz-Höckertia siitä, että hän antoi tunnustuksen siitä, että olen oikealla asialla. Olen käsittelyn aikana myös hallituspuolueitten muilta edustajilta saanut tietää, että asia on hyvä, mutta kun se esitetään näin, niin se muuttuukin pahaksi. On mielestäni ikävää, että välttämättömyyttä asiaa ei voida hoitaa, jos aloitteellisuus tulee opposition puolelta. Asiasisältö mielestäni saisi ratkaista tässäkin salissa enemmän kuin se, mistä asia on lähtöisin.

Ed. Dromberg: Herra puhemies! Edellisessä puheenvuorossani jo sanoin, että me kaikki olimme todella yksimielisiä niistä resursseista, joita Myrkytystietokeskus tarvitsee. Ihmettelen nyt tätä menettelytapaa, kun keskusta ei tuonut näitä asioita ponnella muodossa ollenkaan esille valiokuntakäsittelyssä, mutta nyt ykskaks täällä suuressa salissa populistiseen tapaan esitetään nämä asiat, kun me kuitenkin olimme todellakin yksimielisiä, että tämä asia hoidetaan käytännössä kuntoon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pulliainen ed. Soininvaaran kannattamana tehnyt neljä perustelulausumaehdotusta:

1) "Eduskunta pitää tärkeänä, että hallitus selvittää mahdollisuudet keskittää lakiehdotuksessa tarkoitettujen asioiden kokonaisvastuun yhdelle ministeriölle. Ylimmän toiminnallisen koordinaatiovastuun johto- ja ohjausasioissa tulee olla jokaisessa tilanteessa yhdellä ministeriöllä."

2) "Eduskunta katsoo, että yhteiskunnan on pääosiltaan vastattava kansainväliset standardit täyttävästä kemikaalitutkimuksesta, sillä vain tällaiseen järjestelmään tukeutuen voivat pienet ja keskisuuret yritykset tuottaa kemikaaleja ja käydä niillä kauppaa."

3) "Eduskunta edellyttää hallituksen toimivan niin, että kaikkein myrkyllisimpien ihmisen toimesta syntetisoitujen aineiden, dioksiinien ja furaanien, päästöt luontoomme lopetetaan ensi tilassa."

4) "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen sellaiseksi lainsäädännöksi, jolla kielletään elämän jatkuvuutta vaarantavien ja ihmisten terveyttä uhkaavien, ainekohtaisesti yksilöityjen kemikaalien valmistus, maahantuonti ja käyttö."

Ed. Andersson ed. Seppäsen kannattamana on tehnyt kolme perustelulausumaehdotusta:

1) "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimiin niin, että freonien, halonien ja muiden ilmakehän otsonikerrosta tuhoavien aineiden käyttö voidaan vuoden 1995 alkuun mennessä kieltää tai että niiden käyttöä rajoitetaan, milloin täydellinen kieltö ei ole mahdollinen."

2) "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimiin niin, että pentakloorifenolin ja muiden kloorifenolien käyttö Suomessa ja niillä käsiteltyjen tuotteiden maahantuonti voidaan kieltää."

3) "Kiinnittäen huomiota siihen, että Euroopan yhteisöillä on taipumus tulkita useita ympäristön suojaksi ja ihmisten terveyden turvaamiseksi annettuja määräyksiä kaupan esteiksi, eduskunta edellyttää, että hallitus lakia soveltaessaan on piittaamatta kauppapoliittisista tarkoituksenmukaisuusnäkökohdista ja soveltaa lakia päämääränään Suo-

men väestön terveys ja luonnon suojaaminen kemikaaleilta."

Ed. Huuhtanen ed. Anttilan kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin sen selvittämiseksi, onko tarkoituksenmukaista muodostaa nykyisin Helsingin yliopistollisen keskussairaalan lastenklinikan yhteydessä toimivasta Myrkytystietokeskuksesta itsenäinen laitos. Lisäksi eduskunta edellyttää, että hallitus joka tapauksessa ryhtyy toimenpiteisiin Myrkytystietokeskuksen voimavarojen lisäämiseksi siten, että keskuksella on riittävä lääketieteen ja farmasian asiantuntemus kaikkina vuorokauden aikoina ympärivuotisesti."

Ed. Soininvaara ed. Anderssonin kannattamana on ehdottanut II vastalauseeseen sisältyvää ensimmäistä perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Tämän jälkeen äänestetään perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Pulliaisen 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Pulliaisen 1) ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 98 jaa- ja 46 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 54. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Pulliaisen 2) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Pulliaisen 2) ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 50 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 52. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Pulliaisen 3) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Pulliaisen 3) ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 51 ei-ääntä; poissa 51. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Pulliaisen 4) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Pulliaisen 4) ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 51 ei-ääntä; poissa 51. (Koneään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Anderssonin 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Anderssonin 1) ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 44 ei-ääntä; poissa 56. (Koneään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Anderssonin 2) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Anderssonin 2) ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 98 jaa- ja 50 ei-ääntä; poissa 51. (Koneään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Anderssonin 3) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Anderssonin 3) ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 35 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 53. (Koneään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Huuhtasen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Huuhtasen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 49 ei-ääntä; poissa 51. (Koneään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Soininvaaran ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Soininvaara ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 40 ei-ääntä; poissa 66. (Koneään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy talousvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi kalatalouden korkotukilainoista annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 51

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 3

Suuren valiokunnan mietintö n:o 66

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi työaikalain 3 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 45

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 11

Suuren valiokunnan mietintö n:o 68

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puemies! Käsittelyssä on nyt hallituksen esitys työaikalain 3 §:n muuttamisesta. On sinänsä tärkeä ja hyvä asia, että se on saatu järjestykseen, koska ylemmät toimihenkilöt yksityissektorilla teollisuudessa ovat eriarvoisessa asemassa keskenään ja ovat työaikasuojelun ulkopuolella tällä hetkellä, ja nyt tällä esityksellä heihin ulotetaan työaikalain 3 §. Tämä esitys tuo noin 8 000 teollisuuden piirissä työskentelevää keskijohtoon kuuluvaa työntekijää työaikalain piiriin ja tätä kautta myös näiden etuuksien piiriin, jotka työaika työntekijälle suo. Esityksellä pyritään saattamaan ylemmät toimihenkilöt tasavertaiseen asemaan keskenään ja muihin työntekijöihin nähden.

Tämän asian käsittelyn yhteydessä sosiaalivaliokunta on pitänyt tarpeellisenä selvittää työaikalainsäädännön kokonaisuudistuksen mahdollisuudet. Tältä osin on todettava, että varmasti tulevana vuosina työaikalainsäädäntöä pitää uudistaa ja tällainen kokonaisuudistus suorittaa. Tarvitaan molemmiin puolin sekä työnantajien että työntekijöiden osalta uudistusta niin, että lain säännökset vastaavat nykyaikaisen työelämän tarpeita ja vaatimuksia.

Valiokunta toteaa, että tässä yhteydessä tulee myös yhtenäistää työaikamääräyksiä yksityisen sektorin sisällä ja suhteessa julkiseen sektoriin. Tältä osin on hyvin tärkeää, että lainsäädännössä seurataan kehitystä, mihin olemme menossa, kun työaikalainsäädäntöä kehitetään yksityissektorin osalta. Nyt tämä laki, joka on kolmannessa käsittelyssä, koskettaa nimenomaan yksityissekto-

ria. Tämä merkitsee selvää parannusta ja on sen tähden kannatettava esitys. Oppositio siis yhtenäisenä tukee hallituksen esitystä.

Mutta valiokunnassa, niin kuin muutoinkin, on kannettu huolta siitä, että kun yksityissektorin osalta tällaista uudistusta viedään eteenpäin, niin kuin monia muitakin työelämän kysymyksiä, ongelmia ja asioita ratkotaan, niin vastaavaa lainsäädäntöä taikka vastaavia säännöksiä julkisella sektorilla ei ole saatu vietyä samassa tahdissa eteenpäin.

On nähtävissä, että niin valtionhallinnon kuin kunnallishallinnonkin osalta tällainen, voi sanoa, kiulu näissä työehtosopimuksissa, työaikaan liittyvissä ja myös erilaisissa palkkiosysteemeissä, kasvaa ja syvenee. Jos näin päästämme asiat kehittymään, on edessä vaara, että julkinen sektori joutuu altavastajan asemaan kilpailtaessa vähenevistä työvoimista.

Tämä laki, joka nyt on käsittelyssä, siis parantaa yksityissektorin keski johdon asemaa, tuo sen työaikalain ja myös ylityökorvausten piiriin. Vastaavista asioista julkisen sektorin osalta säädetään valtionhallinnon osalta asetuksella ja kuntien osalta kunnallisilla virkasäännöillä. Näiden muuttaminen ei siis ole tietenkään eduskunnan asia, mutta on hyvin tärkeää korostaa, että julkisen sektorin mahdollisuudet saada pätevää, pysyvää, ammattitaitoista työvoimaa heikkenevät, jos näissä kysymyksissä ei julkisella sektorilla päästä seuraamaan yksityisen sektorin kehitystä.

On aivan selvää, että julkisella sektorilla monissa tehtävissä viranhaltijoiden ja virkamiesten työ määrä on kasvanut ja paine ylitöihin varsinkin asiakaspalvelutehtävissä ja monissa vastaavissa tehtävissä on jatkuvasti lisääntynyt. Vaikka henkilöstön määrä on kasvanut, niin silti on tapahtunut kehitystä siihen suuntaan, että säännösten, määräysten, lakien ja muiden olosuhteiden aiheuttama stressi ja paine, loppuunpalamisilmiö on lisääntynyt virkapuolella. Tältä osin on julkisen sektorin omankin edun mukaista, että pyritään kehittämään lainsäädäntöä ja näitä määräyksiä myös julkisen sektorin osalta samassa tahdissa kuin yksityissektorilla tapahtuu. On siis ensi vuosikymmenellä pelättävissä, että julkinen sektori ei näillä ehdoillaan pysty kilpailemaan työvoimasta, kun yksityispuolella edut työntekijöille jatku-

vasti paranevat. Siinä on kysymys silloin julkisten palvelujen saatavuudesta, niiden tuesta ja ennen kaikkea niiden henkilöiden elämästä, jotka niitä palveluja kansalle tarjoavat ja järjestävät.

Tällainen työaikalainsäädännön laajentaminen tai noiden määräysten, jotka sisältyvät asetukseen taikka kunnallisiin sääntöihin, laajentaminen, merkitsee luonnollisesti lisäkustannuksia, niin kuin tämäkin laki merkitsee lisäkustannuksia työnantajille. Mutta varmasti on edessä se aika, että nuo lisäkustannukset ovat sittenkin pienemmät kuin ongelmat, jotka syntyvät siitä, että asioita ei kehitetä ja viedä eteenpäin, kun syntyy tilanteita, joissa ihmiset työpaineen johdosta joutuvat ennenaikaiselle eläkkeelle, menettävät terveytensä ja muita tällaisia ongelmia tulee ja sitten tietysti se, että työvoima ei riitä niille aloille, joilla ongelmat kasautuvat.

Mielestäni sosiaalivaliokunta ei ottanut tätä asiaa riittävän vakavasti, kun tätä hallituksen esitystä käsiteltiin. Valiokunnassa esitettiin julkisen sektorin ongelmia koskevaa pontta hyväksyttäväksi, mutta siihen valiokunnan enemmistö ei tullut taakse. Oppositio tuli, ja tämä vastalauseeseen sisältyvä ponsi on kirjoitettuna siis tänne. Ehdotan, arvoisa puhemies, että eduskunta nyt kolmannessa käsittelyssä hyväksyisi tätä tärkeää asiaa koskevan seuraavan sisältöisen lausuman:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää julkisen sektorin palveluksessa olevien henkilöstöryhmien saattamisen työaikasuojelun suhteen yksityissektoria vastaavaan, tasa-arvoiseen asemaan.”

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi puuttui, tosin tunnustusta antaen, tähän hallituksen esitykseen, joka liittyy työelämän uudistuksiin. Mutta hän aivan tarpeettomasti yritti tuoda esille sitä, ettei hänen näkökantojaan olisi valiokunnan mietinnössäkään otettu huomioon. Julkinen sektori ja se puute, mikä tämänkin asian osalta on valtion ja kuntien lainsäädännössä ja muissa säännöksissä, on tässä valiokunnan mietinnössä tuotu esille, mutta jotainhan tietysti oppositionkin pitää yrittää eli tehdä valiokunnan mietinnön perusteluista ponsi.

Toisaalta on tietysti kyllä todettava se 80-luvullakin selvästi havaittava kehitys, että yksityinen sektori menee edellä ja julkinen

sektori tulee perässä. Aikaisemmin oli päinvastoin. Tässä mielessä kyllä valtion ja kuntien demokraattiset organisaatiot voisivat hieman katsoa itseensä.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Käsillä oleva työaikalain muutosesitys on pitkän valmistelun tulos. Työntekijäpuolella ensimmäiset esitykset on tehty jo kymmenen vuotta sitten. Hanke ei kuitenkaan saanut tuolloin työnantajapuolen myötämieltä. Vuoden 1984 tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä työajan lyhentämistavoite kirjattiin pöytäkirjaan, ja seuraavana vuonna asiasta käytiin neuvottelu. Tuolloinkaan ei vielä syntynyt tulosta. Yksimielisyyttä nyt käsiteltävänä olevasta muutoksesta ei työmarkkinajärjestöjen välillä ole löytynyt vielääkään. Eriävät näkemykset tulivat selvästi ilmi sosiaalivaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden lausunnoissa.

Käsiteltävä työaikalain muutos koskee perustelujen mukaan noin 8 000:ta teollisuuden piirissä työskentelevää keskijohtoon kuuluvaa työntekijää. Nämä ns. ylemmät toimihenkilöt ovat olleet työaikasuojelun ulkopuolella samaan aikaan, kun liike- ja palvelualalla sekä teollisuudessa toimistoissa työskentelevät ovat ylintä johtoa lukuun ottamatta jo työaikasuojelun piirissä entuudestaan. Lakiesityksen perustelujen mukaan työaikasuojelu ei jatkossakaan koskisi sellaisia henkilöitä, jotka yrityksessä, liikkeessä tai laitoksessa ovat johtavassa asemassa.

Työaikalain piiriin tulee lainmuutoksen myötä ns. ylempiä toimihenkilöitä, joiden edun valvontaa on suorittanut vuonna 1974 perustettu ylempien toimihenkilöiden neuvottelukunta YTN. Jo samana vuonna YTN solmi STK:n kanssa perussopimuksen, joka loi neuvotteluille puitteet. Työaika-asioita ei vielä tuolloin kuitenkaan otettu käsittelyyn.

Nyt kolmannessa käsittelyssä olevaa työaikalain 3 §:n muutosta on työnantajien taholta arvosteltu siitä, että näin jarrutetaan kehitystä ja kangistetaan asioiden hoitoa. Samoin on epäilty, että muutos tekee karhunpalveluksen elinkeinoelämälle latistamalla luovuutta ja kekseliäisyyttä.

Arvosteluun on syytä vastata, että lainmuutos lisää oikeudenmukaisuutta eri henkilöstöryhmien kesken. Se ei myöskään estä luovuutta vaan pikemminkin voi oikein toteutettuna olla sitä lisäämässä. Onhan niin,

että ylempien toimihenkilöiden työhön sidonnaisuus on osaltaan ollut lisäämässä paljon puhuttua loppuunpalamista työssä. On myös totta, että ylitöitä ei ole riittävässä määrin otettu huomioon palkkauksessa.

Hallituksen lakiesityksessä arvioidaan, että lain kustannusvaikutukset ovat teollisuudelle 50—100 miljoonaa markkaa vuodessa. Teollisuuden palkkasummasta tämä on 1—2 promillen luokkaa hallituksen esityksen perustelujen mukaan.

Työaikalain muutosta on työnantajataholta arvosteltu myös siitä, että työajan valvonta aiheuttaisi ylivoimaisia ongelmia. Sosiaalivaliokunnassa kävi kuitenkin selväksi, että näitä ongelmia selvästi liioitellaan.

Sosiaalivaliokunnassa käydyssä keskustelussa nousi esiin julkisen sektorin asema, johon ed. Kankaanniemi edellä kiinnitti huomiota. Valiokunta omassa mietinnössään pitää tärkeänä, että työaikalainsäädännön kokonaisuudistuksen mahdollisuudet selvitetään ja että samalla tarkastellaan työaikalamääräysten toteutumista kokonaisuudessaan sekä yksityisen että julkisen sektorin osalta.

Kuten ed. Skinnari taannoin totesi, julkisen sektorin työaikalamääräyksiin ei ole viime vuosina riittävässä määrin kiinnitetty huomiota. Tämän lakiesityksen myötä ero on kasvamassa. Sen sijaan julkisen sektorin osalta keskijohtoon kuuluvat jäävät edelleenkin työaikasuojelelun ja siitä koituvien etuuk-sien ulkopuolelle. Näin ollen on mitä tärkeintä, että jatkossa halutessamme uudistaa julkisen sektorin hallintoa, lisätä tehokkuutta ja tehostaa julkisen hallinnon palvelua on kiinnitettävä huomiota myös niihin julkisen sektorin työolosuhteisiin ja etuihin, joita eri säännöksiin säännellään. On välttämätöntä, että julkinen sektori pystyy nyt ja tulevana vuosina kilpailemaan hyvin koulutetusta ja pätevästä työvoimasta.

Edellä todettuun viitaten kannatan ed. Kankaanniemen tekemää lausumaehdotusta.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Työntekijöiden keskinäinen yhdenvertaisuus on mielestäni erittäin tärkeä asia, ja siitä syystä pidän hyvin myönteisenä sitä, että hallitus on antanut esityksen työaikalain 3 §:n muuttamisesta.

Haluan korostaa sitä, että kun tällä esityksellä saadaan suurin piirtein yhdenvertai-

seen asemaan ylemmät toimihenkilöt yksityisellä sektorilla, kuitenkin selvä eroavaisuus jää edelleen voimaan suhteessa julkiseen sektoriin. Pidänkin myönteisenä sitä, että mm. kokoomuksen toimenpiteistä johtuen on saatu valiokunnan mietintöön lausuma, jossa pyritään yhtenäistämiseen pitkällä tähtäimellä yksityisen ja julkisen sektorin kesken myös tässä suhteessa. Toivottavasti tämä toivomus vähitellen voi toteutua.

Arvoisa puhemies! Asian toisessa käsittelyssä ed. Stenius-Kaukonen oli täällä väittänyt, että minä kovasti vastustaisin hallituksen esitystä. Itse on ole ainakaan vielä tällaista piirrettä itsessäni huomannut. Ilmeisesti hän tarkoittaa vastustuksella sitä, että kun tekee valiokunnassa kysymyksiä ja pyrkii etsimään ongelmia hallituksen esityksistä, niin se on jo sinänsä hallituksen esityksen vastustamista. Mielestäni jokaisen velvollisuudentuntoisen kansanedustajan tehtäviin kuuluu pyrkiä huolellisesti tarkastamaan, onko hallituksen esitys kaikilta osin tarkoituksenmukainen ja oikean suuntainen.

Haluan tässä yhteydessä todeta, että eräitä puutteita mielestäni valiokunnassa todettiin, jotka sinänsä eivät anna mitään aihetta lakiesityksen hylkäämiseen. Kuitenkin tosiasiassa on, että hallituksen esityksen päätavoitteena oli se, että ylemmät toimihenkilöt saataisiin työaikasuojan osalta täsmälleen tasavertaiseen asemaan. Nyt kuitenkin tilanne on se, että suurinta osaa ylemmistä toimihenkilöistä koskee kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalaki ja vain pientä osaa tämä työaikalaki, jota nyt ollaan muuttamassa. Nämä eivät ole kuitenkaan sisällöltään täsmällisesti saman suuntaiset. Nimittäin kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalaisissa nimenomaan todetaan, että kun ylempi toimihenkilö tekee työtä liikkeen tai yrityksen ulkopuolella, työaikalakia ei häneen sovelleta, mikäli työnantajalla ei ole mahdollisuutta valvoa työpaikan ulkopuolella tehtävää työtä.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaisesti olisi ollut kaiketi tarkoituksenmukaista ja oikean suuntaista se, että tältä osin kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalaki toisaalta ja yleinen työaikalaki toisaalta olisi saatettu täsmälleen vastaamaan toisiaan ainakin ylempien toimihenkilöiden osalta. Tällöin olisi voitu turvata se, ettei synny sellaista tilannetta, joka nyt saattaa syntyä, että kun

matkalle lähtee ylempi toimihenkilö konttorin puolelta ja ylempi toimihenkilö verstaan puolelta, niin heihin sovelletaan täysin erilaisia työaikalain määräyksiä. Tätä tilannetta ei mielestäni voida pitää kovinkaan hyvänä. Tähän epäkohtaan kiinnitti huomiota myös työsuojeluhallituksen lakimies asiaa sosiaali-valiokunnassa käsiteltäessä.

Haluan myös korostaa sitä, että mikäli oikein olen ymmärtänyt, tätä epäkohtaa ei ollut siinä sopimuksessa, jonka työnantaja- ja työntekijäpuoli tekivät vuonna 1985, jolloin molemmat hyväksyivät ylempien toimihenkilöitten työaikaa koskevan lakiesityksen perusteet, jotka meillä tällä kertaa ovat käsittelyssä. Tuolloinhan valtiotyönantaja kaatoi sopimuksen, mutta todellakin yksityisen sektorin työnantajapuoli oli sen silloin valmis hyväksymään. Mielestäni esitys on oikean suuntainen, mutta tiettyä pikkutarkkuutta olisi ehkä voitu valmistelussa enemmän edellyttää.

Mielestäni tässä lakiesityksessä on myös se periaatteellisesti tärkeä puoli, että työnantajien yleisesti ottaen tulisi pitää parempaa huolta ylemmistä toimihenkilöistä, koska heidän panoksensa merkitys on hyvin keskeinen yrityksen menestykselle. Uskon, että varmasti tässä suhteessa lakiesitys tulee oikeudenmukaistamaan ylempien toimihenkilöiden palkkausta parantaessaan heidän palkkausehtojaan selvästi ja antaa myös selvästi ymmärtämystä sille, miksi meillä yrityksissä on palkkaeroja siitä syystä, että jotkut henkilöt joutuvat tekemään huomattavasti pidempiä työaikoja kuin toiset.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kankaanniemen ponsilausumaa.

Mutta täytyy ed. Sasille todeta, että tämän tien ovat raivanneet työntekijät pitkän historian aikana työaikalakien ja omien työehtosopimustensa kautta. Kun ed. Sasi täällä toteaa, että kannattaa tasavertaisuutta, niin olisi toivonut myös, että hän olisi valiokunnan käsittelyssä tullut kannattamaan SKDL:n, devan ja muitten oppositior ryhmien esitystä, mikä on täällä nyt käsittelyssä. Hänen nähtävästi täytyy tulla sitä kautta mukaan, että "pyrkimys" on, mutta se ehkä vaatii useamman vuoden pyrkimyksen. Tällä hetkellä tämä asia olisi jo hieman eteenpäin mennyt, kun olisi löytynyt myös kokoomuk-

sen puolelta tukea tälle asialle. Kokoomus-
han vastusti hyvin voimakkaasti työaikalakia jo aikaisemmin, saati sitten tätä esitystä.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! En ole väittänyt, että ed. Sasi on vastustanut esitystä valiokunnassa, vaan hän on pyrkinyt saamaan siihen STK:n ajamia muutoksia. Tämä tarkennuksena, minkä ed. Sasi olisi helposti voinut pöytäkirjatoimistosta tarkentaa. Tätä samaa linjaa hän nyt jatkoi puheenvuorossaan.

Olisi ollut tässä yhteydessä täysin tarpeellonta tehdä lisäystä lakiin, koska nämä henkilöt, joita tämä nyt koskee, pääasiassa työskentelevät yrityksen sisällä.

Kun ed. Sasi puhuu siitä, että jos ylempi toimihenkilö lähtee matkalle ja tulee sitten konttorin puolelta toinen, he ovat eriarvoisessa asemassa, niin sinne matkalle hyvin usein lähtevät myös työntekijän asemassa olevat henkilöt. Näin ollen on joka tapauksessa erilaisessa asemassa henkilöitä.

Näissä tapauksissa, mistä nyt on puhe, työnantaja pystyy valvomaan työntekijöiden työskentelyä työpaikan ulkopuolella, ja tällainen poikkeussäännös ei ole tarpeellinen.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Ed. P. Leppäselälle haluan todeta, että eivät oppositiopuolueetkaan millään rinnakkaislakiesityksellä ehdota julkisen sektorin osalta mitään muutoksia, vaan oppositionkin osalta kyseessä on pelkästään lausuma, ja tältä osin oikeastaan ero ei ollut kovin suuri, kun valiokunnan mietinnössään on saman suuntainen lausuma. On toki selvä, että tämä asia täytyy selvittää. Yhtäkkiä eduskunnassa lainsäädäntömuutoksella, niin kuin tekin ymmärrätte, asiaa ei voida hoitaa, vaan asia huolellisesti valmistelemalla.

On syytä myös korostaa sitä, kuten ed. Stenius-Kaukonen totesi, että on eroavaisuuksia henkilöstöryhmien välillä. Mutta onko olennaisempaa se, että eroavaisuuksia on yrityksessä samalla tasolla olevien henkilöiden kesken, vai eri tasoilla olevien henkilöiden kesken? Minä olen mielestäni oikeassa, kun sanon, että oikea lähtökohta on se, että samalla organisaatiotasolla olevien ihmisten kesken ei saisi olla eroavaisuuksia. Ymmärrän, että eräissä tilanteissa työntekijöiden asema on parempi kuin johtajan. Ihmettelen, jos ed. Stenius-Kaukonen ei ole

tätä tähän mennessä vielä oivaltanut, koska mielestäni sen pitäisi olla sosiaalisen politiikan keskeisiä peruskysymyksiä.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Kun ed. Sasi sanoi, ettei oppositiolla ole ollut rinnakkaislakiesitystä, hän varmaan voi tarkistaa mietinnöstäkin sen, että valtion työntekijöiden työajasta säädetään asetuksella ja myöskään kunnallisesta työajasta ei lailla säädetä, joten nämä asiat ovat hoidettavina muualla. Me voimme esittää vain ponnien siitä, että hallitus ryhtyy omalta osaltaan tarvittaviin toimenpiteisiin.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Asia, joka on hoidettu asetuksella, voidaan myös aina hoitaa lailla, sille ei ole mitään muodollista estettä, asiasta aina voidaan säätää laki.

Haluan vielä ed. Stenius-Kaukoselle todeta sen, että kannanotoissani, jotka tässä täysistunnossakin toin esille, olen vain noudattanut sitä linjaa, mikä työntekijäjärjestöillä oli vuonna 1985 tässä asiassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on Kankaanniemi ed. Väistön kannattamana ehdottanut vastalauseeseen sisältyvää perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Loppuksi on äänestettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Kankaanniemen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 80 jaa- ja 37 ei-ääntä; poissa 82. (Koneään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 43

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 10

Suuren valiokunnan mietintö n:o 67

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi valtion eläkelain 5 ja 7 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 48

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 13

Suuren valiokunnan mietintö n:o 70

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Tässä ehdotuksessa esitetään muutettavaksi valtion eläkkeiden laskentasääntöä siten, että viimeinen vuosi jätetään kokonaan pois. Tämä johtaa eräissä tapauksissa eläkkeen pienenemiseen, toisissa tapauksissa myös eläkkeen suurenemiseen. Hallitus ei kuitenkaan ole pystynyt selvittämään valiokunnalle, miten usein pienenemisiä tapahtuu ja kuinka usein sitten vastaavasti tämä parantaisi eläkettä. Mielestäni, kun tällaista esitystä käsitellään, hallituksen pitäisi pystyä antamaan riittävän yksityiskohtaiset selvitykset lakiesityksen vaikutuksista.

Yksityisellä sektorilla tällaista säännöksen muutosta ei ole esitetty. Kunnallisella sektorilla tämä on käytössä. Mutta nimenomaan sen vuoksi, että yksityisellä sektorilla tätä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena, ja vedoten juuri siihen, että hallitus ei ole pystynyt selvittämään lain vaikutuksia, esitystä ei mielestäni pitäisi tässä vaiheessa hyväksyä, vaan jos hallitus haluaa tällaisen esityksen eduskunnalle tuoda, niin se pitäisi tuoda uudelleen ja paremmin valmisteltuna.

Tämän vuoksi ehdotan, että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva valtion eläkelain 5 ja 7 §:n muutos on hyvin mielenkiintoinen ja periaatteellinen asia. Mielenkiintoiseksi sen tekevät käsitykseni mukaan tulevat eläkeheikkennykset. Laki on esitetty tulemaan voimaan 1.7. tänä vuonna eli siis yhtä aikaa kuin julkishallinnon varhaiseläkkeetkin tulevat voimaan. Mutta eläkkeensaajan ja eläketapahtuman päätyvän henkilön kannalta tämä ei olekaan aivan yksioikoista.

Valtiokonttorin edustajan mukaan sillä ei ole resursseja suorittaa ennakoon tarkkoja laskelmia siitä, minkä suuruinen eläke olisi henkilöllä, jos hän jäisi tämän vuoden tai ensi vuoden puolella eläkkeelle, kumpi olisi edullisempi ratkaisu. Tästä syystä valiokunnassa useaan eri kertaan vaadittiin vastauksia mm. niihin kysymyksiin, joihin ed. Stenius-Kaukonen viittasi.

Mielestäni siirtämällä lain voimaantuloa vuodenvaihteeseen olisi mahdollisesti voitu vähentää menettäjien määrää, joita tulee lain muutoksen johdosta, jos se toteutuu. Siihen valiokunnan enemmistö ei ole suostunut eikä myöskään eduskunnan enemmistö toisessa käsittelyssä.

Tässä yhteydessä on noussut esiin taas kertaalleen se seikka, kumpi on tärkeämpi, byrokratia vai ihminen. Nyt näyttää olevan niin, että valtiokonttorin byrokratia on sosiaalivaliokunnan enemmistön mukaan tärkeämpi kuin se henkilö, joka aikoo tehdä eläkeratkaisunsa tulevaisuudessa. Myös tämä kanta on lain toisessa käsittelyssä tullut eduskunnan enemmistön kautta toteen näytetyksi. Jos laki siinä muodossa hyväksytään kuin hallitus on esittänyt ja sosiaalivaliokunnan enemmistö on siihen päätenyt, silloin tulee valtiokonttorin byrokratia olemaan yk-

könen ja eläkkeelle siirtyvä henkilö kakkonen. Näinhän on ollut monessa muussakin asiassa. Ihminen on yleensä ollut joustava pelinappula, joka poliitikkojen käsittelyssä yleensä joutuu viime kädessä maksumieheksi ja valitettavan usein myös antamaan lain edessä periksi.

Laista johtuvat eläkeheikkennykset, joita nähtävästi syntyy hyvin huomattavasti, ovat mielestäni hyvin vakava periaatteellinen kysymys, ja sitä ei voi aivan pienellä huomiolla sivuuttaa.

Koska lain toisessa käsittelyssä esitetty lain voimaantulosäännös ei muuttunut, kannatan ehdotusta lain hylkäämisestä, koska se on heikentämässä ihmisen eläke-etuisuuksia. Sitä lakiin sisältyvää kysymystä ei haluttu perustuslakivaliokunnassa käsitellä, vaikka sen esityksen sosiaalivaliokunnassa tein.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen ja ed. P. Leppäsen puheenvuoroissa esitetyt näkökohdat ovat sinänsä ihan varteenotettavia, ja niistä valiokunnassa hyvin vakavasti keskusteltiin. Mutta kun laki tullessaan nyt voimaan heinäkuun alussa ja liittyen joustavaan eläkeikäjärjestelmään mahdollistaa siirtymäkauden aikana valinnanmahdollisuudet, kysymys on nyt aika paljon siitä, että eläkkeensaaja tietää oman etunsa.

Edellä sanotussa mielessä sosiaalivaliokunta, voisi sanoa poikkeuksellisesti, tänä keväänä hyväksyi asian yhteydessä nimenomaan ponsilausuman, jossa se edellyttää sitä, että hallitus huolehtii tiedottamisesta eläkkeelle siirtyville tehokkaasti samoin kuin päätöksen merkityksestä eläkkeen suuruuteen. Kun lausuma, joka on huomattavasti pidempi alkuosaltaan, kuten näkyy valiokunnan mietinnöstä, tulee hallitukselle menevään eduskunnan vastaukseen, nyt on sitten hallituksen ja valtiovarainministeriön ja valtion eläkekotontorin tehtävänä informoida eläkkeensaajia, jotta heidän eläketurvansa tulee hoidetuksi sillä tavoin kuin joustava eläkeikäjärjestelmä siirtymävaiheessaan edellyttää. Mitään varsinaista oikeusturvan loukkausta tässä mielessä ei tapahdu, kunhan informaatio hoidetaan todella tehokkaasti.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukonen hylkäysehdotusta.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoroa ed. Skinnarin puheenvuoron johdosta. Kysymyksen ei ole pelkästään siirtymäkauden ongelmasta, vaan aina ne, jotka alkuvuodesta tulevat eläkkeen ennakkopäättöksen saamaan, eivät voi valita ajankohtaa niin, että se siirtyisi seuraavan vuoden puolelle. Näin ollen tämä on pysyvä ongelma, että eläke tulee pienenemään. Se kokemus, joka itselläni eläketapauksista on, kertoo sen puolesta, että usein viimeinen vuosi nimenomaan on paras vuosi ja sen jääminen kokonaan pois heikentää eläketurvaa. Näillä perusteilla, kuten jo olen ehdottanut, meidän mielestämme esitys pitäisi hylätä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. P. Leppäsen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ahonen, Aittoniemi, Ajo, Ala-Harja, Alho, Antvuori, Dromberg, Gustafsson, Halonen, Hietala, Hilpelä, Hokkanen, Hurskainen-Leppänen, Häkämies, Härmäläinen, Jaakkonsaari, Jansson, Joenpalo, Jurva, Jääskeläinen, Kalliomäki, Karkinen, Kautto, Kekkonen, Kettunen, Knuuttila, Kohijoki, Kärhä, Lahti-Nuuttila, Lamminen, Lax, Lindroos, Linnainmaa, Louvo, Malm, Miettinen, Myller, Mäki-Hakola, Mäkipää, Mönkäre, Mörttinen, Niinistö, Nordman, Nyby, Nyman, Ollila, Paasio, Pietikäinen, Pohjola, Puisto, Rajamäki, Ranta, Rantanen, Rehn, Renlund, Riihijärvi, Rinne, T. Roos, Salolai-

nen, Sasi, Savela, Skinnari, Särkijärvi, Taina, Taxell, Tiuri, Turunen, Tykkyläinen, Uosukainen, Valo, Varpasuo, Vastamäki, Wasz-Höckert, Vennamo, Westerlund, Vistbacka ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, R. Aho, Almgren, Anttila, Fred, Haavisto, Huhtanen, Jokinen, Jokiniemi, Jääteenmäki, Kankaanniemi, Kietäväinen, Koistinen, Kokko, Laaksonen, P. Lahtinen, Laine, Lehtosaari, P. Leppänen, U. Leppänen, Löyttyjärvi, Maijala, Moilanen, Paloheimo, Pokka, Pulliainen, Ryytänen, Seppänen, Siurainen, Stenius-Kaukonen, Tenhiälä, Virolainen, Vähäkangas, Väistö ja Väänänen.

"Tyhjää" äänestää edustaja Soininvaara.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ahde, Alaranta, Andersson, Apukka, Astala, Backman, Björklund, Björkstrand, Bärlund, Donner, Elo, Hacklin, Hautala, Heikkinen, Helle, Hetemäki-Olander, Holvitie, Ikkala, Ikonen, Isohookana-Asunmaa, Jouppila, Juhantalo, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Kanerva, Kasurinen, Kauppinen, Kemppainen, Korkia-Aho, Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, M. Lahtinen, Laitinen, Lapiolahti, Laurila, Liikanen, Louekoski, Luttinen, Mattila, Melin, Metsämäki, Mäkelä, Männistö, Nieminen, Paakkinen, Paasilinna, Paavilainen, Pekkarinen, Pelttari, Perho, Pesola, Pesälä, Pohjanoksa, Puhakka, Puolanne, Puska, Pystynen, Rauramo, Renko, J. Roos, Rusanen, Röntynen, Saapunki, Saari, Saarinen, Saastamoinen, Sarapää, Savolainen, Siitonen, Sillanpää, Suominen, Säilynoja, Tennilä, Tähkämaa, Törnqvist, Uitto, Urpilainen, Wahlström, Valli, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Vuoristo, Vähänäkki ja Väyrynen.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 77 jaa- ja 35 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 86. (Koneään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi rikoslain 1 luvun 3 §:n ja 21 luvun 5 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 36
Lakivaliokunnan mietintö n:o 8
Suuren valiokunnan mietintö n:o 71

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotukset laiksi Posti- ja telelaitoksesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 3
Lakialoite n:o 4
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 29

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 29.

Keskustelu:

Ed. Laaksonen: Arvoisa rouva puhemies! Posti- ja telelaitoksen ongelmana on ollut tähänastisessa muodossaan se, että laitoksen ylin päällepäsmäri on ollut valtiovarainministeriö, joka on vahtinut tuhlausta, laitosta ja sen kehitystä kuin haukka mutta vanhalla tavalla. Posti- ja telelaitos on siten ollut kykenemätön kytkettynä ministeriön punakynädiktatuuriin. Uusi laki antaa laitokselle nykyoloissa välttämätöntä sisäistä joustavuutta. Tällainen joustavuus on tar-

peen, jottei laitos jäisi sille asteelle, jolle se tsaarinvallan aikana tai hieman myöhemmin kehittyi. Vielä viime vuosina on ollut tapana maaseudulta varsinkin vähentää runsaasti postin toimipisteitä, onpa lakkautettu runsaasti myös postilinja-autovuoroja. Nyt on mielestäni lain myötä muutoksen aika — pitää Posti- ja telelaitosta ruveta voimakkaasti kehittämään.

Hallituksen eduskunnalle antama esitys ei kovin paljon poikennut viime vuonna yli vaalien äänestetyistä esityksestä, mutta lakiin liittyen valtiovarainvaliokunta teki kuitenkin niin keskeisiä muutoksia, että SKDL saattoi esityksen muutettuna hyväksyä. Lisäksi laki antaa eduskunnalle mahdollisuuden asettaa laitoksen toiminnalle ja palvelutasolle suuntaviivoja. Ensimmäistä kertaa eduskunta pääsee ohjaamaan laitoksen palvelutoimintaa yksittäisen edustajan tarvitsematta enää välttämättä suullisilla tai kirjallisilla kysymyksillä armollisesti tiedustella ministerin ja valtioneuvoston mahdollisia aikomuksia laitoksen suhteen.

Postin peruspalvelut on mahdollista turvata tasapuolisesti maan eri puolilla. Lain mukaan laitokselle voidaan antaa myös muita tehtäviä, mikä on maaseudun kannalta tärkeää. Eduskunnan vallankäytöllä on mielestäni vain yksi mutta, eli miten tarkoin hallitus sitoo jatkossa hallituspuolueiden edustajien kädet, niin että eduskunta vain muodollisesti hyväksyy sen, mitä hallituksessa on päätetty. On eduskunnan asia tarkastella tätä suhdetta jatkossa, kun Posti- ja telelaitoksesta täällä talossa päätetään.

Vastedes on eduskunnasta eikä ministeriön virkamiehistä kiinni, miten laitos hoitaa perustehtävänsä ja takaa palvelutason. Lakiesitykseen on valiokuntakäsittelyssä tullut eräitä merkittäviä täsmennyksiä, kuten aikaisemmin totesin. Me olemme arvioineet, että tässä tilanteessa on parempi sallia Posti- ja telelaitoksen kehittyminen uuden tyyppisenä liikelaitoksena kuin että laitos muussa tapauksessa näivettyisi ja todennäköisesti jaettaisiin kutistuvaksi postiksi ja toimivaksi telepuoleksi.

Posti- ja telelaitoksen mahdollisuus pitää yllä heikosti kannattavia toimintoja on hyvin pitkälle riippuvainen siitä, missä laajuudessa tuloa tuottavissa tehtävissä sallitaan kaupallista kilpailua. Yksityinen kilpailija kuorii helposti kerman vastaamatta kuitenkaan

mistään peruspalveluista. Tällainen hyödyttää Helsingin, Turun ja Tampereen talousalueiden yrityksiä, mutta vastaavasti mahdollisuudet tukea muiden alueiden peruspalveluja heikentyvät. Voidaan todeta, onko ylipääntänsä mitään järkeä siinä, että yksityiset tällä alalla toimivat yritykset ja firmat rakentavat maahan kaksinkertaista verkkoa, kun valtion tehtävänä perushomma on hoitaa, ja mielestäni näin tätä asiaa tulee jatkossa tarkastella.

Edelleen tässä yhteydessä haluan muistuttaa, että Suomen ja EY:n välisestä sopimuksesta riippuu, minkälaisia ulkopuolisia kerman kuorijoita alueelle on mahdollisesti tulossa. Olen varma, että mikäli hallituksen kokoomuslaisista ministereistä on kiinni, näitä kerman kuorijoita suorastaan jopa saatetaan kutsua maahan.

Rouva puhemies! Meidän kantamme on, ettei sallita sen enempää kotimaisia kuin ulkomaisiakaan kerman kuorijoita niillä markkinoilla, joilla Posti- ja telelaitos tällä hetkellä ja tulevaisuudessa operoi. On siis välttämätöntä kehittää Posti- ja telelaitosta. Käsiteltävänä oleva laki antaa siihen paremmat mahdollisuudet kuin tähän asti vallinnut tilanne.

Ed. Pokka: Arvoisa rouva puhemies! Tämä on nyt toinen kerta, kun Posti- ja telelaitosta koskeva lakiesitys on eduskunnan käsittelyssä, ja olen iloinen siitä, että tällä kertaa posti- ja telalakia on aika perusteellisesti yritetty eduskunnan eri valiokunnissa selvittää ja myös hallituksen esittämää säännöksiä tarkastaa ja tehdä muutoksia.

Kun hallituksen esitys tänne eduskuntaan muutamia kuukausia sitten tuli, näytti siltä, että hallitus oli esittämässä suurin piirtein samanlaista esitystä uudestaan eduskunnan käsittelyyn kuin se, minkä oppositior ryhmät suurin piirtein vuosi sitten äänestivät yli valtiopäivien. Se kritiikki, jota silloin esitettiin, näytti menneen niin kuin vesi hanhen selästä. Ne keskeisimmät asiat, joihin vuosi sitten täällä samassa salissa puututtiin, olivat, ettei laki oikeastaan millään tavalla turvannut haja-asutusalueiden palveluiden säilymistä eikä yleensääkään palvelutavoitteiden toteutumista. Tämä oli tausta, kun lakiesitys lähti eduskuntakäsittelyyn.

Valtion liikelaitoksia koskevassa yleislaissa on kirjoitettu sellainen periaate, että liikelai-

tosten hinnoitteluperusteita määrättäessä on noudatettava eduskunnan ja valtioneuvoston liikelaitoksille asettamia palvelutavoitteita ja muita toimintatavoitteita. Perustuslakivaliokunta omassa lausunnossaan otti esille sen, että posti- ja telalaki siinä muodossa kuin hallitus esitti, oli ristiriidassa edellä sanomani yhteislain periaatteen kanssa, ja kehotti erityisvaliokuntia tekemään tarvittavia korjauksia. Me perustuslakivaliokunnassa luimme hallituksen esitystä siten, että eduskunnalla ei olisi ollut valtaa puuttua Posti- ja telelaitoksen toimintaan, saati sitten oikeastaan määrätä näistä palvelutavoitteista. Itse asiassa eduskunta ei olisi siis millään tavalla voinut puuttua siihen, miten toiminnat lakkauteen, vaan päätökset olisi tehty muualla. Olen sen vuoksi kovin iloinen siitä, että molemmat erityisvaliokunnat, sekä liikennevaliokunta että valtiovarainvaliokunta, ovat tältä osin pyrkineet korjaamaan hallituksen esitystä. Valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaan postin ja teletoiminnan peruspalveluiden saatavuuden turvaaminen kaikille kansalaisille asuinpaikasta riippumatta on koko liikelaitosuudistuksen lähtökohta. Tätä valiokunnan kantaa kai voi lukea niin, että se on ehdoton periaate ja tästä pidetään kiinni.

Tämän tavoitteen turvaamiseksi muun ohella lakiesitystä on korjattu niin, että eduskunnan tai valtioneuvoston määräämä kannattamaton tehtävä on otettava huomioon laitoksen tulostavoitetta määrättäessä tai sen hoitamiseen on osoitettava määräraha valtion budjetista. Tulostavoitetta on siis laskettava, jotta kansalaisten peruspalvelut voidaan turvata, tai sitten osoitettava erikseen rahaa. Tämä vaikuttaa hyvin selkeältä.

Yleisesti kyllä, rouva puhemies, haluaisin sanoa, että erikoisen suurta iloa en kyllä tunne siitä aivan erinomaisesta suuresta innostuksesta, jolla meillä nyt ollaan valtion eri viranomaisia muuttamassa liikelaitoksiksi. Jollain tavalla tämä liikelaitosmalli on nyt noussut päällimmäiseksi, ja muut keskeiset palvelutavoitteet, joita näillä valtion eri viranomaisilla on, tahtovat jäädä toissijaisiksi.

Tämänkin lain kohdalta on kysyttävä, miten tämä uusi laki muuttaa nykyistä tilannetta ja mikä tässä on paremmin, jotta mekin keskustassa olemme voineet tätä lakia, siinä muodossa kuin se eduskunnassa nyt on muotoutumassa, olla hyväksymässä. Kysy-

mys on tässä siitä, että kun ajattelee tätä päivää ja tätä hetkeä, eduskuntahan ei voi millään tavalla vaikuttaa siihen, millä tavalla ja millä vauhdilla Posti- ja telelaitos saneeraa palveluitaan, mitä tapahtuu kansalaisten peruspalvelujen turvaamiselle. Yksityinen kansanedustaja voi toki esittää kysymyksiä, joihin edellinen puhuja täällä viittasi. Yksityiselle kansanedustajalle yleensä ministeri siten antaa ympäröivänsä vastauksen, jossa yleensä loppukaneettina on, että ei anna aihetta toimenpiteisiin.

Yleensä toiminta on se, olipa sitten kysymys postiautolinjasta tai postin toimipaikasta, että se on lakkautettu jo ennen kuin alueen asukkaatkaan ovat saaneet tietoa. Onneksi meillä on ollut maassa aika paljon hyviä ja aktiivisia kylätoimikunta, jotka ovat pystyneet jonkin verran hidastamaan tätä lakkautusvauhtia, mutta eivät sanottavasti.

Uusi laki, jos ja kun eduskunta sen tässä muodossa hyväksyy, tuo mukanaan eduskunnalle ainakin mahdollisuuden vaikuttaa siihen, miten palvelut tulevaisuudessa säilyvät. Se on oikeastaan aika suuri muutos nykykäytäntöön. Nythän katselemme näitä asioita sivusta ja syrjästä. Kysymys on mielestäni juuri siitä, millä tavalla eduskunta haluaa oikeuttaan käyttää. Edellytyksiä olisi nyt huolehtia siitä, että kansalaisten peruspalvelut todella turvataan. Toivonkin kovin, että kun tämä laki hyväksytään ja astuu voimaan, tulevina vuosina eduskunta erittäin tarmokkaasti valvoo, että sen tahto toteutuu palvelujen turvaamisessa myös Posti- ja telelaitoksessa, kun se toimii liikelaitoslain pohjalta.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pokka ihmetteli, onko tarpeen liikelaitokseksi muuttaminen. Hän ajattelee vanhoja toimintoja. Mutta jos ajatellaan Posti- ja telelaitoksen uusia toimintoja, se on hyvin nopeasti muuttuva ala, mm. telepuoli. Esimerkiksi matkapuhelinten kehittämisessä valtion tulo- ja menoarvioon liittyvä toiminta ei millään salli niin nopeata kehittymistä kuin pitäisi.

Kun posti on liikelaitos, silloin se pystyy uusia toimintoja kehittämään tarpeen mukaan eikä niin, että valtion tulo- ja menoarviossa on vahingossa pantu liian vähän rahaa johonkin toimintaan, joka kuitenkin

toisi valtiolle myöhemmin paljon lisää. Minusta täytyy ajatella juuri uusia toimintoja ja niitten kehittämismahdollisuuksia. Silloin liikelaitokseksi muuttaminen on ehdottomasti järkevää.

Ed. Hokkanen: Arvoisa puhemies! Nykyisen hallituksen aikana on valtion virastoja ja muutakin valtion yleistä hallintoa pyritty voimakkaasti tehostamaan. Katsonkin, että monien virastojen muuttaminen liikelaitokseksi on osa tätä valtionhallinnon tehostamistoimintaa. Viime vuonna kesäkuussa eduskunnassa kaatui hallituksen esitys Posti- ja telelaitoksen muuttamiseksi liikelaitokseksi. On myönteistä todeta, että liikenneministeri ja hallitus ovat pitäneet tärkeänä tuoda posti- ja telelaitoslain uudelleen eduskuntaan; tällä tavoin käy ilmi se, että Posti- ja telelaitosta pidetään tärkeänä ja palvelutason turvaamisen kannalta tämän lain tekemistä kiireellisenä. Niinpä onkin myönteistä todeta, että tämä laki on nyt meillä valtiovarainvaliokunnan käsittelyn jälkeen käsissämme.

Aikaisempaan, viime kesäkuussa käsitellyn hallituksen esitykseen sisältyneeseen lakiehdotukseen nähden nyt käsiteltävässä ehdotuksessa eduskunnan ohjausvalta on esitetty täsmällisemmin ja virkamiehen palvelussuhteen turva säädettäväksi eduskunnan 14 päivänä kesäkuuta 1988 hyväksymässä muodossa. On siis syytä todeta, että hallitus tehdessään uuden esityksen on täsmäntänyt eduskunnan ohjausvaltaa ja myös virkamiehen palvelussuhteen turvaa. Näillä muutoksilla ja täsmäntämisellä hieman 6 §:ää on laki voitu hyväksyä myös opposition osalta valiokunnassa. Tänä päivänä voimme todeta, että Posti- ja telelaitos on muuttumassa liikelaitokseksi sen mukaisesti, kuin hallitus on toivonut. Minusta tämä tulos tänä päivänä on myönteinen. Niin kuin tiedämme esityksen tavoitteena on Posti- ja telelaitoksen palvelukyvyn ja taloudellisen tehokkuuden parantaminen. Edelleen on tarkoitettu, että samalla kun Posti- ja telelaitos huolehtii tietoliikenteen peruspalvelujen tasa-arvoisesta saatavuudesta, se pystyy nykyistä paremmin vastaamaan nimenomaan markkinoiden vaatimuksiin. Näin uudistus varmasti edistää Posti- ja telelaitoksen tuottavuuden ja kilpailukyvyn paranemista.

Valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto käsitellessään esitystä on kiinnittänyt erityis-

tä huomiota lain 3 §:ään, jossa on määritelty Posti- ja telelaitoksen palvelutavoitteet. Tätä kolmatta pykälää valiokunta pitää erittäin tärkeänä, koska siinä esitetään säädettäväksi, että Posti- ja telelaitoksen tulee valtion liikelaitoksena huolehtia toimialansa tarkoitukseenmukaisesta kehittämisestä. Se on tarpeellista maan elinkeinoelämän kansainvälisen kilpailukyvyyn säilyttämiseksi ja sen turvaamiseksi, mikä mahdollistaa kansalaisten viestintätarpeiden tyydyttämisen myös tulevaisuudessa.

Posti- ja telelaitokselle ehdotettu toimialansa kehittämisvelvollisuus on laajempi kuin pelkkä liiketaloudellinen kannattavuus edellyttää. Posti- ja telelaitoksen tarjoamien viestintäpalvelujen tulee nimittäin vastata paitsi laitoksen asiakkaiden myös koko yhteiskunnan tarpeita. Pykälässä tarkoitettuja asiakkaita ovat Posti- ja telelaitoksen palveluita käyttävät kansalaiset, yritykset ja viranomaiset. Yhteiskunnan tarpeisiin kuuluvat mm. kansallisen viestintäjärjestelmän säilyttäminen ja kehittäminen kansainväliset vaatimukset täyttävällä tasolla sekä poikkeusoloihin varautumiseen tähtäävät toimenpiteet ja alueellisesti tasapainoisen yhteiskunnallisen kehityksen tukeminen.

Olemme todenneet valtiovarainvaliokunnassa, että nykyisessä palveluvalikoimassa postitoimen peruspalveluja ovat tavallisen ensimmäisen luokan kirjeen kuljetus ja jakelu sekä sanoma- ja aikakauslehtien jakelu normaalissa postinkannossa, josta lehtien postimaksuja alennetaan yleisen kuljetustuen avulla. Jokaisella kansalaisella tulee tämän pykälän muotoilun mukaan olla asuinpaikastaan riippumatta mahdollisuus helposti lähettää kirjeitä koko valtakunnassa yhtäläisin hinnoin ja toisaalta vastaanottaa kirjeitä ja lehtiä kohtuullisena pidettävän matkan päähän vakinaisesta asunnostaan. Peruspalvelutason ylläpitäminen edellyttää, että Posti- ja telelaitoksella on riittävä toimipaikkaverkko koko maassa. Siihen tämä laki antaa edellytykset. Uskon, että se on myös valtioneuvoston tarkoitus ja tavoite, kun tätä lakia ollaan tekemässä.

Hinnoittelusta määrätään ja annetaan ohjeet lain 4 §:ssä. On todettava, että uuden liikelaitoksen asiakkaana olevien kansalaisten yhdenvertainen kohtelu, riippumatta siitä missä osassa maata he asuvat, voi vaatia liiketaloudellisista periaatteista poikkeamista

hinnoittelussa, vaikka liiketaloudellisten periaatteiden mukaista hinnoittelua on pidettävä pääsääntönä. Palveluiden ja tavaroiden hintoja päätettäessä tulisi kuitenkin ottaa huomioon laitokselle säädetyt peruspalveluiden saatavuutta koskevat palvelutavoitteet. Hinoista päätettäessä on otettava huomioon myös eduskunnan liikelaitokselle asettamat palvelu- ja muut toimintatavoitteet.

Toivon, että kun palvelu- ja muita toimintatavoitteita ensi syksynä tehtäessä valtion budjettia vuodelle 1990 tämän lain nojalla asetetaan, ne voitaisiin asettaa niin selkeästi ja täsmällisesti, että liikelaitoksen muoto ja hahmo hahmottuisi eteemme ensi vuoden valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä. Tämän tulee tarkoittaa mm. sitä, että laitoksen peruspalveluiden hinnoittelussa on noudatettava koko maassa tasapuolisia ehtoja. Käytännössä tasapuoliset ehdot merkitsevät yhtenäistariffeja siten, että hinnat ovat samat maan eri osissa.

Posti- ja telelaitoksen toiminnan kannalta tärkeä pykälä uudessa liikelaitoslaissa on korvauksia koskeva 6 §, jota niin ikään valtiovarainvaliokunta on täsmentänyt. Täsmennys on kuitenkin toteutettu siten, että perusajattelu on täsmälleen sama kuin hallituksen alkuperäisessä esityksessä. Pykälän muotoilu lähtee siitä ajattelusta, että jos Posti- ja telelaitokselle määrätään merkittävä kannattamaton tehtävä tai velvoite, on sen korvausta varten toimittava tämän pykälän edellyttämällä tavalla.

Kun mietitään tämän pykälän liikkeellelähtöä, on mielestäni tärkeää muistaa, että ensimmäistä kertaa ollaan lähdössä asialliseen avoimeen subventointiin Posti- ja telelaitoksen toiminnan tähänastisessa historiasa. Tarkoitus on, että jokaisen tehtävän osalta mietitään, onko tuollainen tehtävä tarpeellinen vai ei, kun se on tappiollinen. Jos siis Posti- ja telelaitokselle määrätään kannattamaton tehtävä, on pohdittava, tehdäänkö se vai ei, eli lähdekö tuosta jos ajattelusta.

Alkuperäisen, hallituksen tekemän lakiesityksen mukaan tarkoitus on ollut, että mikäli laitokselle määrätään merkittävä kannattamaton tehtävä tai velvoite, sen aiheuttamien kustannusten rahoitus hoidetaan joko siten, että valtion tulo- ja menoarvioon otetaan korvausta varten määräraha taikka tehtäväs-

tä tai velvoitteesta aiheutuva rasitus otetaan huomioon keventämällä laitokselle asetettavaa tulostavoitetta.

Valiokunta ehdottaa nyt tänne saliin tuotuun lakiehdotukseen tämän säännöksen sanamuotoa selvennettäväksi siten, että siitä ehdotettua paremmin ilmenee edellä selostettu tarkoitus. Valiokunnan ehdottaman 6 §:n mukaan Posti- ja telailaitos olisi velvollinen hoitamaan kannattamattoman tehtävän siitä kertyvien tulojen, siihen myönnetyn korvauksen tai annetun tuloskevennyksen rajoissa. Tämä lisäksi vielä olisi mahdollisuus ottaa huomioon tehtävän hoitamiseen liittyvät liiketaloudelliset näkökohdat. Näillä liiketaloudellisilla näkökohdilla on lisämerkitystä, koska ne tuovat korvauksen alaisten tehtävien hoitamiseen tarvittavaa joustavuutta ja mahdollisuuden esimerkiksi laitoksen kokonaisuus huomioon ottaen hoitaa korvauksen alaista tehtävää tilapäisesti myös tappiollisesti. Tällöin valiokunta tarkoittaa sen kaltaisia esimerkiksi uuden teknologian yhteydessä käyttöön otettavia asioita, jotka pitkällä tähtäyksellä ovat liiketaloudellisesti kannattavia, mutta jotka mahdollisesti alkuvaiheessa voivat olla tilapäisesti tappiollisia.

Valiokunta toteaa edelleen, että Posti- ja telailaitoksen tulee myös tulevaisuudessa järjestää tarvittavat erityispalvelut erityisryhmille kuten näkö- ja kuulovammaisille siten, ettei heille aiheudu näistä palveluista kohtuutonta taloudellista rasitusta. Edelleen valiokunta korostaa, että sen mielestä Posti- ja telailaitoksen tulee jatkuvasti ottaa käyttöön myös uusinta teknologiaa, koska pidemmällä aikavälillä se on taloudellisesti mielekästä, niin kuin täällä jo aikaisemmin on todettu.

Rouva puhemies! Mielestäni on myönteistä, että lakiesitys Posti- ja telailaitoksen muuttamisesta liikelaitokseksi nyt voidaan hyväksyä ja että hallituksen tärkeinä pitämät periaatteet on voitu pysyttää laissa asiallisina myös eduskunnan valiokuntakäsittelyn yhteydessä.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä en ymmärrä, minkä takia ed. Hokkanen tuli tänne lukemaan valiokunnan mietintöä. Kuvitteleeko hän, että muut edustajat ovat lukutaidottomia eivätkä pysty itse selvittämään, mitä valiokunta ehdottaa? Minusta olisi parempi, että tätä tilaisuutta käytettäisiin luovempien pu-

heenvuorojen esittämiseen kulloinkin käsillä olevassa asiassa.

Ed. Ranta: Arvoisa puhemies! Hallituksen tuotua uuden esityksen Posti- ja telailaitosta on siitä selvästi todettava, että vuoden aikana hallituksen esitys on selvästi jalostunut. Mutta muutoksia posti- ja telalakiesitykseen on edelleen tehty myös eduskunnassa. Lain periaatteet sen sijaan eivät ole muuttuneet. Aikalisä on lakia sinänsä siis parantanut, mutta samalla hivenen viivyttänyt posti- ja teletoimen kehittämistä.

Uusimuotoisen toiminnan käynnistäminen on viimeistään nyt välttämätöntä. Teletoimen kehittäminen vaatii uusia investointeja sekä uuden teknologian käyttöön ottoa. Tätä edellyttävät mm. teleliikenteen kansainvälistyminen sekä kansainvälisen teleliikenteen volyymin kasvu, kilpailutilanne kotimaassa sekä ulkomainen informaatiovirta, päätelaitteiden nopea kehitys ja monipuolistuminen, teleliikenteen ajoittainen tukkoisuus, koko maata kattavan järjestelmän ylläpitäminen sekä matkapuhelinverkon uusiminen ja laajentaminen. Ylipäätään kansalaisten ja elinkeinoelämän intressien toteuttaminen edellyttää teletoimelta voimakkaampaa kehitystä ja parempia kehittämismahdollisuuksia.

Myös postitoimen on pystyttävä kehittämään ja uusiutumaan. Haasteita tälläkin saralla on runsaasti: toimipaikkaverkon kehittäminen ja toimipaikkojen sisäinen modernisointi, erityispalveluiden aikaansaanti esimerkiksi nopeampien ja yksilöllisten kuljetusten järjestämiseksi, kilpailukykyisen jakelun kehittäminen ja edelleen postiautoliikenteen kehittäminen monipuolisemmaksi ja muihin liikennemuotoihin niveltäväksi kuljetusjärjestelmäksi. Myös nämä edellyttävät joustavuutta ja dynaamista laitoksen kehittämistä. Tähän liikelaitoslaki antaa omia mahdollisuuksia.

Lain valmistelussa ja sen eri käsittelyvaiheissa kiistanalaisin kohta on ollut tappiollisen toiminnan rahoittamiseen ja tappiollisen toiminnan ylläpitämisen laajuuteen liittyvät näkökohdat. Lain eduskuntakäsittelyn yhteydessä on vaadittu ns. ristosubventioperiaatetta eli käytännössä teletoimen tuotoilla rahoitettavaksi epämääräiseksi ajaksi kannattamatonta perinteistä postitointia. Tällainen yksioikoinen ajattelu on puettavissa alueellisesti ja koko maata kattavan korkean

palvelutason kaapuun, mutta käytännössä se kuitenkin merkitsisi päinvastaista. Teletoimi on voimakkaasti kehittynyt viestintämuoto. Sen uudet palvelut ja verkko on välttämättömyyttä saada hyödyttämään koko maan kehitystä. Se edellyttää varoja, joita taloudellisesti hyvin hoidettu ja volyymiaan kasvattava teletoimi itse voi tuottaa.

Teletoimella ja postitoimipaikoilla tulee tulevaisuudessa olemaan entistä enemmän yhteisiä palveluita, jotka myös vaativat huomattavasti investointeja. Postitoimen naulaaminen jalastaan kiinni historiaan ei myöskään olisi minkään alueen asukkaiden tai kehityksen etu. Posti- ja teletoimen kehittävät yhteiset palvelut puoltavat laitoksen jatkamattomuutta, mutteivät sokeaa ristisubventiota, joka sellaisenaan johtaisi kehityksen hidastumiseen ja pahimmassa tapauksessa laitoksen näivettymiseen.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ns. korvauspykälä onkin saanut muodon: "Jos Posti- ja telelaitokselle määrätään merkittävä kannattamaton tehtävä tai velvoite, sen korvausta varten otetaan määräraha valtion tulo- ja menoarvioon tai siitä aiheutuva rasitus otetaan huomioon asetettaessa laitokselle tulostavoitetta. Posti- ja telelaitos hoitaa tällaisen tehtävän liiketaloudelliset näkökohdat ja asetettu tulostavoite huomioon ottaen myönnetyn korvauksen ja tehtävästä kertyvien tulojen rajoissa."

Kannattamatonta toimintaa voidaan siis toteuttaa kolmesta näkökulmasta ja kolmenlaisilla resursseilla: 1) erillisellä määrärahalla, 2) tulostavoitteen asettelulla sekä 3) liiketaloudellisilla näkökohdilla. Liiketaloudelliset näkökohdat puolestaan voivat tulla kysymykseen esimerkiksi kokonaisvaltaisen verkon aikaansaamiseksi sekä esimerkiksi uuden teknologian käyttöön oton taloudellisten vaikutusten viipeestä.

Valiokunta on myös edellyttänyt erityisryhmien kuten näkö- ja kuulovammaisten huomioon ottamista siten, ettei heille aiheudu palveluista kohtuutonta taloudellista rasitusta. Kun kiistanalainen pykälä on saanut valtiovarainvaliokunnassa yksimielisen hyväksynnän, sitä on myös tältä kannalta pidettävä formulaatioltaan onnistuneena, asiasisältöä siis toistamatta.

Posti- ja teletoimen liikelaitoslakia on arvosteltu myös alue- ja yhdyskuntarakenteen näkökulmasta. On väitetty, että teletoiminta

keskittyy Etelä-Suomeen ja että postitoimipaikkoja lakkautetaan summamutikassa ja roppakaupalla. (Ed. Laaksonen: Näin on tapahtunut!) — Tämä arvio perustuu staatistiseen, paikallaan polkevaan yhteiskuntakäsitykseen, ed. Laaksonen.

Teletoimen vahvoilla investointimahdollisuuksilla voidaan verkko- ja liikenneyhteydet toteuttaa koko maata kattavina. Kilpailukyvyn heikkeneminen puolestaan romahduttaisi toimintaedellytykset teleliikenteen voimakaimmin kasvavilla maantieteellisillä alueilla sekä kaukoliikenteen hoidossa ja juuri tämä johtaisi eriarvoisuuteen kansalaisten välillä ja aluepoliittisesti epätydyttävään tulokseen.

Mutta myös postitoimen on pystyttävä kehittämään alue- ja yhdyskuntarakenteiden muutosten mukana. Palvelut eivät voi sijoitua kuin haulikolla ampuen. Syrjään jätetty on syrjässä. Voimassa oleva laki on tästä elävä esimerkki. Siksi on kehitettävä taajamiin palvelukeskuksia ja haja-asutusalueille monipuolisia kyläkeskuksia. Näissä on turvattava kohtuulliselta etäisyydeltä monipuoliset lähipalvelut: yksi käynti, monta asiaa. Näihin lähipalveluihin posti keskeisimmin kuuluu. Jotta posti voisi joustavasti kehittyä ja hoitaa myös muita kuin perinteisiä postipalveluja, tarvitaan liikelaitoslakia ja uudenlaista otetta haja-asutusalueiden palvelusten pysyväksi turvaamiseksi kyläkeskuksia kehittämällä sekä toteuttamalla yhteistyötä kaupallisten ja kunnallisten palvelusten kanssa. Tällä linjalla niin teletoimen kuin myös postitoimen kannalta työllisyyden näkökohta tulee parhaiten toteutetuksi.

Arvoisa puhemies! Näihin palvelutasotavoitteisiin, kansalaisten yhdenvertaisuuteen ja valtakunnan kokonaisedun toteutumiseen eduskunnalla on nyt uuden lain myötä mahdollisuus vaikuttaa vuosittaisten tulo- ja menoarvioiden yhteydessä. Toivon, että valtiovarainvaliokunnan yksimielinen mietintö ja ehkä myös eduskunnan yksimielinen ratkaisu luo hyvän pohjan posti- ja teletoimen ja toimipaikkaverkon voimakkaalle ja myönteiselle kehittämiselle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

11) Ehdotus laiksi Valtionrautateistä

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 60

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 30

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 30.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Nyt käsillä olevia liikelaitoslakeja voidaan käyttää paitsi näiden laitosten toiminnan tehostamiseen myös niiden henkilöstöä vastaan. Tästä on kysymys silloin, kun VR:n johto, pääjohtaja, esittää näkemyksiä, joiden mukaan esimerkiksi VR:n Pasilan konepajan tontti on 500 miljoonan markan arvoinen ja tämän perusteella tälle tontille pitää asettaa tuottovaatimukset 500 miljoonan markan arvoisen tontin mukaan. Tämä on minusta kohtuuton peruste, koska tässä VR:n alkavassa taseessa Pasilan konepajan tonttia ei tulla arvioimaan 500 miljoonan markan arvoiseksi, vaan noin 100 miljoonan markan arvoiseksi. Jos eduskunta antaa tällaisen lahjan VR:n kehittämiseksi, että se ei arvioi VR:n maaomaisuutta tai muuta VR:n omaisuutta täyteen käypään arvoon, niin mielestäni ei myöskään voida käyttää perusteluna henkilöstöä vastaan tähän alkavaan taseeseen merkitsemättä jätettyjä käypiä arvoja.

Tässä mielessä toivoisin, että näitä valtion laitoksia liikelaitoksina kehitettäessä otettaisiin huomioon paitsi käyvät arvot myös ne arvot, joilla näiden liikelaitosten omaisuus on liikelaitoksille annettu.

VR:n Pasilan konepajan osalta tuntuu siltä, että liikelaitoksen johto tulee asettamaan vaatimuksia konepajatoiminnalle, jotka eivät ole realistisia, jotka tekevät Suomen ja kenties maailman kannattavimmasta VR:n konepajasta kannattamattoman laskennallisesti. Nämä perusteet saattavat johtaa VR:n Pasilan konepajan lakkauttamiseen. Se on mielestäni väärin.

Tässä yhteydessä VR:n pääjohtaja jättää vastaamatta kysymykseen, miksi VR:n Pasilan konepajan alue pitäisi kokonaisuudessaan saada muuhun kuin konepajakäyttöön. Miksi ei voitaisi ajatella sellaista vaihtoehtoa,

että konepajan alueesta irrotettaisiin kenties vajaa puolet asuntokäyttöön ja loppuosalla sitten harjoitettaisiin kannattavaa vaununvalmistusta, kannattavampaa kuin missään muussa osassa Suomea vaununvalmistusta on mahdollista harjoittaa?

Tältä osin epäilen, ja epäilen sitä siksi, että en ole saanut asianomaiselta pääjohtajalta kahteen erilliseen kysymykseen vastausta, että on tehty sopimuksia VR:n Pasilan konepajan alueen käyttämisestä joihinkin sellaisiin tarkoituksiin, joita tänä päivänä, kun olemme hyväksymässä uuden liikelaitoksen alkavaa tasetta, meille ei kerrota. Tässä mielessä haluan esittää tällä tavalla julkisen kysymyksen: Miksi VR:n johto ei esitetä perusteluja sille, että VR:n Pasilan konepajan aluetta ei voida osittain käyttää muuhun toimintaan kuin konepajatoimintaan, vaan koko alue halutaan saada johonkin muuhun toimintaan?

Epäilen, että on tehty salaisia sopimuksia siitä, että tästä alueesta ollaan luopumassa, ja tällä tavalla VR haluaa käyttää hyväkseen sen ansiottoman arvon nousun, joka pääkaupunkiseudulla liikelaitosmaisissa olosuhteissa VR:lle tulee mahdolliseksi käyttää hyväksi tulevassa toiminnassa.

Ed. Hokkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oleellista Valtionrautateiden toiminnassa on arvostella sen toimintaa olemassaolevan liikkeenpidon kannalta. Silloin on syytä todeta, että Valtionrautatiet käyttäessään sitä omaisuutta, joka sillä tänä päivänä on sellaisena ja sellaiseksi todettuna kuin se on vuosikymmenten ja vuosisadan kuluessa muodostunut, saa toiminnallaan aikaan hieman yli 1 000 miljoonan markan suuruisen tappion, eli niin kuin valtiovarainvaliokunnassa on voitu todeta, VR:n liikevaihto on noin 2,8 miljardia markkaa ja sen tappio tuosta hieman yli 1 miljardi markkaa.

Kun ed. Seppänen yrittää tänä päivänä puhua uuden liikelaitoksen aloittavasta taseesta ja sitoa sitten aikanaan Pasilan konepajan toimintaa alkavaan taseeseen, on oleellista muistaa, että me puhumme VR:n tuloista ja menoista menoina ja tuloina sellaisena kuin ne ovat ilman, että tähän liitettäisiin mitään kasinotaloutta tai keinottelua joihinkin muihin asioihin. On myös oikein, että VR:ää arvioidaan sellaisena kuin se on, ja ne ratkaisut, joita tehdään, pyritään tekemään

sellaisena, että kaikki liiketoimintayksiköt tulevaisuudessa olisivat kannattavia. Näihin kuuluvat myöskin VR:n konepajat.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Heti kun ed. Hokkanen rupesi puhumaan luovasti, niin pieleen meni. Nimittäin tilanne on se, että tämän liikelaitoksen toiminnan perusteluissa tullaan ottamaan huomioon myös laskennalliset pääomahinnat ja pääoman tuottoarviot, ja silloin on erittäin tärkeä se osuus, millaiseksi arvioidaan tämän pääoman arvo alkavassa taseessa. Se on samalla tavalla tuloja ja menoja laskennallisesti kuin rahassa laskettavat tulot ja menot, jos sellainen laskennallinen arvo asetetaan tuottovaatimukseksi, joka tässä tapauksessa tämän valtion liikelaitoksen tulee täyttää.

Ed. Ranta: Arvoisa puhemies! Tietysti nyt käsillä olevaa VR-lakia voidaan tarkastella hyvin monesta näkökulmasta. Ed. Seppäsen näkökulma edusti yhtä osaa tästä kysymyksestä. Siihen haluaisin todeta vain sen, että mitä korkeammaksi aloittava tase määritellään, sitä enemmän taloudellista tuottoa tälle pääomalle on absoluuttisena rahana saatava ja sitä enemmän siis liikenteen hoidosta on revittävä tulosta. Siis liikenteen hoidon näkökulmasta asetetaan aivan erilaisia pääomatavoitteita kuin toisenlaisessa asettelussa.

Mielestäni kuitenkin arvioitaessa nyt esillä olevaa lakiesitystä tarkastelu on tehtävä ensisijaisesti yleisen liikennepoliittikan taustaa vasten. Yhteiskunnan nopea vaurastuminen on sinänsä lisännyt 10 viime vuoden aikana kuljetuksia ja liikennettä kiihtyvällä vauhdilla. Nopeinta kasvu on ollut venymiskyvyn ja joustavuuden johdosta nimenomaan maantieliikenteessä. Maantiet ovatkin nyt kovan kulutuksen alaisia, ja kapasiteetti käy eräiltä osin niukaksi.

Välityskykyisen päätieverkoston hidas laajentuminen on osaltaan aiheuttanut Helsingin seudun ruuhkautumista, ja se on vinouttanut valtakunnan rakenteen kehittymistä sekä aiheuttanut kansalaisille monenlaisia sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia, erityisesti asuntojen hintojen rajua nousua. Myös liikenneturvallisuus on huonontumassa ja liikenteen ympäristöhaitat ovat äitymässä.

Rautatieliikenne, joka tietyiltä osin voisi maanteitä paremmin huolehtia kasvaneista kuljetus- ja yhteystarpeista, ei ole vastaavasti päässyt kehittymään. Maantieliikenteen kuljetussuoritteen kasvu kahden viime vuoden aikana on vastannut rautateiden vuosittaista kuljetussuoritetta. Siis ero on valtava. Myös eurooppalainen kauppapoliittinen ja liikennepoliittinen kehitys asettavat rautatielaitoksellemme uusia vaatimuksia. Nämä näkökohdat asettavat tavoitteet rautatielaitoksen liikennepoliittisen aseman uudelleenjärjestämiselle, mistä itse asiassa tässä lakiesityksessä onkin kysymys.

Liikennepoliitikassa keskeinen lähtökohta on rautateiden saattaminen väyläkustannusten osalta vastaavaan asemaan muihin maitse tapahtuviin raskaisiin kuljetuksiin nähden. Lakiesityksen ratamaksujärjestelmä kokonaisuudessaan tarkoittaakin juuri tätä. Rautatielaitoksen kehittäminen edellyttää investointeja, nopeuksien nostamista pääradoilla, sähköistystöiden jatkamista sekä ratojen kantavuuksien lisäämistä. Näiden hankkeiden toteuttamiseksi tarvitaan resursseja sekä joustavaa taloudellista liikkumavaraa. Rautateiden on myös pystyttävä eri kuljetusmuotojen yhteensovittamiseen ja eri liikennemuotojen parhaimpien puolien hyödyntämiseen. Se on myös koko kansantalouden etu. VR:n on saatava toiminnalleen riittävä jousto näiden ns. systeemikuljetusten toteuttamiseen ja suunnitteluun.

Kansainvälisten yhteyksien parantaminen edellyttää investointien kautta eri kuljetusmuotojen yhteistoiminnan parantamista sekä osittain ulkomaille laajentuvaa huolintajärjestelmää. Nyt esillä oleva liikelaitoslaki antaa näiden tavoitteiden toteuttamiseen mahdollisuuksia.

Kannattamattoman liikenteen hoidon järjestämiseksi tarvitaan myös selvät pelisäännöt ja rahoituskeinot. Valtiovarainvaliokunta on tältä osin täsmäntänyt hallituksen esitystä ja muuttanut sen täsmälleen samaan formulaan kuin posti- ja telelain osalta äskeisessä keskustelussa todettiin. Samoin kuin posti- ja telepalveluilla on oma merkityksensä eri alueiden ja valtakunnan rakenteen kehittymiseen, niin myös fyysisen liikenteen yhteysverkko voi oleellisesti vaikuttaa valtakunnan eri osien rakentumiseen ja toimeentulon edellytyksiin. Rautateiden hitaat kehitysmahdollisuudet ja resurssien osittai-

nen hukkakäyttö ovat suosineet keskittymistä. Nopeilla junayhteyksillä Helsingistä valtakunnan osakeskuksiin sekä maakuntakeskuksiin voidaan parantaa maakuntien kehittämismahdollisuuksia. Tästä syystä valtiovarainvaliokunta onkin mietinnössään edellyttänyt, että rataverkosta päättää nimenomaan eduskunta. Myös tältä osin valtiovarainvaliokunta on täsmentänyt hallituksen esitystä.

Kun posti- ja teletoimen palvelutavoitteet ja VR:n rataverkko nyt käsiteltävänä olevan liikelaitoslakinipun mukaisesti tulevat eduskunnan ratkaistaviksi ja kun toisaalta eduskunta itse on edellyttänyt, että vuoden 1989 tulo- ja menoarvion perusteiden mukaisesti ensi vuoden budjetin yhteydessä päätieverkon rakentaminen tulee erikseen ja kokonaisuudessaan tarkasteltavaksi, ovat liikennepoliitiikan kokonaisvaltaisen järjestämisen mahdollisuudet eduskunnan osalta paranemassa. Merenkulun ja sisävesiliikenteen järjestämisen yhdistäminen sekä niiden organisointi liikenneministeriön yhteyteen on myös mainitulta näkökannalta järkevää. Myös Helsinki-Vantaan lentokentän myönteisten kehittämiskäytösien yhteydessä on vastaavasti ratkaistava maamme sisäisen lentoliikenneverkon kehittäminen. Eduskunnan mahdollisuudet valtakunnan rakenteen kehittämiseen liikennejärjestelmien osalta ovat siis kaikin osin kohenemassa.

Arvoisa puhemies! Eri liikennemuotojen osalta tarvitaan kuitenkin saman tasoiset strategiset kehittämislinjat ja niiden yhteensovittamista. Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä onkin useassa eri yhteydessä edellyttänyt parlamentaarisen liikennekomitean perustamista, jotta nämä tavoitteet voidaan toteuttaa. Aihe tähän kasvaa päivä päivältä myös tänään. Siksi haluan myös täältä toistaa ehdotuksemme. Parlamentaarinen liikennekomitea tarvitaan heti, ja kun ministeri Vennamo on paikalla, haluanakin esittää kysymyksen: Aikooko ministeri Vennamo esitellä tällaisen komitean asettamisen valtioneuvostolle?

Liikenneministeri Vennamo: Arvoisa puhemies! Ed. Rannan suoraan kysymykseen haluan vastata toteamalla, että olen viime kuukausien aikana useaan otteeseen julkisuudessa ilmoittanut pyrkiväni esittelemään valtioneuvostolle parlamentaarisen liikennekomitean asettamisen vielä ennen kesälomia.

Ed. Kettunen: Arvoisa rouva puhemies! Minusta Valtionrautateiden tulevaisuuden kannalta on hyvä asia se, että eduskunta voi näköjään hyväksyä ainakin lähes yksimielisesti tämän hallituksen esityksen VR:n muuttamisesta valtion liikelaitokseksi. Käsitökseni mukaan järjestely avaa erittäin hyvät mahdollisuudet VR:n kehittämiseksi jatkossa tehokkaaksi ja palvelevaksi kuljetusmuodoksi sekä ihmisten että tavaroiden osalta.

Tähän VR:n liikelaitostamiseen sisältyy todennäköisesti jatkossa myös sellaisia järjestelyjä, joihin ed. Seppänen omassa puheenvuorossaan viittasi, eli tähän tulee varmaan sisältymään mm. järjestelyt VR:n konepajoista. VR:llähän on tällä hetkellä konepajoja eri puolilla maata, ja lähin sijaitsee Helsingissä, Helsingin ydinkeskustassa Pasilassa, ja on nimeltään Pasilan konepaja.

Viime vuosien aikana on myös julkisuudessa keskusteltu VR:n tulevasta politiikasta konepajojen suhteen ja siitä, millä tavalla VR tulee hoitamaan tulevaisuudessa sekä vaunujensa korjaukset että myös uusvaunutuotannon.

Minun käsitykseni mukaan Pasilan konepajan nykyaikaistaminen, modernisoiminen, vaatii ehkä noin 1 000 miljoonan markan investoinnit. Ehkä noin 1 000 miljoonalla markalla VR:n Pasilan konepajasta saataisiin nykyaikainen ja toimiva konepaja pitkälle tulevaisuuteen, ehkä useiksi vuosikymmeniksin.

Arvoisa rouva puhemies! On kuitenkin syytä kysyä, onko järkeä sijoittaa Helsingin ydinkeskustaan konepajan modernisointiin näitä tuhatta miljoonaa markkaa. Konepaja-alue kattaa tietämäni mukaan noin 14 hehtaaria ehkä lähes kalleinta rakennusmaata, mitä Suomesta ja pääkaupunkiseudulta löytyy. Toisaalta arvoisien kansanedustajien on hyvä tietää, että mm. Pieksämäellä VR:llä on varsin moderni konepaja, joka saamiensa tietojen mukaan toimii tällä hetkellä noin 40—50 prosentin käyttöasteella. Eikö olisi järkevämpää suorittaa Pasilan konepajalla reilut saneeraukset ja miettiä sitä, voitaisiinko Pasilassa tällä hetkellä tapahtuvaa toimintaa järkevästi siirtää lähellä pääkaupunkiseutua oleville VR:n konepajoille ja korjaamoille ja myös VR:n Pieksämäen konepajalle?

Toisaalta on hyvä muistaa myös se, että muutamia vuosia sitten Otanmäkeen rakennettiin toisen valtionyhtiön Rautaruukin toi-

mesta uusi mittava moderni ja hyvin varustettu junavaunutehdas, joka tällä hetkellä valmistaa erikoisjunavaunuja Neuvostoliittoon ja on saanut myös pienehköjä tilauksia muualta Euroopasta. Jos jatkossa sekä hallituksella että eduskunnalla on tahtoa hoitaa aluepolitiikkaa järkevästi, viedä työtä sinne, missä on puutetta työstä mutta missä on osaavia käsiä, tietoa, hyvät mahdollisuudet, korkeatasoinen teknologia, niin joutuu väkisin kysymään, eikö silloin olisi järkevää siirtää VR:n vaunutuohtantoa sekä Pieksämäelle että Rautaruukin omistamaan erikoisjunavaunutehtaaseen, joka toimii pääosin Otanmäessä, ja alihankintatuotantoa myös Taivalkoskella. Eduskunnassa on hyvin monesti, muistan edelliseltä eduskuntakaudelta, kuulutettu perään sitä, että työtä on vietävä sinne, missä on puutetta työstä ja missä on myös työvoimaa. Nyt tässä tulee olemaan erinomainen tilaisuus osoittaa eduskunnan tahtoa, viedä työtä kehitysalueelle, sinne missä on työvoimaa, ja se on sitä todellista hajasijoittamista, josta myös täällä eduskunnassa on puhuttu.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kettunen on tullut kansanedustajaksi, hän ei ole enää varaministeri niin kuin tähän asti. Sen takia olisin halunnut, että ministeri Vennamo olisi esittänyt näitä samoja äänenpainoja, joita ed. Kettunen esitti, jotta olisi tullut esille hallituksen kanta.

Nyt minä en voi pitää hallituksen kantana sitä, että Pasilan konepaja tarvitsisi 1 000 miljoonan markan modernisointi-investoinnit joihinkin tiettyihin tarkoituksiin. Näitä tarkoituksia ei tässä tullut esille. Tällaisia investointitarpeita ei ymmärtääkseni ole Pasilan konepajalla, jos halutaan säilyttää Pasilan konepajalla nykyinen vaununvalmistus sekä vaunujen korjausmahdollisuus. Minusta tuntuu, että ed. Kettusen pitäisi tarkemmin perustella näiden 1 000 miljoonan markan investointitarve, koska se on ensimmäinen kerta, kun julkisuudessaan esitellään tällaisia investointitarpeita. Mihinkä tällaisia investointeja tarvitaan ja mitä siellä tuotettaisiin tällaisten investointien valmistumisen jälkeen, ja kenellä tällaisia investointitarpeita on, VR:llä, liikenneministeriöllä vai VR:n Pasilan konepajalla?

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kettunen ilmeisesti tahtomattaan tuli omassa puheenvuorossaan esitelleeksi niitä argumentteja, jotka nimenomaan tekevät VR:n konepajatoiminnan käsittelemisen tavattoman vaikeaksi. Kun sitä tarkastellaan kokonaisvaltaisesti, niin voidaan todeta, että on vajaakapasiteettia ja tarvitaan uusia korjausinvestointeja. Mutta ed. Kettunen opettaa nyt väärää joukkoa, kun hän täällä opettaa meille Pasilan konepajasta asioita, joita hän varmasti tuntee huonommin kuin me, jotka olemme suurin piirtein toinen jalka Pasilan konepajan vierellä asuneet tai tehneet työtä, ja useimmat meistä ovat siellä vierailleet ja käyneet. Ed. Kettunen ei ole tainnut edes ohi ajaa, kun hän varmasti kulkee lentokoneella työmatkansa.

Pasilan konepajalla on erittäin paljon ammattitaitoa. Yhdyskuntarakenteen kannalta ei välttämättä ole kovin suotavaa, että tuotannollinen toiminta täältä pääkaupunkiseudultaan ajettaisiin pois. On järkevää monipuolisen tuotantotoiminnan ja elinkeinorakenteen ylläpitäminen myös täällä. Muuten me teemme, ed. Kettunen, Helsingistä sellaisen juppikylän, joka ainoastaan tukeutuu high tech -palveluihin, ja sitä me emme varmasti kukaan halua.

Ed. Rantanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kettunen kajosi mielestäni vallan hyvin ja ansiokkaasti erääseen asiaan eli valtion omistamien laitosten tuotantosuuntiin ja -tapoihin.

Mitä tulee Pieksämäen konepajaan, siitä voisin todeta, että siellä on ajateltu loppoajan töiksi — niin kuin he ovat nimittäneet — parinsadan vaunun tuotantoa täyttääkseen konepajan kapasiteetin. Ed. Kettunen kertoi, että se pitäisi Otanmäen kanssa jakaa: ei 200 vaunusta ole paljon jakamista. Tosin myönnän, että se olisi apu Otanmällekin, jonka tuotanto on viime vuosina ollut noin 1 700 vaunua vuodessa ja kapasiteetti kuitenkin riittäisi 3 000 vaunun vuosituotantoon, jolloin voitaisiin siirtää koko tavaravaunutuohtanto rationalisointisysteistä VR:ltä kokonaan toiselle valtion laitokselle.

Ed. Kettunen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kyllä sosialidemokraatit ja myös SKDL juhlapuheissa puhuvat kauniisti

kehitysalueista, hajasijoittamisesta ja valtion laitosten siirtämisestä täältä pääkaupunkiseudulta tuonne "kapeloalueelle", mutta sitten kun kehitysalueen kansanedustaja menee täällä pönttöön ja tekee selkeitä esityksiä, niin välittömästi tyrmätään. Mistä tämä tällainen johtuu? Tämä on järjettömyyttä.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ymmärsin, että näiden lakiesitysten yhteydessä on tietysti enemmänkin tarkoitus puhua liikennepoliitikasta, VR:stä liikennelaitoksena. Ed. Kettunen välttämättä haluaa tämän viedä nyt aluepolitiikkaan. Jos niin halutaan, niin voidaan tietysti todeta ed. Kettuselle, että työtön ammattimies on työtön jokaisessa kotikunnassa, mistä häneltä työpaikka alta viedään. Siinä suhteessa minusta ed. Kettusen pitäisi kunnioittaa niitä samoja arvoja, joita hän peräänkuuluttaa meiltä oman kotipuolensa suhteen, arvostaa niitä ihmisiä, jotka ovat täällä ikänsä asuneet, täällä työnsä tehneet, täällä koulunsa käyneet, perheensä perustaneet ja kaikki siteensä tänne luoneet. Minusta ed. Kettunen jättää kokonaan tämän huomiotta. Pyytäisin, että hän antaisi asumisen ja elämisen oikeuden myös niille, jotka ovat täällä asuneet jo ennen kuin Pönttövuoren tunneli rakennettiin ja ed. Kettusenkin alueelta väki rupesi tänne virtaamaan.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän kehitysalueen edustaja täällä saa esittää omia näkemyksiään täysin vapaasti ja hyvin rakentaviakin saa esittää. Mutta nyt ed. Kettunen teki virheen. Ed. Kettunen rupesi puhumaan VR:n Pasilan konepajan yhteydessä 1 000 miljoonan markan investointitarpeesta. Se oli virhe. Se oli ed. Kettusen tässä keskustelussa tekemä virhe, joka tarve täytyisi nyt ed. Kettusen konkretisoida, niin kuin olemme häntä pyytäneet tekemään. Nyt täällä on paikalla myös ministeri Vennamo. Ministeri Vennamolla on nyt oiva tilaisuus ottaa kantaa siihen, onko VR:n Pasilan konepajalla 1 000 miljoonan markan investointitarve, niin kuin varaministeri esittää.

Ed. Alho: Arvoisa puhemies! Liikelaitoslainsäädäntö tekee ilmiselvästi valtion erilaisesta palvelutuotannosta joustavan. Tällä kertaa liikelaitoslaki tietysti edellyttää sitä,

että myös VR:n toiminta on kannattavaa. Tulos varmasti VR:llä paranee jo nyt niillä muutamalla ehdotuksilla, joita on tehty, kun radanhoidokustannukset irrotetaan erikseen. Siinä asiassa, johon ed. Seppänen puuttui, eli kysymyksessä siitä, mitä pitäisi tehdä konepajatoiminnan kohdalta, eivät enää näykään ne periaatteet, joita liikelaitoslainsäädäntö sinänsä edellyttäisi. Sen vuoksi tietysti konepajatoiminnasta kannattaa hiukan keskustella muistakin näkökulmista kuin tosiaan aluepoliittisesta näkökulmasta, sillä liikelaitoksen toimintaidea kai on juuri se, että kannattavaa toimintaa harrastetaan ja jos tehdään kannattamattomia toimintaratkaisuja, niihin erikseen osoitetaan valtion budjetista varoja.

Näyttääkin nyt siltä, että kun Pasilan konepajasta on ryhdytty keskustelemaan Valtionrautateiden piirissä ja pääjohtajan ajatuksena on saada nopeasti parempaa tulosta Valtionrautateille paitsi näillä budjettiteknisillä ratkaisuilla myös sillä, että Pasilan konepajan alueet ydinkeskustassa, missä voi myös aivan mainiosti olla konepajatoimintaa, se ei suinkaan ole mahdotonta, niin kuin se on ollut tähänkin saakka, että se pannaan lihoiksi ja tällä tavalla saadaan parempaa tulosta. Se on kuitenkin VR:n toiminnan kannalta ei-järkevä ratkaisu, sillä Pasilan konepajan toiminta on voitu osoittaa kaikilla erilaisilla laskentaperusteilla, joita ei myöskään VR:n piirissä ja johdossa ole voitu kiistää, kannattavaksi.

Sen vuoksi tietysti jääkin miettimään, mitkä arvot painavat, kun Pasilan konepajan siirtämisestä Pieksämäelle on keskusteluja käyty ja sen suuntaan meneviä päätöksiä tehty. Silloin on varmaan juuri kysymys työllisyydestä. Aivan kuten ed. Hämäläinen varsin oivallisesti sanoi, työtön konepajatyöntekijä on työtön ihan yhtä lailla Helsingissä kuin Pieksämäellä.

Itse asiassa, jos ajatellaan Valtionrautateiden mahtavia investointihankkeita, jotka olisivat rataliikenteen kehittämisen kannalta tarpeellisia, voisi ihmetellä niitä suunnitelmia, joita Valtionrautateilla on sen suuntaan, että vaunukalustoa ei tehtäisikään ja tilattaisikaan niin paljon kuin on ajateltu. Tämähän näkyy selvästi esimerkiksi konepajatuotannon laskelmissa.

Konepajatuotannon laskelmiin on vaikuttanut myös se, että tarkoituksena on tulevaisuudessa käyttää hyvin paljon alihankintoja.

Tätä voi hyvinkin aiheellisesti kritisoida, sillä alihankintamenetelmä ei ole aivan samaa silloin, kun tehdään junavaunuja, kuin jos-sain muualla. VR:n oma pääjohtaja tulee linja-autoliikenteen parista ja haluaa kovasti opastaa Pasilan konepajallakin alihankintamenettelyn edullisuutta ja on pannut Pasilankin konepajan väkeä tutustumaan alihankintaan siellä, missä linja-auton koreja tehdään. Mutta junan vaunussa on kaksi kilometriä sähköjohtoa, hyvin monimutkainen jarrujärjestelmä jne. Näitä nyt ei yksinkertaisesti voi alihankkia mistään, vaan ne on tehtävä konepajalla. Pasilan konepajalla ne tulevat tehdyksi hyvin ammattitaitoisen työvoiman turvin.

Mutta jos ed. Kettunen on kovasti huolissaan siitä, että nimenomaisesti VR:n työpaikkoja pitäisi luoda myös kehitysalueille, varmasti löytyy liikelaitosperiaatteesta myös parempia ja taloudellisempia kohteita. Eilen Pasilan konepajalla pidetyssä tilaisuudessa ehdotin, että Valtionrautateiden pääkonttori tai rautatiehallitus siirrettäisiin Pieksämäelle. Sillä tavalla luotaisiin monipuolista elinkeinorakennetta Pieksämäelle ja säilytettäisiin monipuolinen elinkeinorakenne myös täällä pääkaupunkiseudulla.

Konepajaratkaisuihin varmasti vaikuttaa myös se tosiseikka, että henkilöliikenne on kuihtunut Valtionrautateilla oikeastaan kaikkialta muualta merkityksettömäksi, paitsi että se on selvästi kehittyvä ja kehittämisen kohteena oleva liikennemuoto pääkaupunkiseudulla. Lähieliikenteeseen on pääkaupunkiseudun näkökulmasta tulossa yhä enemmän paineita nimenomaan raideliikenteen kehittämiseen. Tästäkin syystä, jos ajatellaan puhtaasti konepajaratkaisua, voi pitää hyvinkin perusteltuna sitä, että Pasilan konepajan toimintaa jatkettaisiin. Se olisi silloin tietysti myös kannattavaa ja toiminta olisi siellä, missä tarpeet ovat suurimmat. (Min. Vennamo: Ei siellä ole lähiliikenteen junia tähänkään saakka tehty!) — Siellä voidaan harastaa korjaustoimintaa kyllä.

Toisin sanoen tuntuu siltä, että kun Valtionrautateista nyt säädetään liikelaitoslain mukaisesti, niin jostain syystä kuitenkin VR:n piirissä ei ole sisäistetty sitä, että toiminnan tulee olla todella kannattavaa, vaan monenlaiset muut argumentit vaikuttavat päätöksentekoon. Sen vuoksi konepajatoiminnasta pitää poliittista keskustelua käy-

dä tämän jälkeenkin ennen muuta niistä näkökohdista käsin, joihin ed. Seppänen omassa puheenvuorossaan viittasi. Ei kai ole järkevää, että liikelaitos Valtionrautatiet lähtee "lyömään lihoiksi" keskikaupungilla olevaa tonttimaata ja kuvittelee sillä tavalla parantavansa toimintaansa. Kyllä kai VR:n toiminnan tehokkuuden tulee lähteä nimenomaan kuljetuskapasiteetista, yleensäkin raideliikenteen kehittämisestä ja monista muista tämän tapaisista asioista. Olisi kovin lyhytnäköistä luottaa tässä suhteessa kasinotalouden tällä hetkellä ruusuisilta näyttäviin näkymiin.

Mitä tulee sitten yleensäkin liikelaitoksista säättämisen ongelmiin, jälleen kerran törmäämme siihen, johon olen monta kertaa aikaisemminkin puuttunut, eli että hallitusmuodon 6 luku on aivan liian vanhanaikainen. Kun hallitusmuodon 6 luvun uudistaminen vielä odottaa valtioneuvoston puolelta esityksiä, eduskunta joutuu toteamaan monessa mielessä, että sen mahdollisuudet ohjailla valtion liikelaitosten toimintaa ja pitää huolta kansalaisten palvelutarpeista jäävät kovin vähäisiksi. Konepajaratkaisutkin ovat siirtyneet valtioneuvoston haltuun ja asiallisesti ottaen Valtionrautateiden haltuun, missä, uskon, ei ole ymmärretty liikelaitosajatusta ja lainsäädännön ideaa riittävän hyvin. Sen vuoksi konepajakeskustelu tässä täysistuntokäsittelyssä oli mielestäni tarpeellinen.

Ed. Knuuttila: Arvoisa puhemies! Sen verran tuohon aluepoliittiseen keskusteluun, joka edellä käytiin, että kun Ruotsissa jaettiin sikäläinen virasto, valtionrautatiet, kah-tia, liikennettä hoitavaan osaan ja tadanpitoa hoitavaan osaan, radanpidon keskus hajasi-joitettiin Tukholman ulkopuolelle. Kyllä kaikessa toiminnassa, mihin valtiolla on mahdollisuudet, pitäisi myös tämä näkökohta ottaa huomioon silloin, kun elämme aikakautta, jolloin on suuri työvoimapula ja ruuhkautuminen täällä etelässä ja eräillä muilla seuduilla edelleen syvä työttömyys. En tarkoita tässä konepajatoimintaa vaan muita VR:n toimintoja, nimenomaan keskushallinnon toimintoja.

Hajasijoittaminen tietysti voidaan tehdä monella tavalla, mutta aina on otettava huomioon se, minkä ed. Hämäläinen toi esille, että työntekijöille pitää turvata työ, niin kuin perustuslakikin edellyttää, ja myös

asumisen mahdollisuudet. Toisin sanoen hajasijoitustoimet pitää tehdä pehmeällä tavalla, ja siihen kyllä löytyy esimerkkejä jopa Suomesta.

Tulin puhumaan tänne kuitenkin tässä vaiheessa asiasta sen vuoksi, että valtiovarainvaliokunnan mietintö ja siinä tehdyt ehdotukset poikkeavat liikennevaliokunnan lausunnosta, jopa hallituksen ehdotuksesta, siihen suuntaan, että tässä korostuu liiketaloudellinen puoli. Näin tapahtui myös edellisen asian kohdalla. Nämähän ovat saman suuntaisia esityksiä, edellinen koskee Posti- ja telelaitosta ja tämä Valtionrautateita.

Erikoisesti tämä näkyy 7 §:n muotoilussa, jonka perustelut ja lakiteksti ovat ristiriidassa keskenään. Liikennevaliokunnan muotoilema lakiteksti sen sijaan vastaa myös valtiovarainvaliokunnan mietinnön perusteluja.

Konkreettisesti tämä voidaan todeta siitä, että jos Valtionrautateille osoitetaan kannattamaton tehtävä eduskunnan tai valtioneuvoston toimesta, valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti tämä suoritetaan vain siinä tapauksessa, että joko valtion tulo- ja menoarviossa on osoitettu tätä kannattamatonta toimintaa varten määräraha tai että tästä toiminnasta kertyy tuloja Valtionrautateille. Perustelut ja liikennevaliokunnan kannanotto lähtevät siitä, että tällainen tehtävä on suoritettava myös siinä tapauksessa — silloin kun se on tulostavoitteeseen otettu — että Valtionrautateilla on tuloja muista toiminnoista ylijäämäisesti eli varoja asetetun tavoitteen toteuttamiseen ilman, että on tuloja menoarviossa osoitettu varoja tai että toiminnasta aiheutuvat tulot yhdessä subvention kanssa siihen riittävät.

Minun mielestäni suuressa valiokunnassa olisi vielä katsottava, että nämä perustelut ja lakiteksti laitettaisiin saman suuntaisiksi. On huonoa lainsäädäntöä, jos kirjoitetaan perustelut yhdellä tavalla ja lakiteksti toisin.

Kokemus osoittaa, että valtion virastoissa, myös Valtionrautateilla, on menneinä vuosikymmeninä tehty subventiotarpeesta laskelmia, silloin kun käytiin keskustelua henkilöliikenteen supistamisesta, jotka eivät ole pitäneet paikkaansa. Jopa näin maallikkokin sivusta päin on saattanut osoittaa selviä virheitä noissa laskelmissa. Niihin on otettu kustannuksia, jotka eivät ole kuuluneet lisäksi kustannuksina esimerkiksi paikallisliikenteen

hoitamiseen, josta aikanaan laskelmia myös virastosta esitettiin julkisuuteen, eli niitä pääsi arvioimaan.

Tämän vuoksi ei pitäisi antaa yksin näiden liikelaitosten tehtäväksi arvioida näitä asioita, vaan myös eduskunnalla ja hallituksella pitää olla viimeinen sana sanottavana, mille tasolle peruspalvelut asetetaan ja myös millä tavalla ne rahoitetaan, tarvittaessa myös tulostavoitteessa hyväksytyn alijäämän kautta silloin, kun laitos on ylijäämäinen. Posti- ja telelaitoksen osaltahan nimenomaan, kun teletoiminnot ovat hyvin tuottavia, tällaista ylijäämää todennäköisesti syntyy, ja tällainen ylijäämä ainakin pienemmässä mitassa tulevina vuosina on mahdollista myös Valtionrautateiden kohdalla.

Tämän haluaisin vielä jatkokäsittelyssä otettavan huomioon ja saatavan tästä lainsäädännöstä niin selkeä, ettei sitten tule tulkintaerimielisyyksiä, kun tätä myöhemmin sovelletaan.

Lopuksi haluan yhteenvetona sanoa, että virastot ovat hyvin herkkiä alentamaan peruspalvelutasoa, yhtä hyvin niin on käynyt postin kuin myös Valtionrautateiden peruspalvelujen kohdalla. Tarkoitin tässä lähinnä henkilöliikennettä paikallisella tasolla ja Helsingin seudun ulkopuolella. Vaikka eduskunnasta jopa parlamentaarinen liikennekomitea 1970-luvun alkupuolella vaati, että kehitettäisiin kevyttä kalustoa, millä hoidettaisiin suhteellisen vähäistä henkilöpaikallisliikennettä kehitysalueilla, Valtionrautatiet on saanut jostakin päähänsä, että tällaista kalustoa ei tarvita, ja sitä ei ole kehitetty. Tänä päivänäkin ajetaan dieselvetureilla ja raskaalla junakalustolla muutamia kymmeniä ihmisiä, jotka sopisivat linja-auton kokoiseen kulkuneuvoon.

Eräät juristit Valtionrautateiden hallinnossa — joita siellä on ollut kiitettävän paljon viime vuosikymmeninä — ovat väittäneet, että on teknisesti mahdotonta tällaista kevyttä ajoneuvoa kehittää kiskoille. Olen kuitenkin Valmetin hallintoneuvoston jäsen ja ollut tilaisuudessa myös keskustelemaan mm. silloisen pääsuunnittelijan tekniikan tohtori Vainion kanssa. Hän arvioi tuolloin, 70-luvun puolivälissä, että tällainen kevyt liikenneväline olisi maksanut vain kaksi kertaa maantiellä kulkevan linja-auton hinnan, kun nyt viime vuosikymmenetkin näitä muutamia ihmisiä on kuljetettu miljoonia markkoja

maksavalla kalustolla ja tuplamiehityksellä.

Jos näin järjettömästi hoidetaan perusliikennetarvetta, joka on suhteellisen vaatimattomaa, eihän se koskaan voi olla kannattavaa. Mutta tämä osoittaa vain sen, kuinka byrokraattista virastoissa ajattelu on ja kuinka vähän tunnetaan niitä käytännön tarpeita, joiden hoitoa ihmiset odottavat näiltä julkisilta laitoksilta.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Minä käytän tilaisuutta hyväkseni esittääkseni ministeri Vennamolalle suoran kysymyksen, johon hän omatoimisesti ei näköjään halua vastata: Onko Pasilan VR:n konepajalla 1 000 miljoonan markan investointitarve, niin kuin ed. Kettunen täällä aikaisemmin esitti?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

12) Ehdotukset laiksi atomivastuulain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 39
Lakialoite n:o 31
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 27

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 27.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Minulla ei ole pysyvää puheenvuoropyyntöä, mutta näyttää siltä, että huomattava määrä tärkeitä asioita on tulossa viimeisten parin viikon aikana eduskuntakäsittelyyn. Olen jopa kuullut sellaisia huhuja, että eduskunta suunnittelisi lopettavansa työnsä tänä keväänä jo 9.6. Se merkitsee sitä, että nämä tärkeät ihmiskunnan eloon jäämiseen ja suomalaisen yhteiskunnan pystyssä pysymiseen liittyvät kysymykset ajetaan tällä tavalla pitkälle yöistuntoihin ja iltaistuntoihin. Tällä tavalla halutaan, että julkisuudessa ei kiinni-

tettäisi huomiota hallituksen puutteellisesti valmistelemiin esityksiin tai hallitukseen huonoihin lakiesityksiin. Me olemme täällä olleet tyhjäkäynnillä huhti- ja toukokuun ajan, ja tuntuu hämmästyttävältä, että sitten pitäisi kahden kuukauden työt tehdä viikossa kesäkuun ensimmäisellä viikolla. Se on mielestäni väärin. Minusta ei ole mitään syytä kiirehtiä eduskunnan kesälomalle lähtöä — varsinkin näillä verottomilla kulukorvauksilla.

Nyt käsiteltävänä olevassa atomivastuulain muuttamisessa on kysymys niistä korvaussummista, jotka aiheutuvat mahdollisesta ydinvoimalakatastrofista. Me puhumme nyt hyvin pienistä summista, kun käsittelemme hallituksen esitystä, summista jotka eivät vastaa sellaisen vahingon korvauksia, joka vahinko aina on mahdollinen ydinvoimaloita käytettäessä. On totta, että tällaisen vahingon todennäköisyys on erittäin pieni. Itse asiassa henkilökohtaisesti vastustan ydinvoiman käyttöä mieluumminkin ydinvoimaloiden normaalitoiminnan kuin niihin liittyvän vahinkoriskin perusteella, vahinkoriski on niin pieni, suorastaan epätodennäköinen. Mutta jos sellainen vahinko sattuu — ja meillä on kokemukset, että sellaiset vahingot ovat mahdollisia — silloin ei voida lähteä siitä, että riittäisivät nyt hallituksen esityksessä olevat korvausmäärät.

Esityksessä ehdotetaan laitoksenhaltijan enimmäisvastuun määräksi 570 miljoonaa markkaa sekä Suomen valtion ja Brysselin sopimusvaltioiden yhteiseksi vastuumääräksi 1 700 miljoonaa markkaa. Mutta 2 270 miljoonalla markalla ei voida korvata niitä vahinkoja, joita aineellisesti aiheutuu, puhumattakaan niistä ihmisvahingoista, jotka ovat vahinkotapauksen sattuessa korvaamattomia ja joita ihmisvahinkoja epäilemättä sattuu, jos mittaluokka vahingossa on tätä suuruusluokkaa.

Nyt on kysymys vain siitä, puhummeko me realistisesti jostakin summasta, jostakin enimmäisvastuumäärästä vai haluammeko puhua rajoittamattomasta vastuusta. Me SKDL:n eduskuntaryhmässä olemme halunneet ruveta puhumaan rajoitetusta vastuumäärästä. Eräällä tavalla se on Pariisin sopimuksen hengen mukainen ja itse sen kirjaimenkin mukainen, ja jos me puhumme rajoitetusta vastuumäärästä, silloin on tämä vastuumäärä vakuutuksen katettava, ja silloin vakuutuksen hankinnasta aiheutuu ydin-

voimalle se kustannuspaine, joka on realisti-
nen, joka pitää ottaa huomioon arvioitaessa
atomisähkön tuotannon kustannuksia.

Me SKDL:n eduskuntaryhmässä olemme
lähteneet rajallisesta vastuumäärästä, ja mit-
taluokkana puhumme Suomen rahassa 68
miljardin markan suuruisesta enimmäisvas-
tuusta, joka pitäisi ottaa huomioon ja johon
pitäisi varautua ydinvoimaloiden vahinkojen
varalta. Sen takia me tulemme atomivastuu-
lain käsittelyn yhteydessä esittämään tätä
kertaluokkaa ja mittaluokkaa olevaa enim-
mäisvastuumäärää.

Mitä yleensä atomisähkön käyttämiseen
tulee, sillä on puoltajansa, ja me varmaankin
ed. Paloheimon kanssa olemme vastustamas-
sa sitä. Meillä oli päivällä puhetta siitä,
miten voitaisiin mahdollisesti atomisähkön
tuotantoa säästää, ja ed. Paloheimo ehdotti,
että puolet Suomessa käytettävästä paperista
voitaisiin jättää tarpeettomana käyttämättä
ja sillä tavalla säästää Loviisan atomivoima-
lan yhden reaktorin tuottama sähkömäärä
vuodessa. Ed. Paloheimo, tämä suuruusluok-
ka on oikea, mutta koska ed. Paloheimokin
on valmis poliittisiin kompromisseihin, me
olemme varmasti molemmat sitä mieltä, että
tarvittava tuotantomäärä on yli yhden Lo-
viisan atomivoimalayksikön tuottaman säh-
kömäärän suuruusluokkaa, siis yli, mutta
mittasuhte on se, minkä ed. Paloheimo
täällä aikaisemmin esitti.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Rupe-
sin iltapäivällä miettiessäni ihmettelemään,
mihin ensimmäistä käsittelyä oikeastaan
eduskunnassa tarvitaan, mutta sitten joku
valisti minua, että tämä on lähetekeskustelu
suurta valiokuntaa varten, joten toivottavasti
siellä nyt luetaan nämä puheenvuorot huo-
lallisesti ja paneudutaan tähän asiaan.

Asia koskee atomivastuulakia, ja olisin
ensin kiinnittänyt huomiota ympäristöriskei-
hin liittyvän filosofian muuttumiseen viime
aikoina tai viime vuosina. Hyvin pitkään
pitkin 1960-lukua ja 1970-lukua vielä sanot-
tiin, että ympäristön likaaminen ja pilaami-
nen on jonkinlainen pakollinen elintasomme
hintaa. Se on se välttämätön paha, joka
meidän on edistyksestä maksettava. Tämän
tyyppisestä ajatuksesta ollaan pikkuhiljaa
luopumassa, ja tilanne on tulossa paljon
valistuneempi kanta: se maksakoon, joka
pilaa ympäristöä. Tämän uuden vastuuideo-

logian kannattajaksi on ilmoittautunut myös
nykyinen hallitus mm. pääministeri Holkerin
suulla tässä salissa.

Miten sitten sanottu vastuujatus toteutuu
nyt käsillä olevassa atomivastuulaissa? Miten
se maksaa, joka pilaa, atomivastuulain koh-
dalla? Ensinnäkin nykyiseen tilanteeseen ato-
mivastuulakiesitys on parannus. On sinänsä
myönteistä, että tällä lakiesityksellä ajanmu-
kaistetaan vahingonkorvausvastuuta ydin-
voimaonnettomuustapauksissa. Tällä lailla
kuitenkin voidaan korvata ydinvoimaonnet-
tomuuksia vain noin 1,7 miljardiin mark-
kaan saakka, ja tämän jälkeen vastuuraajan
ylittävät vahingot jäävät tavallaan meidän
kaikkien suomalaisten kannettaviksi. Kun
esimerkiksi Tshernobylin ydinvoimaonnetto-
muuden hinnaksi on laskettu noin 60 miljard-
ia markkaa, nytkin esillä oleva atomivas-
tuulaki kattaa vain murto-osan mahdollisista
suuronnettomuuden riskeistä.

Perustuslakivaliokunnan vähemmistö on
mielestäni ansiokkaasti lausunnossaan il-
maissut huolensa siitä, että nyt käsillä oleva
atomivastuulaki sopii hyvin huonosti perus-
tuslain takaamaan hengen ja omaisuuden
turvaan. Nyt ollaan säätämässä lakia, joka ei
suoja Suomen kansalaisia tässä maassa toi-
mivia ydinvoimalaitoksen haltijoita ja heidän
aiheuttamiaan riskejä vastaan. Täytyy siis
todeta, että nimenomaan tämän lakiesityk-
sen, atomivastuun kohdalla, hallitus ei lipu-
takaan "se maksaa, joka likaa" -ideologian
puolesta vaan jakaa ydinvoimaonnettomuuden
riskit meille kaikille suomalaisille kan-
nettaviksi. Tämä muistuttaa sitä vanhaa ympä-
ristöfilosofiaa, jonka mukaan elintason
nousulla oli sellainen välttämätön hinta, jon-
ka me kaikki yhdessä maksamme suurempi-
na riskeinä ja pilattuna ympäristönä.

Rajoittamalla ydinvoimalaitoksen haltijan
riskiä hallitus haluaa edelleen voimakkaasti
pienentää ydinvoiman vakuutuskustannuksia
ja siten subventoida sähkön halpaa hintaa
Suomessa, mikä tietysti energiapolitiikan
kannalta täällä ja nimenomaan ympäristön
kannalta on varsin tuhoisaa. Toisin on me-
netelty esimerkiksi Saksan liittotasavallassa,
jossa vuonna 1986 siirryttiin rajoittamatto-
man vastuun periaatteeseen ydinvoimaonnet-
tomuuksissa. Kauppa- ja teollisuusministeri
Ilkka Suomisen mukaan Saksan liittotasaval-
ta joutuisi tässä muuttamaan lainsäädän-
tään Pariisin sopimusta vastaavaksi, mutta

millekään sellaisille tiedoille ei ole löytynyt Länsi-Saksasta vahvistusta. Ilmeisesti ministeri Suominen näin väittäessään on yksinkertaisesti väärässä. Pikemmin on nähtävissä, että Saksan liittotasavalta on tässä kysymyksessä edelläkävijämaa, ja sen vanaveteen esimerkiksi Suomen tulisi nyt liittyä.

Arvoisa puhemies! Mikäli atomivastuulaki hyväksytään nyt esitetyssä muodossa, tulee jokainen suomalainen omaisuudellaan vastuuseen mahdollisesta suurimmaisesta ydinvoimalaonnettomuudesta, kannattipa hän ydinvoimaa tai vastusti sitä. Tämä ei vastaa lainkaan "aiheuttaja maksaa" -periaatetta, ja sen vuoksi vihreät tulevat tämän lain toisessa käsittelyssä tekemään esityksen laitoksen haltijan rajattomasta vastuusta ydinvoimalaonnettomuuksissa.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Haavisto unohtaa, että Suomessa ei ole Tshernobylin tyyppistä ydinvoimalaa, joka on sellainen, että se voi syttyä tulisoituna palamaan ja siitä leviää ydinraahtia suhteellisen laajalle alueelle, jolloin vahingotkin voivat tulla suuriksi. Lisäksi se on epästabiili normaalisti, joten todennäköisyys, että sellaisia onnettomuuksia sattuu, on kohtalainen. Sen sijaan länsimaissa käytetyissä ja Neuvostoliiton muissa ydinreaktorityypeissä ei sen tyyppistä onnettomuutta voi tapahtua, jossa ydinsaaite leviäisi kovin laajalle.

Kaiken kaikkiaan rajoittamaton vastuu jostakin teoreettisesta vahingosta on jokseenkin mahdoton käsite. Toiseksi se on hyvin epäoikeudenmukainen, koska jokainen suomalainen tällä hetkellä vastaa kuitenkin siitä, että käytetään polttovoimaloita, hiili-, maa-kaasu- ja turvevoimaloita, jotka aiheuttavat kasvihuoneilmiön, ja tällä hetkellä ei ole mitään tietoa siitä, kuinka suuret vahingot siitä tulevat. Sehän voi pahimmassa tapauksessa viedä siihen, että maapallo alkaa muistuttaa Venusta, jossa kasvihuonekaasut pitävät huolta siitä, että pintalämpötila on 450 astetta. Kasvihuoneilmiössä on mahdollisuuksia moniin positiivisiin takaisinkyntöihin, jotka sitten, kun ne pääsevät vauhtiin, todella tekevät aivan mahdottoman systeemin. Siihen ei kuitenkaan tällä hetkellä vielä edes esitetä rajoituksia puhumattakaan siitä, että ruvettaisiin vaatimaan vakuutusmaksuja, ja vahingot voivat todella olla äärettömät.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiurille: Mikäli vahingot olisivat niin teoreettisia kuin väitetään, silloinhan sillä ei ole mitään merkitystä, onko kysymys rajoittamattomasta vastuusta, 70 miljardin vastuusta vai 1,7 miljardin vastuusta tai mistä summasta hyvänsä, jos kerran vaurioitumistodennäköisyys on todellakin täysin olematon. Juuri se, että asiasta käydään näin perusteellista keskustelua ja väitellään, osoittaa, että hallituksenkin piirissä tiedetään, että vaurioitumistodennäköisyys on aivan realistinen.

Ed. Seppästä haluan kiittää reilusta suhtautumisesta. On hyvin miehekästä, että tunnustaa pikku virheensä — niitähän sattuu kaikille — siis sen virheen, että ed. Seppänen väitti aikaisemmin, että minun laskelmani olivat täysin väärä.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiurille: Todellakin, jos kysymyksessä länsimaissa olisi vain teoreettinen vahinko, vakuutusmaksut tulevat sitten hyvin halvoiksi myös rajoittamattoman vastuun periaatteella. Tämän varmaan vakuutusyhtiöt osaavat meitäkin realistisemmin arvioida.

Olisin todennut lisäksi, että ed. Tiuri puhuu usein ydinvoiman puolesta ikään kuin se olisi selkeä vaihtoehto muille energialähteille, mutta jos olen oikein ymmärtänyt esimerkiksi suomalaista energiapolitiikkaa, viidettä ydinvoimalaa tänne kaivataan kaikkein edellisten voimaloiden lisäksi. En ole kuullut, mitä muita esimerkiksi kivihiihivoimaloita täällä nimenomaan oltaisiin sulkemassa, vaan Suomen teollisuuden energiatarve-ennusteet ja kauppa- ja teollisuusministeriön energiatarve-ennusteet näyttävät vain jatkuvaa kasvua. Ydinvoima ei sinänsä poista täältä muita energialähteitä vaan tuo lisää energian käyttöä.

Ed. Tiuri totesi myös, ettei kasvihuoneilmiöön vaadita mitään vastatoimenpiteitä. Esimerkiksi Yhdysvalloissa on lähdetty vaatimaan metsien istutuksia ja tämän tyyppisiä toimia kasvihuoneilmiön vastapainoksi esimerkiksi joitakin voimalaitoshankkeita käsiteltäessä. Ihmettelen, että ed. Tiuri kaikesta kasvihuoneilmiöhuolestaan huolimatta äänesti tänään esimerkiksi Tahkoluodon kivihiihivoimalan veronalennusten puolesta reippaasti täällä eduskunnassa. Pitäisi noudattaa

toisenlaista politiikkaa, jos on todella huolissaan tästä ongelmasta.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yhdyn ed. Paloheimon perusteluihin siinä, että eihän ed. Tiurilla ole mitään huolta vastuun suurenemisesta, jos kerran onnettomuuksien todennäköisyys on niin pieni. Mutta sitten tulee kysymys siitä, onko rajoitettu vai rajoittamaton vastuu. Siinä mielessä ymmärrän ed. Tiurin vastustavan rajoittamatonta vastuuta. Rajoitettuun vastuuseen sillä suuruusluokalla, jota meidän ryhmämme esittää, hän ei ota kantaa. Tässä on nyt se ongelma ja periaatteellinen erimielisyys rajoittamattoman tai rajallisen vastuun kanssa, että rajallinen vastuu joudutaan mitä ilmeisemmin kattamaan vakuutuksin. Nämä vakuutukset maksavat, ja siitä aiheutuu tietty kustannuserä atomisähkön hintaa lisäävästi.

Jos menemme rajoittamattoman vastuun periaatteeseen, on vaara, että vastaavaa kustannuserää ei ole osoitettavissa atomisähkön hintaan. Jos Suomen valtio tai Imatran Voima tai Teollisuuden Voima vastaa tällaisesta vahingosta koko omaisuudellaan, vastuu on silloin lähinnä teoreettinen eikä johda sellaisiin käytännön sovellutuksiin kuin rajallinen, esimerkiksi 68 miljardin markan, enimmäisvastuu, jota me ehdotamme. Me olemme varmaankin samoilla linjoilla tässä asiassa, mutta teknisesti haluaisin nähdä myös sen, millä tavalla vihreät tuovat lakiesityksen rajoittamattomasta vastuusta käsitteilyyn.

Ed. Paloheimolle haluaisin huomauttaa, että hänen laskelmansa ovat lähellä oikeita sillä perusteella, jos paperiteollisuus käyttää vuodessa 3 miljoonaa ekvivalenttitonnia energiaa tai sähköä. Mutta jos tämä luku, mikä meillä täällä on hihasta temmattuna, ei pidä paikkaansa, joudumme palaamaan tähän kysymykseen uudelleen.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toteaisin ed. Paloheimolle, että suurydinvoimaonnettomuus on teoreettinen riski. Sen sijaan kasvihuoneilmiö on jo todellinen riski, ja enää vain sen suuruudesta keskustellaan. Minusta on kovin epätasapainoista, jos vaadimme ydinvoimalle riskivakuutuksia, mutta hyväksymme tällaisen toisen, joka on ihan selvä riski jo eikä mikään teoreettinen.

Huomauttaisin, että Suomessa on pakko siirtyä maakaasu- ja hiilivoimaloista vähitellen joka tapauksessa sellaisiin, jotka eivät tuota hiilidioksidia. Ja tällä hetkellä ei ole muuta näkyvissä kuin ydinvoima. Se on sittenkin ylivoimaisesti pienempi riski kuin jatkaa nykyistä hiilivoimaloiden lisärakentamista. Esimerkiksi teollisuus 1980-luvulla on jo säästänyt energiaa niin, että vuodesta 1980 vuoteen 1987, josta tilastoja viimeksi näin, teollisuuden energiankulutus oli pudonnut 10 prosenttia. Sen sijaan sähkönkulutus teollisuudessa oli noussut muistaakseni noin 30 prosenttia. Öljyn kulutus oli vastaavasti vielä enemmän vähentynyt.

Niin että kyllä täällä on jo säästetty. Ei kannata ainakaan teollisuutta moittia siitä, sen sijaan yksityisiä ihmisiä ja julkista valtaa ilmeisesti. Kaduilla käytetään yhä enemmän valaistusta, ja ihmiset kodeissaan käyttävät enemmän sähköä. Siinä kai olisi säästämistä, jos sitä halutaan aikaansaada.

Ed. Kalliomäki: Herra puhemies! Ed. Haavisto puheenvuoronsa aluksi kyseli ihmettelevään sävyyn, mihin ensimmäistä käsittelevä oikeastaan tarvitaan. Sanoisin tuohon, ettei eduskunnassa pidä ihmetellä. Täällä on moninaisia tapoja. (Ed. Seppänen: Mihin eduskuntaa tarvitaan?) — Puhumista varten se lienee. — Joka tapauksessa ed. Haavisto toivoi, että suuri valiokunta paneutuisi asioihin. Kun ed. Haavisto ei itse ole suuren valiokunnan jäsen, niin minä suuren valiokunnan jäsenenä voin vakuuttaa, että valiokunta tietenkin käsittelee asiat syvällisesti niihin perehtyen, etten sanoisi suorastaan aktiivisella otteella aina silloin, kun se on saavuttanut päätösvaltaisuuden. (Ed. Rinne: Suorastaan kiihkolla! — Ed. Seppänen: Puhemies, edustajan pitäisi puhua asiaa!) — Herra puhemies! Ed. Seppäsen kannustamana siirryn varsinaiseen asiaan.

Hallituksen esitys atomivastuulain muuttamisesta on osoitus siitä, että Holkerin hallitus on päättänyt pysyä ohjelmansa mukaisessa lestissä. Esityksessä edetään sen verran lyhyin askelin, että ei ole pelkoa lipsahtaa ulos ydinvoimapolitiittisen status quon piiristä, joka hallitusohjelman lyhyellä ydinvoimaan liittyvällä kannanotolla on sinetöity tämän eduskuntakauden ajaksi. Vaikka voidaan perustellusti sanoa, että ydinvastuukysymys ja viidennen ydinvoimalan rakentami-

nen ovat kaksi eri asiaa, on niillä uskoni mukaan ollut tässäkin tapauksessa ihan riittävästi henkistä yhteyttä vaikuttamaan toinen toisiinsa.

Hallituksen esitys ja siihen liittyvä Brysselin lisäyleissopimuksen muutosmääräysten hyväksyminen perustuvat yhtäältä kansainvälisen sopimuskäytännön kehitykseen ja toisaalta vastuusummien ilmiselvän jälkeenneisyyden korjaamiseen. Näillä perusteilla esitys on myös selkeä askel oikeaan suuntaan ja siten kannatusta ansaitseva. Hallituksen esityksessä ei erityisen laajasti käsitellä rajoittamattoman vastuun periaatetta tai siihen liittyen ns. neljännen vaiheen vastuukysymystä. Esitys toistaa vain Pariisin yleissopimuksen syntyhistoriaan takautuvat näkemykset vastuun rajoittamisen tarpeellisuudesta. Tämän jälkeen katsotaan rajoittamattoman vastuun säätämisen olevan ristiriidassa kyseisen yleissopimuksen kanssa.

Sanoisin, että ajat ovat kuitenkin muuttuneet, ja hallituksen olisi suonut perustelevan rajoittamattomuuden vastaista kantaansa vähän laajemminkin. Rajoittamattoman vastuun ollessa voimassa on selvää, että sen käytäntöön soveltaminen olisi edessä vain laajan Tshernobyl-tyyppisen ydinkatastrofin sattuessa. Vielä Harrisburgin onnettomuutta vastaavat tuhot voitaneen sijoittaa rajatun vastuun ulottuville. Tästä saatamme varmaan olla yhtä mieltä.

Yhtä mieltä voimme olla myös siitä, että täysin kattavan vakuutuksen saaminen rajoittamattomalle vastuulle on todellisuuden ulkopuolella, kuten ed. Seppänenkin vastauspuheenvuorossaan antoi ymmärtää. Todella kattavan vakuuden voi antaa vain valtio, Suomen kokaisen maan kyseessä ollen ei ehkä sekään, tai valtioiden sopimusliitto tai hyvin suuri joukko laitoksenhaltijoita yhdessä. Eri asia on, että lainsäätäjän toimesta voidaan yksittäiselle laitoksenhaltijalle tietenkin asettaa rajoittamaton vastuuvélvoite. Suurkatastrofin sattuessa saisivat vahingon kohteeksi joutuneet kuitenkin useimmiten nauttia vakuutusten ulkopuolelle jäävien korvausten osalta lähinnä konkurssipesän kyseenalaisista hedelmistä.

Suomalaista olotilaa ajatellen voisi kuvitella, että rajoittamattoman vastuun periaatetta voitaisiin järkevimmin lähestyä niin, että atomivastuujärjestelyjen kahtiajaosta Euroopassa päästäisiin eroon ja yhdistettäisiin Pa-

riisiin ja Wienin sopimusryhmät saman katon alle. Tällainen suuri ydinvastuukonsensus järjestötasolla saattaisi antaa riittävästi eväitä sekä kansallisten mielipiteiden että taloudellisten resurssien osalta saavuttaa laaja hyväksyminen rajoittamattoman vastuun periaatteelle. Näin menetellen saavutettaisiin myös tilanne, joka veisi pohjaa väitteiltä, että rajoittamattoman vastuun periaate asettaa ydinvoiman kohtuuttoman huonoon hintakilpailuasemaan energiamarkkinoilla ja kohdistuu tasapainottomasti eri valtioihin ja laitoksen haltijoihin.

Laitoksen haltijaan kohdistuvan rajoittamattoman vastuun käyttökelpoisuutta puolustetaan hanakasti turvallisuuden lisääntymisellä. Nähdään, että pysyvä konkurssin uhka niskassa pistää ydinvoimalaväkeen vipinää, joka takaa, että kaikki, mikä turvallisuuden hyväksi on tehtävissä, varmasti myös tehdään. Niin paljon kuin tuollaisen damokleenmiekan tarpeellisuutta korostetaan, en osaa sen erinomaisuuteen luottaa. Olen varma, että riittävän korkealle nouseva vakuutuksilla katettu vastuusumma on säännöllisine vakuutusmaksuineen parempikin turvallisuuden vauhdittaja kuin tunteisiin vetoava pelote onnettomuuden tuomasta kurjasta tulevaisuudesta.

Ydinvoimateollisuudessa, jos jossakin, on järkeen vetoaminen tärkeintä. Jos pelotetta tarvitaan, riittää satojen miljoonien markkojen korvausvelvoite täydennettynä tiedoilla niistä kauhukuvista, jotka yhteiskunnalla ja ympäristöllä on katastrofitilanteessa edessään. Rajoittamattoman ydinvastuun tavoitelemisella on omat hyväksyttävät, lähinnä inhimilliset perusteensa, mutta turvallisuuspelote ei niihin mielestäni erityisellä painoarvolla kuulu.

Herra puhemies! Jo lähetekeskustelussa muistutettiin useammalla suulla, että hallituksen esitys ei sisällä ehdotuksia ns. neljännen vaiheen vastuun ottamisesta. Kuten tunnettua se merkitsi, että valtio vastaisi yleissopimuksen ylimenevien korvausten suorittamisesta. Kyse olisi siis valtion budjettiin kohdistuvasta rajoittamattoman vastuun periaatteesta.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä hylyttäväksi esitetty lakialoite n:o 31 vaatii ydinlaitoksen haltijan vastuun nostamista lähes 70 miljardiksi markaksi. Summa olisi Tshernobyl-luokkaa ja osoittaa kaikessa ra-

jallisuudessaan suunnilleen sen markkahaarukan, johon valtioon suunnattu rajoittamaton vastuu asetuisi. On selvää, että se olisi kovin iso pala Suomen valtion maksettavaksi vuosienkaan maksujaotuksella.

Vaikka neljännen vaiheen vastuuta ei olekaan hallituksen esitykseen sisällytetty, on ymmärtääkseni selvää, että tosipaikan tullen tuota vastuuta otettaisiin. Eduskunta on se yhteisö, joka ydinkatastrofin sattuessa, tapahtui se sitten Suomessa tai ulkomailla, jos laajat tuhot kohdistuvat omaan maahamme, on oleva temppelin harjalla. En voi kuvitella, että eduskunta tai hallitus sellaisessa tilanteessa voisi vain seisoa tumput suorana. Kansanedustajien ja luonnollisesti myös hallituksen ainoa mahdollisuus olisi sellaisessa pahassa tulevaisuudessa toteuttaa käytännössä neljännen vaiheen vastuuta riippumatta siitä, onko tilanteeseen kohdistuvaa tiukkaa lainsäädäntöä olemassa vai ei.

Suomalaisen yhteiskunnan, jota kansanvaltainen päätöksenteko sentään kohtuudella ohjaa, edun mukaista voi hyvinkin olla, että ns. neljännen vaiheen vastuu voidaan mahdollisen katastrofin sattuessa määritellä sen hetkisestä todellisuudesta katsoen. Jos saman yrittäisi ovelasti sanoa, se menisi ehkä niin, että kansanvaltaisesti valittu eduskunta joutuu katastrofia suoraan silmiin katsoessaan määrittelemään, mitkä ovat rajoittamattoman vastuun rajat.

Itse asiassa edellä kuvailemani lakiin kirjoittamaton valtion vastuu ei voi olla mikään ydinonnettomuuksiin sidottu erillisvelvoite. Sen tulee tietenkin koskea muistakin syistä syntyneitä jättäönnettomuuksia. Jos haluamme moraalia viljellä, on hyväksyttävä vastuumme ulottaminen oman maamme rajojen ulkopuolellekin. Ydinkatastrofin kyseessä olleen moraalinen velvollisuutemme, jos onnettomuus olisi suomalaista alkuperää, olisi olla valmis korvaamaan aiheuttamamme vahingot myös rajojemme ulkopuolella.

Rajoittamattomaan vastuuseen velvoittava kansallinen lainsäädäntö olisi omantuntomme nimessä siis säädettävä ohjaamaan täysimääräiset korvaukset meidän maksamanamme kaikkialle, missä vahinkoja syntyisi. Puhdasotsaisesti ajatellen todellisen rajoittamattoman vastuun hyväksyminen merkitsisi niin suuren taloudellisen riskin ottamista, että ilman vastuun ottavaa laajaa kansainvälistä sopimuskartellia ydinvoiman tuottamisesta

olisi luovuttava. Näin siitäkin huolimatta, että katastrofaalisen onnettomuuden riski on hyvin vähäinen.

Herra puhemies! Niin kauan kuin Suomessa ydinenergiaa jauhetaan ja pienikin turvallisuusriski on olemassa, on siten tärkeää pyrkiä laajaan kansainväliseen sopimusyhteistyöhön. Tämä on sitä tärkeämpää, koska kaikki viittaa siihen, että fissioperusteisesta ydinenergiasta ei kovin äkkiä tässä maassa ja maailmassa päästä eroon. Kaupallisesti hyödynnettävä kylmäfuusio on kaukana. On tyytyminen olemassa olevaan ydinenergiaan tai sen vaihtoehtoihin, joilla on myös omat kirouksensa kiinni kyljessään.

Ed. Alho: Herra puhemies! Ydinenergialaki antoi odottaa itseänsä hyvin kauan. Itse asiassa kaikki toiminnassa olevat ydinvoimalaitokset tuli perustettua ilman minkäänlaista lainsäädäntöä. Ydinvastuulaki on myös antanut odottaa itseänsä. Tässä välissä Samantha Fox ehti jo vakuuttaa rintansa. Nyt vihdoin ja viimein ydinvastuulaki säädetään edes jonkin sorttiseksi. Toteavathan tämänkin lain perusteluissa sekä Imatran Voima, Teollisuuden Voima että Perusvoima, että ydinvastuulain nykyinen markkamäärä on oikeastaan aika mitätön, kun otetaan huomioon rahankin arvon aleneminen.

Toisin sanoen ydinvastuulaki kulkee nyt oikeaan suuntaan, kun sen korvausrajoja nostetaan. Mutta edelleenkin ydinvastuulaki jättää ydinvoiman suhteettoman edulliseksi pitämällä korvausmäärät alhaisina. Hallitus perustelee esityksiänsä sitomalla oman ehdotuksensa pohjoismaiseen tasoon, mikä on hiukan kummallista sen vuoksi, että Ruotsi on tehnyt päätöksen luopua ydinvoimasta ja näin ollen oikeastaan ei ole olemassa mitään pohjoismaista tasoa.

Ydinenergialain käsittelyn yhteydessä oli hyvin merkittävä asia se, että päätöksen ydinvoimalaitoksesta hallituksen esityksen pohjalta tekee eduskunta ja että tuota päätöstä harkittaessa otetaan huomioon erityisesti kansantaloudelliset ja yhteiskunnalliset tekijät.

Kansantaloudelliset tekijät ovat tietysti hyvin monenlaisia asioita. Ne ovat sellaisia, jotka liittyvät ydinvoimaloiden rakennuskustannuksiin ja rakentamisaikoihin. Ydinvoimalaahan ei polkaista kovin nopeassa aika-aulussa pystyyn. Kysymys on käytettävyy-

destä, vuotuisesta käyttöajasta siis, vara- ja säätövoimasta, ydinpolttoaineen hinnasta, ydinvoimalan purkamisesta, kustannusnou-
suista, jotka ovat jo tapahtuneet, ja niistä, jotka tulevat, käytetyistä koroista, mutta tietysti myös kansantaloudellisuus tulee siitä, minkälaisiksi arvioidaan ydinvoiman riskit ja miten ydinvastuulain määräämät korvaus-
vaatimukset asetetaan. Vielä yksi asia vaikut-
taa tietysti tähän kansantaloudelliseen ar-
vioon, ja kysymys on ydinjätteistä ja niiden säilyttämisestä ja siihen liittyvistä vakuuksista.

Kaikkia näitä tekijöitä ei kuitenkaan ole lainsäädännöllä millään lailla säädelty, vaika kysymys on hyvin huomattavasta suomalaisesta energiantuotantomuodosta eikä myöskään teoreettisista riskeistä, vaan selvästi käytännöllisistä riskeistä.

Näin ollen tietysti voi olla tyytyväinen siitä, että hallituksen piiristä nyt on valmistunut todella tämä ydinvastuulaki, joka merkitsee nyt ydinvoiman hinnan hilautumista edes jossakin määrin lähemmäksi muita energiamuotoja, mutta niin kuin sanoin, valitettavaa on se, että taso on edelleen kohtuullisen alhainen.

Itse asiassa ed. Kalliomäki puhuessaan neljännen vaiheen rajoittamattoman korvauksen periaatteesta aika hyvin kuvasi sitä ongelmaa, jota myös hallituksen olisi tullut pohtia laajemmin tehdessään nyt esityksensä. Vetoaminen Pariisiin ja Brysselin muutospöytäkirjoihin ja Oecd:n piirissä käytyihin keskusteluihin antaa jo kyllä tähän aika paljon selkänajaakin. Nimittäin onhan Saksan tekemä päätös rajoittamattomasta korvauksesta nimenomaisesti käynnistänyt Oecd:n piirissä hyvinkin laajaa keskustelua siitä, miten näihin vastuuvakuutuskorvauksiin tulisi suhtautua.

Tällä hetkellä tilanne on todella ollut sellainen, että varsinaisen ydinvoimalaonnettomuuden sattua korvaaja on tavallinen kansalainen, koska korvausrajat ovat todella näin alhaiset. Ydinteollisuuden raamatuksi mainitussa Rasmusenin raportissa, johon myös hallituksen perusteluissa ydinvastuulaissa viitataan, omaisuusvahingot suuressa onnettomuudessa arvioidaan noin 28 miljardiksi markaksi, ja tässä suhteessa tietysti näillä korvausrajoilla ei lähennellä edes murto-osaa mahdollisista vahingoista.

Sen vuoksi voi ajatellakin, että Imatran

Voima, Teollisuuden Voima ja Perusvoima ovat olleet niin tyytyväisiä tähän korvauksen tasoon, koska se ei todellakaan vaikuta heidän toimintaansa kovinkaan paljon. Tietysti voi kysyä, jääkö edelleenkin ydinvoiman riskien tasaaminen valtiovallan ja tavallisten kansalaisten kukkaron varaan. Näinhän asianlaita on tämänkin ehdotuksen hyväksymisen jälkeen.

Olennaista kuitenkin on se, kuten perustuslakivaliokunnassakin asiasta puhuttaessa todettiin, että tämä ei ole mikään säätämistarjousjärjestyskysymys. Korvausrajoja voidaan nostaa omaisuuden suojaan puuttumatta, ja senpä vuoksi tietysti perustuslakivaliokunnan näkemyksissä ei ole otettu huomioon niitä ulottuvuuksia, jotka tulevat itse suhtautumisesta ydinvoiman käyttöön.

Minusta onkin tarpeellista eriyttää ydinvastuulain ja ydinenergiainlain käsittelyn yhteydessä itse suhtautuminen ydinvoimaan. Minusta ei tarvitse käyttää puheenvuoroja siitä, että on oikeaa ja mikä on väärää. Olennaista on kai se, miten yhteiskunta säätelee tekemiänsä valintoja. Tässä suhteessa voi olla vielä tyytymätön niihin yhteiskunnan säätelyn mahdollisuuksiin, joilla ydinvoiman käyttöä, sen kansantaloudellista merkitystä ja muuta arvioidaan, ja tässä suhteessa hallitukselta voi odottaa vastaisuudessa vielä paljon toimenpiteitä.

Olen ollut eräässä sellaisessa tilaisuudessa, jossa Ruotsin energiaministeri Birgitta Dahl kertoi Ruotsin päätöksestä luopua ydinvoimasta, sulkea nyt lähitulevaisuudessa kaksi voimalaitosta, ja niistä toimista, joihin Ruotsin hallitus on ryhtynyt toteuttaakseen tuon päätöksen. Hän mainitsi, että kolme keskeistä kysymystä tulee hyvin lyhyellä aikavälillä ratkaisuun. Sähkön hintakehitykseen on otettava kantaa, ja tässä hän näki, että ydinvoimasta luopumisenkin lisäksi on joka tapauksessa oltava edessä merkittäviä hinnankorotuksia. Toiseksi hän arvioi, että hyvin perusteellinen keskustelu tulee käydä sähköintensiivisen teollisuuden rakenteesta ja sen muuttamisesta, ja myös kolmanneksi hänen mielestään Ruotsissa tulee keskustella ja tehdä toimenpide-ehdotukset siitä, miten asuntojen sähkölämmitystä voidaan vähentää.

Merkittävää tuossa tilaisuudessa oli se, että suomalaiset asiantuntijat ja ennen kaikkea tietysti myös suomalaiset ydinvoimalaih-

miset olivat sitä mieltä, että eihän se Ruotsi aio tätä päätöstä kuitenkaan toteuttaa, odotetaan vain aikaa, jolloin taas kansalaisten mielialat muuttuvat ja gallup tulokset muuttuvat. Tämä väite on nyt Ruotsin energiaministerin taholta moneen kertaan toistettu, että Ruotsi tekee ratkaisunsa tosissaan. Mutta ehkäpä nämä puheenvuorot ovat osoittaneet, miten Suomessa suhtaudutaan kysymykseen ydinvoimasta ja ylipäätänsä ydinvoimaan liittyvään lainsäädäntöön. Sen uskotaan olevan suhdannepoliittinen kysymys. Odotetaan vain parempia gallupeja, jolloin voidaan pyörittää päätöksiä suuntaan tai toiseen.

Kuitenkin energiapolitiikka on yhteiskunnassa se alue, jonka tulee perustua johdonmukaiseen ja pitkäjänteiseen linjaukseen. Tuntuu vähän kummalliselta seurata tätä keskustelua, kun pelkästään gallupien tai joidenkin muiden perusteella eräät puolueet muuttavat kantojansa suuntaan ja toiseen niin, että ei ehdi pysyä perässä. Minusta se ei anna kovin vakuuttavaa kuvaa siitä, onko tämän yhteiskunnan poliittisella eliitillä hallussa energiapolitiikan hallinta ja näkemys siitä, mitä pitäisi tehdä.

Uskon, että tämä näkemyskyttömyys on myös heijastunut ydinvastuulain säätämiseen, jossa keinoitekoisesti korvausrajat ovat todella vielä kovin alhaiset siitä huolimatta, että meillä ei otettaisi tavoitteeksi neljännen vaiheen rajoittamatonta korvausta. Itse asiassa hallituksen esityksen perusteluistakin voi nähdä, että sijoitumme sopivasti keskivaiheille muistaen tosin sen, että Ruotsi todella luopuu ydinvoimasta.

Ed. Pokka: Arvoisa herra puhemies! Ed. Alhon äskeistä puheenvuoroa kuunnellessa voi sanoa, että olen hyvin pitkälle samaa mieltä hänen kanssaan niistä peruslähtökohdista, joita hän esitti ensinnäkin suomalaisten suhtautumisesta ydinvoimaan, tai ehkä ei niinkään suomalaisten suhtautumisesta, vaan korkeimpien poliittisten piirien ja, näin ymmärsin, myös talouselämän johdon. Tätä käsitellään ikään kuin se olisi suhdannepoliittinen kysymys, ja asiaa aina gallupien mukaan muutetaan kannanottojen osalta. Myös yhdyin hänen kritiikkiinsä siitä, että tämä hallituksen esitys ei ole tyydyttävä. Ainoastaan tässä keskustelun kohteeksi jää, minkä takia ed. Alho ja hänen puoluetove-

rinna eivät sitten olleet valmiita perustuslakivaliokunnassa pidemmälle meneviin esityksiin kuin ne, jotka hallitus on nyt pöydälle tuonut ja jotka nyt ovat täällä tulossa hyväksytyiksi.

Me keskustalaisethan ajoimme perustuslakivaliokunnassa sitä linjaa, että ainakin henkilövahinkojen osalta olisi lähdetty siitä Suomen laissa yleisesti olevasta periaatteesta, että olisi täysi korvaus. Vaikka tällaiset kattorajat vahingonkorvausvastuun osalta edelleen pidettäisiin, niin käsittäksemme ei olisi ollut estettä, että valiokunta olisi edellyttänyt pidemmälle menevää korvauslinjaa edes henkilövahinkojen osalta. On sinänsä aika absurdi kysymys ja jossain määrin vaikea puhua yleensä siitä, miten ydinvoimalaonnettomuuden aiheuttamat vahingot sitten korvataan, sillä jos todella suuri ydinvoimalaonnettomuus sattuisi, sen jälkeen varmasti maksajatkin olisivat hukassa, joten vähän epäröiden tästä hallituksen esityksestä ja siihen liittyvistä korvaussäännöksistä joutuu puhumaan, koska sellaista todella suurta onnettomuutta, joka koituisi meille, ei kuukaan toivo.

Mutta niidenkään kansainvälisten sopimusten puitteissa, joihin Suomi on liittynyt ydinvoimalaonnettomuuksien torjumiseksi ja näiden korvausten hoitamiseksi, ei olisi ollut estettä Suomen laissa ottaa jo nyt tiukempi linja. Sikäli täytyy ihmetellä, että meillähän vasta oli ydinenergialaki eduskunnan käsittelyssä, ja oikeastaan vasta siinä vaiheessa, kun laki oli aivan viimeistä myöten valmis täällä eduskunnan suuressa salissa, ilmeisesti lähinnä Tshernobylin ansiosta, älyttiin puuttua korvauskysymyksiin. Tätä kautta sitten tämä uusi tarkistusesitys on edennyt valmistelussa ja on nyt eduskunnan käsiteltävänä. Suren sitä, että eduskunnassa ei tämän enempää rohkeutta ollut puuttua lain sisältöön ja tehdä siihen korjauksia. Tällä tarkoitan tiukennuksia korvausvastuun osalta.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Tässä puhui nyt perustuslakivaliokunta-kepu, mutta meillä valtiovarainvaliokunta-kepu oli ihan eri mieltä kuin perustuslakivaliokunta-kepu. Meillä näköjään on näitä Suomen keskustan mielipiteitäkin joka lähtöön. Valtiovarainvaliokunta-kepu oli sitä mieltä, että tämä hallituksen esitys on hyvä, ja siellä äänestettiin hallituksen esityksen puolesta.

Valtiovarainvaliokunta-kepu oli sitä mieltä, että pitää rajoittaa ydinvastuun enimmäismäärä siihen mitättömään summaan, jota hallitus esittää. Minä en sitten oikein tiedä, kumpaan tässä pitää luottaa, perustuslakivaliokunta-kepuun vai valtiovarainvaliokunta-kepuun, että me tiedämme, mitä mieltä Suomen keskustan kansanedustajat ovat tässä kysymyksessä.

Ed. Pokka: Herra puhemies! Ed. Seppänen vallan hyvin tietää sen, että elämän suurissa kysymyksissä niin kuin suhtautumisessa ydinvoimaan rajat eivät suinkaan kulje puolueitten välillä, vaan puolueitten sisällä. Ymmärtääkseni ydinvoima-asia on juuri sellainen, jossa myös SKDL:n sisällä löytyy kovin monenlaisia mielipiteitä.

Ed. Alho: Herra puhemies! Voi kyllä aiheellisesti kysyä, minkä vuoksi juuri valtiovarainvaliokunnan tulee säätää tämän tyyppisistä asioista, ja kun se on pyytänyt perustuslakivaliokunnan lausuntoa asiasta, se ei ole pyytänyt itse korvaustasosta, vaan siitä, voidaanko laki säätää yksinkertaisessa sääntämisjärjestyksessä. Näinhän tietysti asianlaita on, ja siihen perustuslakivaliokunta on antanut lyhyen vastauksensa. Mutta todellakin valtiovarainvaliokunta ja siellä asianomainen jaosto voi vain ihmetellä, onko se oikea paikka käsitellä tämän tyyppisiä kysymyksiä. Olisiko pitänyt pyytää lausuntoa myös vähintään sellaisilta valiokunnilta, jotka ovat laajemmin tekemisissä ympäristöpoliittisten kysymysten kanssa, koska vahingoilla on merkitystä myös ympäristölle ja ihmisten terveydelle. Mutta näitä lausuntoja ei kuitenkaan ole pyydetty.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Ed. Pokka antoi ymmärtää, että hän edustaa Suomen keskustaa näissä kannanotoissaan. Kyllä minusta olisi kohtuullista, että Suomen keskustassa myös ne, jotka ovat hallituksen esityksen ja tämän 2 240 miljoonan vastuurajauksen kannalla, olisivat tulleet puolustamaan tätä kantaa, ettei pidä nostaa tätä rajaa. Tässä mielessä siis kiinnitin vain huomiota siihen Suomen keskustassa vallitsevaan kahtiajakoon, jossa toinen näkemys ei tänä päivänä näköjään ole täällä lainkaan tulossa esille. Ei se tullut valtiovarainvaliokunnassakaan, koska ne edustajat, jotka

olisivat olleet ydinvoimaan kriittisesti suhtautuvia, jäivät pois, sillä Suomen keskustassa jyrättiin heidät, ja Suomen keskustan yksimieliseksi kannanotoksi näytti tulevan hallituksen esitys. Siinä mielessä toivoisin, että keskustan kaikki näkemykset tulisivat myös tässä ensimmäisessä käsittelyssä valmistelupuheenvuorona ja evästyksenä suurta valiokuntaa varten esille.

Ed. Pokka: Herra puhemies! Minun täytyy taas ed. Seppästä nyt vähän opastaa siitä, mitä asioita kussakin valiokunnassa käsitellään. Kuten ed. Seppänen varsin hyvin tietää, perustuslakivaliokunta tutkii lakiesityksiä perustuslailliselta kannalta, ja se näkökulma tässä asiassa on ollut hengen turva ja kansalaisten omaisuuden suoja. Tämä on se tarkastelukulma, me emme ole voineet ottaa siellä enempää tähän asiaan kantaa eli emme siihen, onko laki hyvä tai huono, onko se hyväksyttävissä jollain muulla perusteella vai ei. Ja esittämäni linja siitä, että ihmisten henkeä täytyy myös tässä asiassa suojella, perustuu Suomen perustuslakiin, ja sitä kyllä voi ymmärtääkseni puolustaa oli sitten keskustalainen tai kommunisti. Perustuslakivaliokunnassahan oli aika lailla yksimielisyys meidän ja teidän ryhmien välillä tästä peruslinjasta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

13) Ehdotus laiksi Otaniemen sähkölaitoksen omaisuuden myymisestä Espoon Sähkö Oy -nimiselle osakeyhtiölle

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 70

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

14) Ehdotus laiksi eräiden asuinrakennusten luovuttamisesta Rautatieasunnot Oy, Järnvägsbostäder Ab -nimiselle osakeyhtiölle

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 77
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

15) Ehdotus laiksi harjoittelukoululain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 50
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

16) Ed. Janssonin lakialoite n:o 47 laeiksi kansanedustajien palkkiosta sekä kansanedustajain eläkelain 5 §:n ja tulo- ja varallisuusverolain 52 ja 82 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Jansson: Herr talman! Med denna lagmotion eftersträvar jag tre saker: 1) att

förhindra ytterligare förnedring för riksdagen, 2) att visa förmåga att följa riksdagens egna beslut och 3) att åstadkomma rättvisa.

När riksdagen den 10 december 1988, alltså i fjol, godkände nugällande avlösningsregler, förutsatte den samtidigt att kansli-kommissionen i brådskande ordning utreder avlösningsgrunderna och systemet med kostnadsersättning för riksdagsmännen.

Enligt min mening är det onödigt att riksdagen vid plenum fattar beslut om att dess egna organ skall fungera i en eller annan riktning. Inte behöver vi besluta om att vaktmästarna öppnar och stänger dörrarna eller att den övriga förvaltningen här i huset fullgör sina uppgifter. De förstår att göra det ändå. I varje fall bedömdes beslutet i fjol vara politiskt nödvändigt. Juridiskt var det tveksamt vilket jag påpekade redan då.

Alltnog, kansli-kommissionen handlade med berömvärd snabbhet och Vihmola-arbetsgruppen gjorde det som vi förutsatte. Därefter började problemen i en del riksdagsgrupper trots att arbetsgruppen handlade på kansli-kommissionens uppdrag. Här börjar också enligt min mening förnedringen. Jag kan inte godkänna att kansli-kommissionen körs över på detta sätt som uppenbarligen skett utan att kansli-kommissionen reagerar. Eftersom ingen annan reagerat, beslöt jag som enskild riksdagsman göra det.

Problemet ligger som jag ser det i umgänget mellan riksdagen, riksdagsgrupperna och kansli-kommissionen. Riksdagen har gett kansli-kommissionen ett uppdrag, uppdraget har fullgjorts och så händer det ingenting. När riksdagen hemställer om åtgärder från regeringens sida, har vi många instrument för att få regeringen och ministrarna att hörsamma klämmor m.m. Ultima ratio, alltså den slutliga lösningen på sådana problem är ju nya ministrar. Men när riksdagen kommenderar sin egen kansli-kommission, kan man uppenbarligen läsa ärendena utan möjlighet till sanktion från något håll. Detta kan inte ha varit meningen. Antingen var riksdagens beslut den 10 december i fjol mera eller mindre en bluff eller så har vi ett fel någonstans i systemet. Så här får det inte gå till. För väljarna måste förvirringen vara total. Vår annars vakna press tycks inte ha reagerat på den uppkomna situationen enligt detta synsätt. Mig tynger situationen mycket.

Dessa mina synpunkter gäller generellt —

inte enbart den fråga lagmotionen avser. Om riksdagen som högsta statsorgan ger en order, skall vi också ha möjlighet att verkamt följa upp en sådan order.

Vi kan komma ur förnedringen antingen genom att erkänna att klämbeslutet i december i fjol borde ha lämnats ogjort, eller genom att behandla denna lagmotion. För mig och mitt parlamentariska sinne är det formellt viktigare att motionen får en saklig behandling än att den godkänns. Materiellt anser jag att förslagen i motionen är bättre än nuvarande avlöningssystem.

Även om vår konstitution bara försiktigt erkänner de politiska partiernas existens, är de en nödvändig del av maktapparaten, det vet vi ju alla. Om partierna fungerar demokratiskt eller önskar göra det, det är en annan fråga. Vi vet ju att den överväldigande majoriteten av Finlands folk inte är medlemmar i något politiskt parti och att medlemmarna av denna riksdag är valda i personval. För egen del är jag inte heller medlem i något politiskt parti och anser mig därför ha rätt att betona riksdagens ställning som folkets parlament — inte enbart partikanslinernas beslutsapparat i folkets namn.

Enligt detta synsätt är kanslikommissionen ett riksdagens organ, som skall handla på riksdagens uppdrag och inte låta sig köras över av varken den ena eller den andra. Kanslikommissionen å sin sida består av dess medlemmar, envar med sin grupp- och partitillhörighet. Konflikten i dessa dubbla lojaliteter framträder ovanligt tydligt i handläggningen av detta ärende. Konflikten måste lösas. Ovan har jag pekat på två utvägar. En tredje kunde vara att ge kanslikommissionen motionsrätt liknande den ledamöterna numera har. Å andra sidan är kanslikommissionens medlemmar ledamöter med motionsrätt. Så är det nu fråga om endast brist på mod och fantasi?

Hela vårt samhällssystem bygger på principen att man inte behöver gilla ett riksdagsbeslut, men man följer det. Vi förutsätter att alla följer riksdagens beslut. Då måste vi själva föregå med gott exempel. Eller omvänt, hur kan vi vänta oss att folket skall visa laglydnad om riksdagen ignorerar sina egna beslut. Mest pessimistiskt kan det uttryckas så att hur skall riksdagen kunna sköta medborgarnas ärenden om den inte klarar av sina egna.

Lagmotionens tredje syfte är att åstadkomma rättvisa. Med rättvisa avser jag ett avlöningssystem för riksdagsmännen som kan försvaras mot förnuftig kritik. Det nuvarande systemet klarar inte ens oförnuftig kritik! Vi försöker höja lönenivån med orättfärdiga skattepolitiska medel, dvs. beskattningen används till annat än den är avsedd för.

Lönens nivå, antal dagar som berättigar till dagtraktamente och avdragsrätten är tekniska detaljer, som Vihmola-utredningen anvisar lösningar för. Dessa detaljer kan utskottet, alltså statsutskottet, granska och gärna ha egna synpunkter på dem. Huvudsaken är strukturen i avlöningssystemet och där ger utredningen och numera min lagmotion lösningar.

Ju snabbare avlöningssystemet ändras, desto bättre, och det oberoende av var nivån stannar. Mitt förslag är att de föreslagna lagarna skall träda i kraft den 1 januari 1990. Det är nödvändigt att vi under denna riksdagsperiod tar i bruk ett nytt system eftersom nettolönen sannolikt kommer att minska i vissa fall.

Det påstås ibland att riksdagens löner avhåller en del människor från att kandidera därför att de inte skulle ha råd att sitta i riksdagen. För min del tror jag inte på den teorin. Men även om den skulle vara sann, är skadan sannolikt marginell.

Ed. Rantanen: Herra puhemies! Ed. Jansson on lakialoitteessaan n:o 47, kuten kuulimme, lämmitteltyt esiin muutosehdotukset kansanedustajien palkkioihin ja eläkeasioihin. Nämä ehdotukset perustuvat pitkälti asiaa selvittelleen työryhmän esityksiin, ja näin ollen niissä ei ole sisällöllisesti mitään merkittävästi uutta.

Ed. Janssonin esityksistä voin sosialidemokraattisen ryhmän edustajana sanoa, että ne ovat sisällöltään lähestulkoon oikeita, mutta ajankohta on väärä. Eduskuntaryhmät ovat käsitelleet edustajien palkkausta ja eläkesäädöksiä asiaa tutkineen asiantuntijatyöryhmän esitysten pohjalta. Nämä esitykset olisi voitu hyväksyä, mikäli niiden taaksi olisi saatu tarvittava 2/3:n kannatus, mutta ei vain saatu, koska eräät pikkuporukat tekivät pikkupolitiikkaa asialla, ja jokin suurempi ryhmä ei osannut laskea tai oli liian ahne.

Ammattiyhdistysliikkeessä olen oppinut

siihen, että omaa työtään pitää voida ja osata arvostaa. Olemme koko ajan ryhmäsämme korostaneet, että kansanedustajan käteen jäävä tulo ei saa nykyisestäään nousta ja että palkkiomme verokohtelun on oltava samanlainen kuin muillakin palkansaajilla. Työryhmän esitys lähti juuri tältä perustalta liikkeelle. Palkkaluokka oli valittu sen mukaan, että nettotulo on ennallaan ja veroton kulukorvaus menisi verolle, niin kuin se on muillakin. Eniten ihmettelen Suomen keskustan puoluejohdon ajatuksenjuoksua tässä kysymyksessä, sillä puolueen edustajat olivat asiasta käydyissä keskusteluissa huolissaan koko ajan siitä, nousevatko edustajien palkkaluokat riittävästi, ja kun eivät nousseet, hylkäsi koko esityksen. Minusta työryhmän esitys oli neutraali eli sama kuin käteen jäävä osuus on nyt. Enemmistä ei olisi ollut niin väliä, mutta lisäpalkkaluokat olisivat olleet jo kohtuuden ulkopuolella.

Mielestäni ed. Jansson on vilpittömästi oikealla asialla, mutta epäilen, saako hän taakseen tarvittavan enemmistön. Tämän kysymyksen hän voisi esittää Suomen keskustan puheenjohtajalle ed. Paavo Väyryselle. Eli mihin toimenpiteisiin kyseinen puolue aikoo ryhtyä, jotta kansanedustajien palkkio olisi kohtuullinen ja että palkkion verokohtelu olisi yhdenmukainen palkansaajien palkkojen verokohtelun kanssa?

Herra puhemies! Palautan lopuksi mieliin, että kun eduskunta edellytti viime joulukuussa palkkaremonttityöryhmän asettamista siinä tarkoituksessa, että sen tekemä ehdotus olisi puolueeton ja sellaisenaan hyväksyttävissä ja olisi yleisen oikeustajun mukainen, niin tässä tavoiteasetannassa oli mukana myös ed. Väyrynen, mutta kuinkas sitten kävikään? Hän oli jälkeenpäin käyttäytymisessään hajamielinen kuin Haaviston muorin kana, piti munia, mutta lykkäskin paskon.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Rantanen puheenvuorossaan voimakkaasti kritisoi Suomen keskustan eduskuntaryhmää, puolueen johtoa ja meidän asennoitumistamme palkkauudistusesitykseen, joka eduskuntaryhmässä hylättiin. Tähän on pakko todeta ensinnäkin se, että hallituspuolueet saisivat tässä asiassa katsoa itse peiliin.

Koko ongelmavyöhytähän lähti liikkeelle siitä yksinkertaisesta asiasta, että päivärahat

saatettiin osittain verotettavaksi tuloksi. Toimenpiteenä tällainen päivärahojen verollepano ei suinkaan ollut oikeaan osunut, koska se tarpeettomana lisää elinkeinoelämän kustannuksia, ja sitä kautta viime kädessä kuluttajat ne kustannukset maksavat. Eli keskustan eduskuntaryhmä lähtee jatkossakin siitä, että kun hallitus omilla toimenpiteillään on toteuttanut verouudistuksen, hallitus myös toteuttakoon ja antakoon tänne esityksen kansanedustajien palkkauudistuksesta, koska nimenomaan ongelmat alkoivat verouudistuksesta, verouudistuksesta, jota Suomen keskustan eduskuntaryhmä ei ole täällä ollut hyväksymässä läheskään kaikilta osin.

Tätä taustaa vasten toivon, että ed. Rantanen myös muistaa sen, että SDP:n eduskuntaryhmä hylkäsi tehdyn palkkauudistusesityksen saamiensa tietojen mukaan yksimielisesti, eli aivan samanlainen vastuu asian hylkäämisestä on sosialidemokraattisella ryhmällä. Siitä on turhaa keskustaa yksin osoitella sormella.

Ed. Rantanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toteaisin ed. Anttilalle, että kun joka tapauksessa olimme siinä tilanteessa, että eduskunta yksimielisesti oli tämän ponnin hyväksynyt ja kansliatoimikunta sen mukaan lähtenyt liikkeelle eli toimenpiteisiin ja asettanut hyvin arvovaltaisen ja asiantuntevan työryhmän, olen ja olemme vähän laajemmallakin joukolla ymmärtäneet asian olleen silloin periaatteellisesti ja poliittisesti jo hyväksytty, kun ponsi hyväksyttiin tässä salissa. Siitä muistaakseni, ed. Anttila, ei äänestetty.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Anttilalle vastaisin, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on ollut koko ajan sitä mieltä, että kansanedustajia tulee kohdella verotuksessa samalla tavalla kuin muitakin palkansaajia. Ja aivan niin kuin ed. Rantanen totesi, meidän eduskuntaryhmässä oli enää turha tehdä mitään päätöksiä sen jälkeen, kun tiedettiin, että keskustapuolueen eduskuntaryhmä oli tehnyt kielteisen päätöksen koko uudistukseen. Minusta on käsittämätöntä, että ainakin maakunnallisissa lehdissä keskustan kansanedustajat kirjoittavat, että he estivät suuren palkkapaapauksen syntymisen, kun tosiasia on se, että tämän palkkaremontin kaatamisella

kansanedustajat takasivat itselleen verottomat kulukorvaukset. Ainakin henkilökohtaisesti katson, että paljon rehellisimmin mielin istuisin täällä, jos voisin sanoa äänestäjilleni ja kannattajilleni, että maksan sen 41,5 prosenttia kaikista tuloistani veroa ja sivutuloistani 60 prosenttia. Se olisi minusta reilua. Hurskastelu tällaisella nyt jo kaatuneella asialla on kohtuutonta.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihan lyhyesti toteaisin sen, että oppositio ei varmasti estä hallitusta toteuttamasta valmisteltua uudistusesitystä. Se olisi mielestäni tavattoman loogista ihan siitä yksinkertaisesta syystä, että tämä ongelma-yyhti syntyi nimenomaan verouudistuksen johdosta, jonka hallitus omilla voimillaan eduskunnassa vei läpi. Nyt olisi aivan oikein, että hallitus myös toteuttaisi tämän kansanedustajien palkkauudistuksen, jolloin saataisiin tilanne, mitä ed. Törnqvist puheenvuorossaan peräänkuulutti, eli kaikista tuloista sen jälkeen maksettaisiin veroa.

Olen periaatteessa siinä mielessä ihan samaa mieltä, että totta kai kansanedustajan pitää olla samassa asemassa kuin muiden, mutta ei opposition tehtävänä ole lähteä pelastamaan hallitusta tällaisesta tilanteesta erityisesti siitä syystä, että ongelmat ovat hallituksen aikaansaamia. Se, että keskustan eduskuntaryhmä äänesti vastaan, ei suinkaan olisi estänyt SDP:tä kantamasta vastuuta yhdessä muiden hallitusryhmien kanssa. Se on mahdollista vielä tämän vaalikauden aikana. Tässä on runsaat puolitoista vuotta vielä aikaa jäljellä. Toteuttakaa ihmeessä se uudistus, koska verouudistuksenkin toteutitte!

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastauksena ed. Anttilalle haluaisin vielä todeta, että kyllä hallituspuolueet olisivat varmasti halukkaita tekemään tämän remontin. Ongelma onkin vain siinä, etteivät hallituspuolueiden voimat riitä remontin toteuttamiseen, koska tarvitaan 2/3:n enemmistö ja silloin tarvitaan myös oppositiota.

Ed. Saarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Anttilan puheenvuoron johdosta toteaisin, että tarjolla ollut palkkausjärjestelmä olisi toki ollut veropoliittises-

tiken oikeamman suuntainen. Myönnän sen, että järjestelmän kehittäminen edelleen lähemmäksi palkansaaajien yleisiä palkkausjärjestelmiä olisi ollut tarpeellista. Mitään mieltä en näe siinä, että kun me käsittelemme itseämme koskevia palvelussuhteen ehtoja, niin jos emme pysty tekemään yksimielisiä päätöksiä, niin jätetään sitten tekemättä.

Näkinsin tämän kaltaisissa asioissa hyvin järkeväksi sen, että kun tämä on näin herkkä ja kansaan menevä aihe kaiken kaikkiaan, niin voimaantulon osalta noudatettaisiin sitä kunnissa yleisesti käytössä olevaa tapaa, että kun valtuustot korottavat kokouspalkkioita, ne tekevät sen aina kunnallisvaalien jälkeen valituille luottamushenkilöille. Tässä olisi ollut kenties eräs neuvottelun kohde, että olisi yksimielisesti siirretty ratkaisua yli vaalien, ja silloin se ei olisi koskettanut välttämättä meitä henkilökohtaisesti. Totean vain sen, että valitettavasti keskustapuolue lähti tämän asian kanssa propagoimaan ja tekemään hyvin populistista politiikkaa. Olen pahoillani.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Törnqvistille toteaisin, että ei tässä uudistuksessa sen enempää tarvita sitä 2/3:n eduskuntaenemmistöä, kun ei sitä hallitus ole tarvinnut minkään muunkaan verolain kohdalla. Täällähän on pääsääntöisesti verolait päätetty yksivuotiseksi. Ihan samalla tavalla minusta voitaisiin tässäkin menetellä. Toinen vaihtoehto on se, että näistä asioista yhdessä neuvotellaan, verouudistuksen sisällöstä. Kun kerran oppositio ei ole siihen päässyt vaikuttamaan, oppositiolla ei ole mitään vastuuta eikä mielenkiintoa myöskään paikata niitä epäkohtia, mitkä verouudistus käytännössä on aiheuttanut.

Periaatteessa totta kai olen sitä mieltä, niin kuin täällä on monessa puheenvuorossa todettu, että kansanedustajan pitäisi arvostaa omaa työtänsä sillä tavalla, että siitä maksettaisiin kunnon palkka. Mutta minusta ongelmat ovat nyt hallituksen aikaansaamia ja hallitus saa ne korjata.

Ed. Laine: Herra puhemies! Valtiopäiväjärjestys suo kaikille kansanedustajille mahdollisuuden tehdä aloitteita, ja siinä mielessä luonnollisesti ed. Janssonilla on ollut oikeus tämän lakialoitteen tekemiseen. Mut-

ta aivan samoin meillä kaikilla on oikeus sitten arvioida tehtyä aloitetta, ja esimerkiksi omalta osaltani, ja tiedän sen olevan devan eduskuntaryhmän jo aiemmin ilmaisevan kannan mukaista, vastustan tällaista aloitetta nimenomaan sen sisällön suhteen.

Sanoisin, että ainoa kohta, jonka voi tästä hyväksyä, on kulukorvauksen poistamisasia. Mutta, ed. Jansson, RKP:n eduskuntaryhmä on yksi syyllinen siihen, että kulukorvausjärjestelmä otettiin käyttöön. Toinen syyllinen on sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ja kolmas keskusta, kokoomus. Näiden poliittisten ryhmien toimesta koko kulukorvausjärjestelmä aikanaan saatettiin voimaan. Sitä vastustivat vain eräät kommunistit ja eräät SMP:n jäsenet. Tämä tästä historiasta. Mutta näistäkin syistä tämä kohta on se, jonka puolesta voi olla.

Kun ed. Jansson arvosteli voimakkaasti kansliatoimikuntaa, niin ei minulla ole mitään syytä puolustella kansliatoimikuntaa, mutta jotenkin minusta nyt tuntuu, että ed. Jansson arvostelee sittenkin väärää puuta. Niin kuin nyt tässä jatkokeskustelussa on käynyt ilmi, eduskuntaryhmien asiana oli ottaa kantaa tunnettuun virkamiestyöryhmän esitykseen, ja kun ylivoimainen enemmistö sitten loppujen lopuksi asettui sitä vastustamaan, niin jotenkin ymmärrän, että kansliatoimikunta ymmärtää eduskunnan tahdon muodostuneen eduskuntaryhmien päätösten pohjalta.

Lopuksi toteaisin, että kun tätä virkamiestyöryhmän esitystä ajettiin läpi, mielestäni siinä esitettiin sellaisia laskelmia, jotka johtivat ihmisiä harhaan. Niissä ei otettu huomioon sitä, että niin virkamiestyöryhmän ehdotuksissa kuin nyt myös tässä ed. Janssonin lakialoitteessa ehdotetaan verohallitukselle annettavaksi valtuus päättää, missä määrin voidaan sallia kansanedustajille ylimääräinen vähennysoikeus, joka sitten olisi ollut se viimeinen tae, jolla turvataan käteen jäävän tulon kasvu. Kun tässä eduskunnassa valtaosa kansanedustajista on suhtautunut niin kielteisesti työntekijöiden ja toimihenkilöiden palkankorotusvaatimuksiin, en oikein ymmärrä sitä moraalialia, jolla sitten omia etuja oltaisiin edistämässä. Sanoisin, että alkää nyt toisianne syytelkö siitä, että tämä virkamiestyöryhmän esitys ei ole mennyt läpi.

Aloite on tehty, ja se lähetetään valiokun-

taan, mutta minä toivon, että valiokunta ottaa esille tärkeimmät asiat eikä tätä ed. Janssonin aloitetta.

Ed. Jansson: Herr talman! Jag skall kommentera rdm. Laines anförande. Det var så tillvida riktigt att kostnadsersättningen, "kulukorvaus"-systemet infördes bl.a. därför att dubbelavlöningen slopades och jag håller med rdm. Laine om att det var en dålig lösning. Som jag nämnde har jag för egen del konsekvent motarbetat just detta system som nu i skattereformssammanhanget framstår på allt sätt som orättfärdigt och oacceptabelt.

Ändå är det intressant att lägga märke till i debatten här att stöd för den här tanken finns och jag tror att eftersom den här motionen gäller oss 200 och de blivande pensionärerna av oss så bör vi ha mod att utifrån en rättvis och delvis etisk synpunkt behandla saken. Jag har en annan åsikt än rdm. Laine vad som gäller statsutskottets arbete. Självklart önskar jag att motionen behandlas, därför att så länge motionen ligger i utskottet så kommer inte något annat heller att kunna behandlas, och jag är inte säker på att den nuvarande regeringen kommer med några egna förslag. Alltså skall vi fortsätta att leva med det nuvarande systemet och det är enligt min mening så dåligt att nästan vad som helst är bättre än det. Och då tänker jag alltså på rättvisesynpunkter och icke alls på avlöningens nivå. Den är för min del de facto ganska ointressant, utan det är rättvisa jag eftersträvar.

Ed. Saarinen: Herra puhemies! Ed. Laineen puheenvuoron johdosta toteaisin, että niin hyödytöntä kuin syyllisten etsiminen onkin, niin ed. Laineen sortui siihen nimeämällä eräitä puolueita syyllisiksi kulukorvausjärjestelmään. Ed. Laine myös omalta osaltaan todisti hyvin aukottomasti sen, että tarjolla olleen uudistetun palkkausjärjestelmän romutti nimenomaan keskustapuolue, koska ed. Laine puheenvuorossaan painotti erityisesti sitä, että heidänkin ryhmänsä oli vastustanut aikaisemmassa käsittelyssä nimenomaan verovapaata kulukorvausjärjestelmää, ja tähänhän nyt keskustapuolue pitäytyi ja lähti sitä puolustelemaan ja säilyttämään. Ed. Laine todisti, että keskustapuolue on tämän tarjolla olleen järjestelmän romuttaja.

Ed. Lainetta oikaisisin siltä osin, kun hän viittasi siihen, että eduskunnassa suhtaudutaan palkansaajien palkankorotuksiin jollain lailla vastustavasti. Minun käsittääkseni ainoa henkilökuntaryhmä, jonka palkoista täällä ylipäänsä päätetään, olemme me kansanedustajat itse, presidentti taitaa olla meidän lisäksemme, mutta palvelussuhteen ehtoistahan neuvotellaan ja päätetään ihan muilla tahoilla.

Ed. Laine: Herra puhemies! Minä en puhunut nimenomaan niistä palkkauksista, joista eduskunta tekee päätöksen, vaan tarkoitin kannanottoja yleisillä työmarkkinoilla tapahtuneisiin ratkaisuihin, mm. niin sanottuun vakautusratkaisuun. En ole missään yhteydessä kuullut, että ed. Saarinen olisi ollut toista mieltä kuin sosialidemokraattiset johtajat, kun ratkaistiin se muutaman pennin palkankorotus, johon sitten kytkettiin eräitä muita verotusratkaisuja. Tätä minä tarkoitin. Se antoi työläisille hyvin vähän käteen. Samaa aikaan korotettiin vuokria ja sen jälkeen ei jäänyt enää mitään käteen.

Ed. Gustafsson: Herra puhemies! Ed. Laineen puheenvuoron johdosta haluan vain todeta sen, että Suomessa kuitenkin, ja niin on hyvä, ammattiliitot itse päättävät itsenäisesti suhtautumisestaan vakautukseen, tulopolitiikkaan ylipäänsä, palkkaratkaisuihin. Tältä osin eduskunnan syyttämisen ja asettamisen sen tyyppiseen vastuuseen, johon ehkä ed. Laineen puheenvuoro antaa tulkin-tamahdollisuuden, haluan oikaista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

17) Ed. Gustafssonin ym. lakialoite n:o 48 laiksi leimaverolain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Gustafsson: Herra puhemies! Tällä lakialoitteella on paitsi tärkeä, vakava

sisällöllinen tehtävä, myös tarkoitus herättää ja käynnistää keskustelua, rohkenisinko sanoa, vasemmistolaisista talous-, finanssi- ja rahapolitiikan lähtökohdista ja odotuksista nyt ja lähitulevaisuudessa.

Kun mietin tätä nimenomaan vasemmistolaista lähtökohtaa, ajatukseni liukuivat 200 vuotta taaksepäin. Mehän vietämme tänä vuonna Ranskan vallankumouksen 200-vuotisjuhlaa. Ranskan vallankumouksen jälkeisessä kansalliskonventissa oikeistoa edustivat ns. girondistit ja vasemmiston muodostivat jakobiinit, joka on yleensä käännetty vuorinimikkeellä. Näiden vuorta edustavien kansanedustajien, vasemmistolaisten jakobiinien, paikka kansalliskonventissa oli korkeammalla kuin muiden, heidän penkinsä sijoittuivat tuonne taakse, missä nyt istuvat edustajat Saarinen, Rinne, Seppänen ja Kalliomäki ja monet muut. (Ed. Rinne: Todelliset sosialistit!) — No, rakkaalla lapsella on monta nimeä. — Myös tämän aloitteen taustalla ehkä on uusien, nuorten kansanedustajien kuin myös laajemmin vasemmistolaisten kansanedustajien tahto käydä vähän konkreettisemmin kiinni kasinopeliin.

Kasinopelin nykyinen vauhti ja volyymi juontaa juurensa vuosilta 1986 ja 1987, jolloin luotiin pääomaliikkeiden vapauttamiselle edellytykset. On sanottu aikaisemminkin, mutta ei riittävän usein tältä paikalta, että markkinoiden vapauttamisesta teki päätöksen Suomen Pankin johtokunta. Yksikään ratkaisu ei kulkenut eduskunnan kautta. Silti nykyinen tilanne nähdään ja siitä pyritään antamaan sellainen kuva, että tilanne johtuisi poliitikkojen kyvyttömyydestä.

Tehdyn pääomaliikkeiden vapauttamispäätöksen ajankohtaa voidaan kritisoida. Noususuhdanteen kuumien vaihe ja pääomamarkkinoiden vapautuminen ovat yhdessä olleet liikaa kansantalouden sietokyvyille. Itse vapauttamispäätöstä ei nyt kuitenkaan voi hirveästi kritikoida. Kysymys on yhteiskunnan, käyttäisän vähän väljästi marxilaisesti, "alarakenteen" muutoksesta. Tuotantoteknologia, tässä tapauksessa informaatioteknologia, on muuttunut ja pysyvästi muuttanut rahan liikkumista maailman markkinoilla. "Ylärakenteen" tasolla kansalliset rahamarkkinat ovat muuttuneet ratkaisevasti. Kansallisen säätelyn mahdollisuudet ovat vaikeutuneet. Voisimme retorisesti vaatia paluuta säätelyyn, mutta luultiitteja,

1830-luvun koneensärkijöitä, emme halua olla.

Mutta tämä sanomani ei tarkoita alistumista kohtaloon. Sääteilytalouden ja vapaan anarkian välimaasto ei ole tyhjä. Vasemmiston aivosolut vain liikkeelle niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Näin onkin tapahtumassa. Vasemmistopuolueet ja edistysellinen ammattiyhdistysliike puhuvat Euroopan yhdentymisen yhteydessä sosiaalisesta ulottuvuudesta, joka ei voi nähdäkseni toteutua ilman reunaehtoja kansainvälisten pääomien liikkeille ja myöskään ilman uusia verokäytäntöjä.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on esittänyt hiljan budjettitavoitteissaan mm. "kattavan ja tasoltaan nykyistä korkeamman leimaverotuksen toteuttamista osakkeille. Osakekauppojen hillintään esitämme myös etsittäväksi tehokkaita keinoja esimerkiksi osakekaupan verotuksesta". Pelkään pahoin — ja se myös näkyy täältä eduskunnan salista — että kokoomuksen taholta ei näihin asioihin olla kajoamassa eikä niistä olla järin kiinnostuneita.

Nyt tekemässäni lakialoitteessa ehdotetaan osakkeilla käytävän arvopaperikaupan leimaveron korottamista 2,5 prosenttiin, kun se tällä hetkellä on 1,6, tämä arvopaperin kauppahinnasta arvopaperipörssissä tehtävien kauppojen osalta, ja 4 prosenttiin kauppahinnasta silloin, kun luovutus tapahtuu ilman arvopaperipörssin välitystä tai kun kaupan kohteena on 2—40 prosenttia jonkin osakeyhtiön osakeannasta.

Lakialoitteessa ehdotetaan samalla yhdenmukaistettavaksi asuntokaupan leimaverotusta osakeyhtiöiden ja kiinteistöjen osalta sekä esitetään vapautettavaksi ensiasunnon kauppa kokonaan leimaverosta.

Herra puhemies! Lakiesityksen päätavoite on: kansantalouden voimavarojen virtaamista kasinotaloudessa ei tule verotuksella suosia. Kokemus osoittaa sen, että suurimmat ongelmat peruskansantalouden toiminnalle syntyvät rahan tukkumarkkinoilla, pörssissä ja pankkien välisillä markkinoilla. Rahan tukkukauppiat ovat tehneet modernista länsimaisesta valtiosta ylikansallisen kasinotalouden. Pääomamarkkinoiden arvopaperistaminen ja kasinoittaminen on tapahtunut tuontirahalla, myös lyhytaikaisen vienti- ja tuontirahan markkinoiden kautta. Paitsi että rahan kiinni pitäminen hyödyttömässä toi-

minnoissa on kallista, tuo se mukanaan myös velkaantumista ja taloudellisia riippuvuuksia. Tulonsiirtojen ja tuotannontekijäkorvausten tase onkin heikentynyt voimakkaasti lähinnä kasvavan ulkomaanvelan korkokustannusten vuoksi. Pääomakorvausten vaje oli vuoden 1988 lopussa 8,3 miljardia markkaa, joka muodostuu pääosin koroista.

Lakialoitteessa arvopapereiden jatkuva kierrättäminen halutaan tehdä nykyistä kannattamattommaksi. Veron kiristys olisi eniten arvopapereiden tukkuomistajien edun vastainen. Sen sijaan niille, jotka käyttävät arvopapereita säästämiskohteena, leimaveron korotuksella olisi vain vähäinen merkitys.

Erityisen kannattamattomaksi halutaan tehdä ns. nurkanvaltauksset ja yrityskaupaukset. Sitä varten on tarpeellista mielestäni korottaa leimaveroa normaalia suuremmaksi tapauksissa, joissa kyseessä mitä ilmeisimmin on tällainen toiminta tai ainakin luodaan edellytykset sellaiselle toiminnalle. On uskotavaa, että nurkanvaltauksiin ja yrityskaupauksiin tarvitaan 2—40 prosentin suuruisia osakepaketteja.

Herra puhemies! Lopuksi eräs yksityiskohhta itse lakiin esitettävän 55 §:n 2 momentista. Tässä esitetään, että kun luovutus tapahtuu ilman arvopaperipörssin välitystä, vero on 4 prosenttia kauppahinnasta. Kun tamperelaiset kansanedustajat olivat toissa maanantaina kutsuttuina Tampereen verovirastoon tutustumaan ajankohtaisiin verotuksen ongelmiin, paikallinen verojohtaja hyvin suorasukaaisesti, tuhtuneesti, hyvin huolestuneena toi esille sen, että Tampereen verovirasto hyvin sattumanvaraisesti saa tietoja tehdyistä osakekaupoista. Hän kertoi esimerkkejä siitä, miten sattumoisin on saatu ihmisiä kiinni suuristakin, no, rikoksista. Tilanne vaatii huomion kiinnittämistä tähänkin yksityiskohtaan, ja käsitykseni mukaan lakialoitte toteutuessaan käy myös tähän epäkohtaan kiinni.

Ed. Rinne: Herra puhemies! Kerrotaan, että amerikkalainen kenraali MacArthur Korean sodan aikana katsoi taistelukentän jälkiä ja tuloksia ja sanoi, että "tuntuu todella upealta" — oli kuolleita kommunisteja tuhansittain. Sanoisin aivan saman nyt, en kuolleista porvareista, vaan iloitsen siitä kääntäen niin kuin MacArthur: ei yhtään porvaria paikalla. Kun näin olisi aina.

Esittelyssä oleva lakialoite koskee rahaa. (Ed. Seppänen: Puhemiestä ei lasketa!) — Puhemies ei ilmeisesti ole aito porvari, koska hän on kiinni myös tuotannollisessa, todellisessa toiminnassa eikä kasinopelissä. — Aloite koskee tulonjakoa. Rahaa esitetään otettavaksi sieltä, missä todelliset tämän ajan verenimijät ovat, jotka imevät kansakunnan varallisuutta puolijohdetekniikalla, ei enää kuponkeja leikaten.

Rahan valta elää riemukauttaan Suomessa. On muutamia hyviä asiantuntijoita, jotka tämän raha-asian hyvin tuntevat, edustajaveri Seppäsen lisäksi. Ensimmäinen olkoon Satu Tiivola ja toinen Karl Marx.

Lainaisin ensin Satu Tiivolaa. Hän sanoi Iltalehden haastattelussa, kun sanottiin muutama sana ja sanottiin raha ja kysyttiin mitä se hänelle merkitsee ja miten hän arvioi sen, mitä raha on. Hän sanoi, että ilman rahaa ei voi tehdä mitään, ei yhteiskunta eikä ihmisen.

Sitten näihin ulkomaisiin rahan asiantuntijoihin eli Marxiin. Jotenkin surkealta tuntuu, että Marxin puolustaminen tiedemiehenäkin rupeaa kohta jäämään vasemmistososialidemokraattien harteille vallan kokonaan. (Ed. Laine: Ei se jää!) — Ed. Laine vielä puolustaa kuitenkin, mutta kun entistä edustaja Pursiaista on kuunnellut, niin tällaisia hautajaispuheita Marxille kuulee aivan jatkuvalla syötöllä, ja sitten edustajaveri Mäki-Hakola on siunaamassa näitä Marxin hautajaisia. (Ed. Gustafsson: Se johtuu Pursiaisen teologikoulutuksesta!) — Voi olla, että siitä on tässä kysymys. (Ed. Seppänen: Ei ed. Mäki-Hakolakaan tunne asiaa!) — Kyllä ilmeisesti on niin, että samalla lailla kun se sarvipää tulkitsee Raamattua, niin edustajaveri Mäki-Hakola tulkitsee Marxia samalla tavalla.

Marx on sanonut jonkin aivan kuolematoman lauseen rahasta. Linaan sitä, koska tässä aloitteessa on kysymys rahasta, rahasta, joka määrää kaiken. "Raha on Israelin kiivas jumala, jonka edessä ei yksikään toinen jumala voi seisoa. Raha on alentanut ja tavaroiksi muuttanut kaikki ihmisen jumalat. Raha on kaikkivaltias, siihen sisältyy kaikkien asiain arvo. Koko maailmalta, niin inhimilliseltä kuin luonnoltakin, on raha riistänyt niille kuuluvan ominaisen arvonsa. Raha on ihmisestä vieroittunut olento, hänen työnsä ja olemuksensa. Tämä vieroittunut

olento hallitsee ihmistä ja sen tähden on hänen sitä rukoiltava." — Jos joku vielä väittää, että Marx sekä sanojana että tiedemiehenä on kuollut, on osallistunut kyllä ennenaikaisiin hautajaisiin.

Esitin joskus tässä salissa, kun hallitus aloitti toimintansa, että se tulee hoitamaan tätä maata niin kuin keskikokoisen kauppakamarin johtokunta, enkä ole siinä asiassa pettynyt, sillä erolla, että tällainen johtokunta hoitaisi sitä paremmalla ammattitaidolla, avittaisi näitä eriarvoistavia markkinavoimia vielä suuremmalla ammattitaidolla, mitä tämä hallitus tekee.

Sitten tietysti porvareille sen verran, että heitä ei saa syyttääkään tästä kehityksestä, koska ideologia on sama kuin vapaat markkinavoimat ja raha, siis voitto, rahoiksi pistäminen. Lähimmäinen ja luonto, niitä ei pidä vaatiakaan silloin, jos ne eivät kuulu ideologiaan, mutta vasemmistolta niitä tietysti voisi vähän vaatia.

Lakialoite on vastaan sitä politiikkaa, jonka teemana on "köyhät polvilleen", koska on vastattava jollakin tavalla markkinavoimille. Jos ei niille vastata tällä tavalla, puheet ovat tyhjiä puheita. Nyt, kun raha tällä tavalla liikkuu ja nyljetään ihmisiltä, on pakko vastata, ja se on politiikan ja tämän talon tehtävä.

Sosiaalihallituksen tutkimuksen mukaan yhdestä lapsesta aiheutuvat kustannukset ovat noin 2 000 markkaa kuukaudessa, ja kun tilanne on se, että vähimmäistoimeentulo on noin 1 500 markkaa pitkään työttömänä olleelle, on aivan selvä juttu, että osa ihmisistä on täysin mahdottomassa tilanteessa, ja on politiikan tehtävä, tämän talon tehtävä vastata tähän eli hoitaa se. Markkinavoimat hoitavat asiansa. Ei meidän tarvitse olla ison rahan puolella. Ne pärjäävät ilman meitäkin, mutta sen sijaan puolustus-kyvyttömät ihmiset, esimerkiksi syrjäytyneet ja syrjäytymisuhan alla elävät ihmiset, tarvitsevat meitä. Sitä varten tämä talo on, että se hoitaa yhteisiä asioita, siis kaikkien ihmisten asioita, niiden, jotka eivät pärjää verenimemispolitiikassa, eivät pysty lyömään vastaan.

Jollakin tavalla kummastuttaa juuri eduskunnan rooli, miten se niin tavattoman helposti alistuu. Muutama päivä sitten presidentti Koivisto korosti haastattelussaan hyvin voimakkaasti sitä demokraattista, edustuksellista periaatetta, että nimenomaan

eduskunnan tehtävä on hoitaa yhteisiä sisäpolitiikkamme asioita. Se peruuttamattomasti kuuluu meille, tälle talolle. Kun päämies korostaa jatkuvasti tätä, on aika kumma, että siihen ei puututa eikä käydä kiinni sillä tavalla yhteisiin asioihin, että alkeellinenkaan oikeudenmukaisuus toteutuisi. Ei vastuuta voi mihinkään vierittää tästä talosta. On hurskastelua sen siirtäminen johonkin muualle tai kuvittelu, että se voitaisiin siirtää.

Miksi puheena olevaa lakialoitetta sitten tarvitaan? Koska syrjäytyneisyys syvenee, eriarvoisuus lisääntyy, väkivalta lisääntyy. Kun näin on, tarvitaan rahaa, on kysymys sitten ihmisen perusturvasta, asumisesta tai muusta. Eihän asuntopula ole mitään muuta kuin tulonjakokysymys. Olen monta kertaa suorastaan natkuttamalla tästäkin paikasta sanonut sen saman asian, että jos on riittävästi rahaa, asuu 500 neliön merinäköalalla, ei ole minkäänlaisia ongelmia. Kysymys on yksinomaan tulonjakokysymys eikä mikään muu. Se on vain tulonjakokysymys. Silloin se on väistämättä poliittinen kysymys.

Itselfekin joskus on tullut inhottava olo, kun ajattelee, että kun nyt omistaa jonkin näköisen velkaisen omistusasunnon, minulle on ainakin muutaman kerran tullut mieleen, kun katsoo ilmoituksia, että ahaa, on nousut tämän verran taas asuntoni arvo, niin kuin joku Dostojevskin panttilainajauekko ajattelee. Vaitan, että suurin osa varmasti ajattelee näin, koska suurin osa on omistajia. Se on vähemmistö, joka on vaikeuksissa. Mitä nuoremasta ihmisestä on kysymys, joka joutuu omalla työllään hoitamaan asiansa, sitä suuremmassa kurimuksessa hän on. Sellaisia hyvin inhottavia vastenmielisiä tunteita huomaa itsessäänkin. Rohkenen epäillä, että moni muu on näitä tunteita kokenut. (Välihuuto) — Se on hienoa, jos ei ole.

Ministeri Puhakka ilmoitti, että hallituksen talouspolitiikka johtaa konkurssiin ja katastrofiin. Ei se mihinkään konkurssiin ja katastrofiin johda hyväosaisten kohdalla. Hyväosaiset selviävät kirkkaasti, mutta siltä osin se on totta, että se johtaa konkurssiin syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla olevien ihmisten kohdalla. Se on epäilemättä totta.

Jollakin tavalla on nähtävissä sellainen kummallinen kehitys, että kun pääministeri

haluaa nousta päivänpolitiikan eli politiikan eli yhteisten asioiden hoitamisen yläpuolelle, ilmeisesti koko hallitus suunnittelee tämän kaltaista, että se nousisi ikään kuin kaiken tällaisen yläpuolelle. Vai mitä tällaisesta on muuta sanottava, esimerkiksi valtiovarainministeri Liikasen neuvosta? Asunnottomille annettiin neuvo, että alkää ostako asuntoa. Ruoan hinta on niin korkea, alkää maksako, mitä kaupassa pyydetään ja kassalla pyydetään. Tämähän on täydellistä vetäytymistä vastuusta, siis sosialidemokraattisen oikeudenmukaisuuspolitiikan totaalinen konkursi. Siis emmehän me voi täällä sanoa, että alkää maksako kassassa. (Eduskunnasta: Tai kassalle!) — Kassalle. — Sehän on mahdollonta; tai alkää ostako asuntoa, jos olette asunnoton.

Siis hallituksen ja eduskunnan tehtävähän on hoitaa asioita eikä kai yksittäisten ihmisten. Mitä varten tällainen talo yleensä on olemassa? Sehän on aivan turha sitten, että maksettaisiin suoraan tilille. Näille ihmisille, juuri syrjäytyneille tarvitaan rahaa, johon lakialoite sitä kehräisi sieltä, missä sitä vuotaa suorastaan yli.

Eräs koulukuraattori on tiivistänyt asian näin: "Kierteeseen joutuneiden lasten yhteinen nimittäjä on vanhempien sosiaalisen aseman romahtaminen. Työpaikka on mennyt, tai firma on tehnyt konkurssin. Vanhemmilla ovat eväät loppuneet lasten suhteen. Lapset eivät ole normaalisti hallinnassa vaan sanelevat omat ehtonsa perheen sisällä uhkailemalla ja väkivallalla."

Meillähän on katulapset nyt jo myös Suomessa pääkaupunkiseudulla. Mitä enemmän kiristetään, sitä enemmän siitä tulee eräänlainen pikku-Amerikka, koska raaka markkinakapitalismi tuntee vain yhden arvon, ja se on raha ja voitto, ei mitään muuta. Thatcherin Englanti on loistava esimerkki siitä, mihin se johtaa, kun tarpeeksi pitkälle tätä viedään. Lehtitietojen ja eräiden paikalla olleidenkin ihmisten mukaan Sheffieldin stadionilla tapahtui, että Liverpoolin kannattajat mm. virtsasivat tekohengitystä antavien poliisien ja ruumiiden päälle. Poliisin mukaan Liverpoolin kannattajat potkivat ja löivät pelastustöihin osallistuvia. Emme me tarvitse sellaista thatcherilaista yhteiskuntaa, jossa tekohengitystä antavien päälle virtsaataan. Me emme tarvitse sellaista thatcherismia Suomeen. Meidän täytyy jonkinlaista

vastuuta tuntea ihmisistä. Tällaiseen virtsa-kapitalisminhan loppujen lopuksi sitten se tie johtaa.

Rahasta vielä sen verran aivan lopuksi tältä paikalta, että sellainen kirja on vuonna 1909 painettu Porissa Kehityksen kirjapainossa kuin Eetu Salinin kirja "Tyrmässä", ja Salin runoilee maallisille papeille ja talous-papeille rahan vallasta mielestäni aika hyvin. Tässä on kolme viimeistä säkeistöä:

"Jo ennen kuin Mooses Jehovansa oli äntiin kunnolla saanut, piti Aaroni saarnoja kullasta, jonka valta ei koskaan laannut, joka hallitsi kaikkia kansoja, se ol' suuri ja oikea Jumala.

Tuo saarna kelpasi akoille: 'Siinä oikea pappi vasta', joka taholta kuului, ja Aarolle helyt riisti he kulmiltansa. 'Vala paikalla kullasta jumala! Tässä malliksi kaunis on vasikka'.

Ja kultajumala tehtiin, se vielä on vallan päällä, vaikk' vanha Jehova saarnoihin lain käskystä tullut väärä; vaan raha pappeja komentaa, kultavasikkata he kumartaa."

Vielä on jokin sana sanottava ikään kuin hallitukselle kesän varalta. Kankaanpäässä oli sellainen saarnaaja kuin Korpela, kristitty mies. Koska hänen sanomansa on painettu myös kansien väliin ja hän on sanonut sen hartaissa saarnatuissa kristittynä miehenä, sanon sen tässäkin, ja se koskee syrjäytetyn ihmisen ja riistetyt luonnon asiaa: "Tehkää parannus näiltä perseensijoilta!"

Ed. Alho: Arvoisa puhemies! Ed. Gustafssonin nimellä kulkee ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta, mutta minäkin olen sitä mieltä, että tämä lakialoite tarjoaa mahdollisuuden käydä sellaista yhteiskunnallista talouspoliittista keskustelua nyky-menosta, jota eduskunnassa harvoin on mahdollista käydä. Tässä suhteessa pidättäydyn vähän pyrkimättä, niin korkealentoisiin ajatuksiin tai matalalentoisiin kuin äskeinen puhuja, kuinka vain.

Todellakin koko talouspoliittista keskustelua on vaivannut Suomessa pitkään se, että sen uskotaan olevan jollakin tavalla teoreettisesti niin puhdasoppista ja jotenkin niin rationaalista, että siinä ei olisi lainkaan politiikan häivää tai valintojen merkitystä. Näin ei kuitenkaan ole, ja marxilainen kansantaloustiede on ollutkin nimenomaisesti kritiikkiä klassista talouspolitiikkaa kohtaan,

ja se on lähtenyt nimenomaan poliittisista lähtökohdista ja talouspolitiikan poliittisesta luonteesta.

No, nyky-menosta markkinataloudessa voi olla varsin monta mieltä. Jotkut ovat sitä mieltä, että me emme suinkaan enää elä markkinataloudessa vaan riistotaloudessa. Ravi Batra kirjoittaa Lama-kirjassansa sosiaalisten aaltoliikkeiden laista, jolla hän osoittaa sen, miten uskon varaisia ja ihmisten käyttäytymisperäisiä loppujen lopuksi talouden syklitkin ovat.

Veijo Meri vastikään sunnuntain lehdessä purki myös saman tyypistä ahdistusta siitä, hallitseeko lainkaan Suomen poliittinen ja taloudellinen eliitti sitä, mistä on kysymys, vaan onko se todella joutunut tilanteeseen, jossa korkealle korokkeelle on nostettu asioita, jotka ovat puhtaasti uskon varaisia. Kuitenkin yhteiskuntapolitiikan pitää olla järjen varaista. Tarvitaan siis järjen kritiikkiä.

Karl Marx sanoo Pääoma-kirjassansa, sen esipuheessa, ettei hänen tarkoituksensa ole tarjoilla kakkureseptejä siitä, mitä tuleman pitää, vaan että hän tarjoaa työväenluokalle ja työväenliikkeelle teoreettiset käsitteet hallita yhteiskuntaa ja ennen kaikkea poliittista talousteoraa.

Itse asiassa ed. Gustafssoninkin lakialoite juontuu hyvin pitkälti Marxin äärimmäisen kiteytyneeseen ja yksinkertaiseen oivallukseen tavarann kaksinaisuusluonteesta — tavarann käyttöarvo ja tavarann vaihtoarvo — ja tätä kautta siihen kummalliseen ilmiöön, josta Marx puhuu tavarafetisisminä, joka itse asiassa on tämän päivän kasinotaloutta. Tavarann käyttöarvo on menettänyt merkityksensä. Merkittäväksi on vain tullut sen vaihtoarvo. Tavarann fetissiluonne ikään kuin mystisesti sitoo meitä keräämään ja hankkimaan lisää tavaraa, vaikka sillä ei olisi mitään merkitystä meidän elämämme järjestämiselle.

Kasinotaloudessa on kysymys monessa mielessä juuri saman kaltaisesta järjestömyydestä, uskosta siihen, että papereilla, osakeilla, optioilla, kaikella tällä, on jotain sellaista käyttöarvollista luonnetta, mitä niillä ei ole ja jolla olisi tekemistä reaalityn tai reaalityn kanssa. Vielä uskonvaraisemmaksi koko kasinotalous ja osakekauppa, arvopaperistuminen ja kaikki tämä tulee, kun luovutaan myös Suomen pörssissä osa-

kekirjojen kantamisesta ja vain arvot näpäillään tietokoneelle. Silloin marxilainen tarvarafetisismi on saanut puhtaimman muotonsa.

Rahamarkkinoiden muutokset toki ovat välttämättömiä. Muutossuunta on ollut jo pitkään maailmassa selvä: lyhyet rahamarkkinat tulevat yhä merkittävämmiksi. Mutta niin kuin talouspolitiikassa on aina arvosteltu *laissez faire* -ajattelua, pitää myös Suomessa ajatella aivan niin kuin ed. Gustafsson omassa puheenvuorossaan totesikin, että muutokset ovat myös sellaisia, joita voidaan hallita. Tässä suhteessa yhteiskunnan ja tässä tapauksessa myös laajemmin poliittisen valan kautta ei suinkaan ole haluttu hallita rahamarkkinoiden muutosta. Arvopaperimarkkinalaki on vasta nyt säädetty, kun jo suurimmat ja räikeimmät epäkohdat on onnistuttu käyttämään hyväksi. Monia muita selvästi rahamarkkinoiden pelisääntöihin liittyviä lainsäädännöllisiä ja sopimuksen varaisia asioita ei ole aikaansaatu.

Näin varallisuuserot Suomessa ovat alkaneet kasvaa. Onhan niin, että Suomessa tuloerot ovat itse asiassa koko 1980-luvun kasvaneet. Mutta merkittävämpää on mielestäni se, että varallisuuden kasautuminen hyvin harvoille on saanut syösykierremäisen kehityskulun. Sehän näkyy nimenomaisesti siinä, että harvojen omistaessa liian paljon seuraa rahamarkkinoiden kukoistus ja juuri tämä valtava rahamarkkinoiden pyöritys ilman yhteyttä reaalityönteeseen.

Ilmeisesti tämä on niin pöyristyttävä ja räikeä kehityskulku, että siihen ovat puuttuneet myös eräät kokoomuslaiset mukaan lukien yliormestari Ilaskiven, joka kuuluu ilmeisesti siihen porvareiden sarjaan, joka luterilaisen tavan mukaan arvostaa työtä ja tässä mielessä reaalityönteeseen.

Optiokaupoissa on myös hyvin omalaatuisia piirteitä, sillä suurimman tappion voi optiokauppaa harrastava saada oikeastaan vain siinä, että maksaa sen hinnan, jonka on optiosta maksanut. Voitto sen sijaan voi olla moninkertainen. Näin ollen optiokaupassa ei varmaankaan aika monella ole intresseissä ostaa tai myydä osakettansa määrähintaan, vaan optioilla pelkästään pelataan ja näin ylläpidetään rahan kierrätystä, joka tulee hyvin uskon varaiseksi ja hyvin herkäksi häiriöille. Laman filosofit eivät suinkaan tässä suhteessa ole väärässä.

Tässä lakialoitteessa ehdotetaan erästä pientä askelta, jolla voitaisiin hallita ja säädellä hiukan sitä, miten rahamarkkinoilla arvopaperikaupassa ja muualla voitaisiin vähän asettaa yhteiskunnan puolelta rajoja tälle varsin alastomalle voitonpyynnille, jota riistotaloudeksi olenkin jo kutsunut. Mutta sen lisäksi tässä aloitteessa myös esitetään, että vapautettaisiin ensi asunnon kauppa kokonaan leimaverosta.

Ymmärrän kyllä nykyisessä asuntotilanteessa ja -kurjuudessa ehdotuksen, mutta mielestäni myös tässä yhteydessä olisi paikallaan puhua sijoituskohteesta kokonaisuudessaan, eikä mielestäni ole mahdollista eristää asuntomarkkinoita muista markkinoista. Kun asumisen tuki on selvästi painottunut omistusasumisen tukemiseen, sillä on myös ollut vaikutuksia rahoitusmarkkinoille, kestokulutushyödykkeiden ja muiden sijoituskohteiden markkinoihin. Omistusasumiseen tuleva verotuksellinen tuki kannustaa kotitalouksia aivan liian suuriin asuntoinvestointeihin. Näin itse asiassa, jos katsotaan ihmisten elämäntähtäimiä, asuntovarallisuuden kasvattamisella on vaikutusta myös kulutuksen mahdollisuuksiin tulevaisuudessa.

Jos korkojen verovähennysoikeuteen on mahdotonta puuttua tässä tilanteessa sen vuoksi, että ei haluta nähdä kokonaisuutta, vaan puhutaan hyvin lyhytnäköisesti nykyisestä tilanteesta, jossa asuntojen hinnat ovat karanneet pilviin, ainakin samassa yhteydessä pitäisi puhua siitä, että korkojen verovähennysoikeuden säilyttämisen yhteydessä pitäisi myös harkita mahdollisuus, jolla vuokralaisten tulisi voida vähentää verotuksessa vuokransa. Näin voitaisiin tulla lähemmäksi sitä tilannetta, jossa asuntomarkkinoiden rahoitukset olisivat neutraaleja. Neutraaleja niiden pitäisi olla, jotta tämän kaltaisia vääristymisiä ei pääsisi tapahtumaan.

Itse asiassa asuntolainojen korkojen vähennysoikeus on ollut varallisuuden kasvattamisen tukemista. Näin ollen tavallaan yhteiskunta on houkutellut kotitaloudet itse rahoittamaan asuntokannan pääomakulut hyvin nopealla aikataululla tilanteessa, jossa valtiolla sotien jälkeen ei ollut tähän mahdollisuutta. Tämä kaikki on hoidettu liikepankkijärjestelmän kautta ilman, että siinä olisi ollut minkäänlaisia sosiaalisesti paremmin perusteltuja rahoitusjärjestelmiä.

Jos nyt ajatellaan aivan viimeaikaista

asuntojen hintojen nousua, siinähan nimenomaisesti pankit ovat voineet lihoa vailla minkäänlaista reaalista todellisuutta, sillä kun asuntojen hinnat ovat nousseet, vaikkapa noin 40 prosenttia, yksittäinen asunnon ostaja ei ole saanut yhtään sen enempää neliöitä lattiaansa. Sitä vastoin pankki on voinut korkojen ja muiden kautta lihavoittaa tuloksiansa. Nehän kilpailevat nyt vain miljardivoitoilla. Toisin sanoen veroetuuskin kotitaloudet tällä järjestelmällä on houkuteltu lyhyillä laina-ajoilla ja korkeilla korkokustannuksilla säästämään itselleen omistusasuntoa, jolloin hyvin suuri osa suomalaisista on koko tämän muun säästämisen, sijoituskohteiden markkinoiden, ulkopuolella. Näin todella kasinopeliä pelaavat vain ne, keille varallisuus on kasautunut.

Mielestäni siis tämän aloitteen jatkona pitäisi oikeastaan olla laajempi keskustelu siitä, minkälaisia säästämisen ja sijoittamisen kohteita voisi avautua tavallisille ihmisille ja miten voitaisiin turvata se, että ne olisivat enemmän kiinni reaalityöelämässä kuin nyt tässä uskon varaisessa kasinotaloudessa, jonka mahdollisuudet, niin kuin lamatutkijat ovat kuitenkin todenneet, eivät ole ajassa kovin pitkät.

Aloite on hyvä. Se antaa työväenliikkeen piirissä myös mahdollisuutta politisoida jälleen talouspolitiikkaa. Se antaa mahdollisuuden puhua tavarafetisismistä, sen luonteesta, ja se antaa mahdollisuuden myös lähteä tekemään konkreettisia toimia rahoitusmarkkinoiden säätelylle, jossa kylläkin hallituksen jotkut hyvät ehdotukset ovat tulleet eduskunnan säätämiseksi laeiksi mutta joita vielä puuttuu tavattoman paljon.

Ensiasunnon kaupan kokonaan leimaveroista vapauttaminen on kuitenkin mielestäni vielä tukemassa sitä suuntaa, jossa omistusasumista tuetaan tarpeettomasti. Mielestäni todella asuntomarkkinoilla pitäisi päästä neutraaleihin tukimuotoihin. Niinpä edelleen alleviivaan: miksi vuokralainen ei voisi vähentää vuokraa verotuksesta, jos asunnon omistaja voi vähentää verotuksesta asuntolainan korot.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Tämä oli merkittävä ja mielenkiintoinen puheenvuoro, jonka ed. Alho käytti. Hän puheenvuoronsa loppuosassa kajosi erääseen yksityiskohtaan tässä lakialoitteessa, joka ei

minun mielestäni ole strategisesti tärkeä, ei ainakaan tärkein. Voidaan sanoa, että ehkä se olisi kannattanut näistä syistä jättää aloitteesta vallan pois.

Mutta olen kuitenkin sitä mieltä, että ensiasunnon leimaveron poistaminen on periaatteessa nykytiedoilla hyvä. Mutta olen samaa mieltä ed. Alhon kanssa siltä osin, että voi olla, että ensiasunnon tukemiseen löydetään muita helpompia ja kokonaisuuden kannalta järkevämpiä muotoja esimerkiksi veropolitiikan puolelta.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! On sanottu: "Kaikkien maiden proletariaatit, yhtykää." Ehkä tämä voitaisiin nykypäivänä sanoa suurin piirtein tähän tapaan, ainakin Suomen eduskunnassa: "Kaikki palkkatyöväen edustajat, yhtykää", tai kaikki virtsaka-pitalismin vastaiset voimat, yhtykää. Epäilemättä paikalla onkin suuri osa niistä edustajista, jotka tuntevat syvää huolta yhteiskuntamme tämän hetkisestä kehitysvaiheesta. Ja keskustelu on mielestäni myönteinen.

Vasemmistolaisten on, näemme, mahdollista keskustella Suomen eduskunnassa tärkeistä kysymyksistä, ja itse asiassa me voisimme perustaa sellaisen tiistaiseuran, että tiistaisin täysistunnoissa tässä illansuussa sitten rupeaisimme keskustelemaan yhteiskuntamme olennaisista kysymyksistä tekemiemme lakialoitteiden pohjalta vapaana porvaristosta ja porvariston harjoittamasta oman edun ajamisesta, jota he omilla esityksillään täällä eduskunnassa pitävät yllä. (Ed. Jaakonsaari: Tehdään tästä Taivaallisen rauhan aukio!) — Tämä on taivaallisen rauhan aukio tänä iltana, mutta ehkäpä meidän pitäisi tehdä tästä Yhteiskunnallisen toiminnan aukio. Sitä varten meillä pitäisi olla pikkuisen suurempi porukka myös näissä tiistaikerhoissa paikalla eduskunnan täysistunnoissa, jotta voisimme uskoa siihen, että olemme vakavasti otettava vasemmistolainen vaihtoehto sille, mitä porvaristo haluaa ja on saanut tällä hetkellä yhteiskuntaan.

Tätä maatahan on rakennettu työllä ja taistelulla. Ajan kuluessa sillä työllä ja siinä taistelussa on syntynyt tietty hintasuhde suomalaisen työn ja suomalaisen pääoman välillä. Suomalaisella työllä on saanut tietyn määrän kasautunutta työtä, pääomahyödykettä, jollainen pääomahyödyke esimerkiksi on oma asunto.

Nyt tämä suomalaisen pääoman ja suomalaisen työn perinteinen hintasuhte, se, joka on sadan vuoden aikana syntynyt, on murrettu. Se on murrettu pääoman eduksi ja se on murrettu tuontirahalla. Ongelma on se, että tämän hintasuhteen murtamiseen on käytetty rahaa, joka ei ole Suomessa syntynyt, vaan joka on Suomeen tuotu. Tämä tuontiraha on vääristänyt satavuotisen suomalaisen työn historian muuttamalla tämän työn historiallista hintasuhdetta suhteessa kasautuneeseen työhön.

Nämä työn ja pääoman hintasuhteen murskajaiset ovat tehneet mahdolliseksi pankit. Ne ovat saaneet aikaan mm. asuntojen ja muiden pääomahyödykkeiden hinnan nousun. Asuntojen ja pääomahyödykkeiden hinnannousu on pankkien syy. Ne eivät vain ole saaneet sitä aikaan, vaan se on pankkien syy. Epäilemättä tämä, mikä on pankkien syy, on myös ei vain niiden toiminnan seuraus, vaan yhteiskunnallinen sairaus. Sitä, mitä kehitysaluepolitiikassa kutsutaan tiurismiksi, voidaan ehkä kansainvälisten pääomamarkkinoiden nykykehitysvaiheessa kutsua kourismiksi. Kourismi on kansainvälisesti ottaen samanlainen sairaus kuin tiurismi kansallisesti ottaen. Kun tiurismi haluaa keskittää kaiken vallan, kaiken päätöksenteon, kaiken toiminnan ja kaikki ihmiset Helsinkiin ja mitä lähemmäs Aleksanterinkatua sitä parempi, kourismi haluaa viedä suomalaisen päätöksenteon New Yorkiin ja New Yorkissa Fifth Avenuelle ja siellä vielä niihin tiettyihin kansainvälisiin pankkilaitoksiin, jotka pitävät päämajaansa Park Avenuen ja muiden pilvenpiirtäjäkatujen varjossa.

Samaan aikaan on tapahtunut kansallisvarallisuuden uusjakoa, siis on muuttunut työn ja pääoman hintasuhte, mutta on tapahtunut myös kansallisvarallisuuden uusjakoa niiden hyväksi, jotka ovat ottaneet omistukseensa toisten tekemän työn hedelmät. Mielestäni tällä lakialoitteella, joka nyt on käsiteltyssä, pystytään vaikuttamaan niihin prosesseihin, joilla nykyaikaisessa yhteiskunnassa yhdet ottavat haltuunsa toisten tekemän työn hedelmät. Lakiesityksen hyviin puoliin kuuluu se, että sillä papereiden edestakainen kierrättäminen tehdään kannattamattomammaksi kuin se on tänä päivänä. Paperien edestakainen kierrättäminen on tänä päivänä erittäin kannattavaa sen johdosta, että siitä

ei peritä yhteiskunnalle niin suurta transaktiokustannusta kuin pitäisi periä, jotta näitä papereita ei kierrätettäisi turhan takia edestakaisin.

Ed. Gustafsson, ymmärtääkseni pörssiosakkeiden leimavero on tänä päivänä laskettu yhteen prosenttiin keskustalaisen valtiovarainministeri Ollilan esittelemänä vuoden 1986 budjetin yhteydessä, (Ed. Gustafsson: Ed. Seppänen on oikeassa, yhteen prosenttiin!) ja tässä mielessä tämä lakiesitys, joka nyt on käsillä, on erittäin huomattava. Siinä on ehdotettu 150 prosentin nousua pörssiosakkeiden kaupankäynnille ja vielä enemmän pörssin ulkopuolisten osakkeiden kaupankäynnille. Uskoisin, että tällä pystytään vaikuttamaan juuri siihen, mihin halutaankin vaikuttaa.

Luulen kuitenkin, että tässä yhteydessä minun ei kannata todistaa tämän lakiesityksen hyviä puolia vasemmistolaisille ihmisille, jotka ovat itsekin allekirjoittaneet tämän lakialoitteen ja epäilemättä kannattavat niitä periaatteita, jotka poikkeavat hallituksen tähänastisista periaatteista. Siinä mielessä tämä esitys on merkittävä, että sillä annetaan osittain tiettyä toivetta valtiovarainministeriön suuntaan, niin että on käsillä myös konkreettisia mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskunnan kehitykseen sellaiseen suuntaan, joka olisi terveempi ja johtaisi hyödyllisempiin ja tarpeellisempiin investointeihin kuin tänä päivänä yhteiskunnassamme tehdään.

Jotta voisimme käsitellä tätä esitystä ja kuulisimme mahdollisesti myös niitä vastaväitteitä, joita porvaristolla, kokoomuksella ja Suomen keskustalla, tähän lakiesitykseen saattaa olla, luulen, että viisaampaa on jatkaa keskustelua perjantaina täysistunnon jälkeen, eli tekisimme tästä tiistaikerhosta myös perjantaikerhon. Sitä varten, herra puhemies, ehdotan, että tämä lakialoite pantaisiin pöydälle ensi perjantaina pidettävään eduskunnan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Seppänen ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Seppäsen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

18) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1988 (K n:o 4)

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Omana osuutenani tähän tiistaikerhon keskusteluun haluaisin esittää pari kommenttia tästä köyhien puolustuksesta, mistä ed. Rinne myös puhui. Nimenomaan eduskunnan pitäisi olla se instituutio, joka puolustaa köyhiä. Kansaneläkelaitos hoitaa monia sosiaaliturvaetuksia, joiden tarkoituksena on huolehtia ihmisten perusturvasta. Kuitenkin perusturva on meillä erittäin heikko. Kansaneläkelaitoksen valtuutetut ovat esittäneet hyvän kannanoton siitä, miten perusturvaa tulisi kehittää, ja vaativat kiireellisesti periaatepäätöstä kehittämislinjoista. Tästä asiasta on puhuttu paljon eduskunnassa ja myös sosiaalivaliokunnassa, mutta on syytä jatkaa keskustelua tästä aiheesta ja nimenomaan kiihtyvässä tahdissa, jotta tuloksia alettaisiin saada aikaan.

Kansaneläkelaitos on eduskunnan alainen laitos, ja hallituksella on suunnitelmat muuttaa Kansaneläkelaitoksen asemaa. Hallinnon uudistus on ollut vireillä pitkään. Jo edellisen eduskunnan aikana eduskunnassa oli hallituksen esitys, joka jätettiin sitten käsittelemättä. Nyt hallitus esittää suurin piirtein samanlaista mallia edelleen. Valtuutetut ovat tässä kertomuksessaan antaneet huomattavan sijan hallinnon uudistukselle, ja tähän olisi eduskunnan nyt syytä paneutua perus-

teellisesti ja vaatia, että Kansaneläkelaitoksen hallinnon uudistus toteutetaan siten, että eduskunnan asemaa ja valtuutettujen asemaa Kansaneläkelaitoksessa vahvistettaisiin, jotta perusturvakysymykset todella voitaisiin hoitaa.

Herra puhemies! Ehdotan, että myös tämä asia pantaisiin pöydälle ensi perjantaina pidettävään istuntoon.

Toinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Stenius-Kaukonen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi torstain varsinaiseen täysistuntoon

19) Lakivaliokunnan mietintö n:o 7 (HE n:o 58/1988 vp.)

20) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 32 (HE n:o 66)

21) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 20 (HE n:o 35)

22) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33 (HE n:o 10)

23) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 36 (HE n:o 56)

24) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 14 (HE n:o 33)

25) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8 (HE
n:o 74)

torstaina kello 18 ja valtioneuvoston kysely-
tunti ensi torstaina kello 16.30.

26) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9 (HE
n:o 44)

Täysistunto lopetetaan kello 20.18.

27) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 15 (HE
n:o 41)

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Toinen varapuhemies: Eduskunnan
seuraava varsinainen täysistunto on ensi

Erkki Ketola (s. 1703—1760)
M. V. Mandelin (s. 1760—1771)

